

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

KATEDRA SOCIÁLNÍCH VĚD

Prostředí historické stavby v kontextu dějin města

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Bc. et Bc. Lucie Kučerová

Vedoucí práce: PhDr. Pavel Kopecký Ph.D.

OLOMOUČ 2013

Prohlá-uji, že jsem diplomovou práci zpracovala samostatn ě pod vedením PhDr. Pavla Kope ka, Ph.D., uvedla jsem v-echny pouflitě literární a odborné zdroje a dodrřlovala zásady v decké etiky.

V Olomouci dne í í . 2013

Lucie Ku erová

Děkuji za odborné vedení a cenné rady panu PhDr. Pavlu Kopeckovi, Ph.D. Můj dík patří také pracovníkům regionálního oddělení Městské knihovny v Prostějově za jejich vstřícnost a ochotu při vyhledávání místních zdrojů. Děkuji také své rodině za podporu po celou dobu mého studia.

Obsah

Úvod.....	7
1 Prostějov a okolí z pohledu průmyslového a stavebního rozvoje	9
1.1 Městská síť ulic	10
1.2 Rozvoj města ve 20. století	12
2 Dějiny města v kontextu vzniku významných staveb.....	13
2.1 Dějiny Prostějova do 13. století.....	13
2.2 Dějiny města ve 14. století.....	14
2.2.1 Augustiniánský klášter, dnes kostel Povýšení sv. Kříže.....	14
2.3 Dějiny města v 15. století.....	15
2.4 Dějiny města v 16. století.....	17
2.4.1 Zámek Prostějov (20. léta 16. století)	17
2.4.2 Stará radnice	18
2.5 Dějiny města v 17. století.....	19
2.6 Dějiny města v 18. století.....	20
2.6.1 Městské domy	21
2.6.2 Církevní stavby.....	25
2.7 Dějiny 19. a 20. století v Prostějov	27
2.7.1 Městský hřbitov a smuteční obědňovní síň (1898-1900 hřbitov, 1973-1977 smuteční síň).....	34
2.7.2 Národní dům (1905-1907).....	34
2.7.3 Sokolovna (1907-1908).....	36
2.7.4 Obecná a městská tělocvičnice Masarykova tělocvičnice (1909-1910).....	36
2.8 Nová radnice (1911-1914)	37
2.8.1 Pivnostenská banka (1911-1912).....	38
2.8.2 Grandhotel (1912).....	38
2.8.3 Dům městské spořitelny (1925-1926).....	39

2.8.4	Hlavní nádraží (1947-1952).....	39
2.8.5	Lidová hvězdárna (1955-1962).....	39
2.8.6	Od vnitřní podnik Prostějov (1957-1965).....	40
2.8.7	Městské lázně (1959-1962).....	41
2.8.8	Obchodní dům Prior (1967-1975).....	41
2.8.9	Obytný a kancelářský objekt (1977-1981).....	42
2.8.10	Československá obchodní banka (2002 - 2004).....	42
2.9	Soukromé stavby 20. století.....	43
2.9.1	Vrhl v domě, 1912.....	43
2.9.2	Městský dům Hanačka (1902).....	43
2.9.3	Vila Wichterlových (1900 - 1902).....	44
2.9.4	Vila Františka Kovářka, vila Josefa Kovářka.....	44
2.9.5	Areál firmy Wichterle & Kovářka.....	454
2.9.6	Vila Jana a Anastázie Neherových.....	46
2.10	Architekti a stavitelé města Prostějov.....	46
3	Dějiny řízení v Prostějov.....	51
3.1	řídovská tvr.....	53
3.2	Synagogy.....	54
3.3	Hřbitovy.....	56
3.4	Typický.....	57
4	Praktická část.....	59
4.1	Vzdělávací projekt.....	59
4.2	Metodické pokyny.....	64
4.3	Pracovní listy.....	76
4.3.1	Pracovní listy - řešení.....	90
	Závěr.....	95

Seznam literatury, regionálního tisku a elektronických zdroj

Seznam příloh

Přílohy

Anotace

Úvod

Prostějov je město s bohatou historií. Archeologické objevy nám dokládají jeho osídlení již v době pravěké, ovšem samotné dějiny města se začínají psát rokem 1141. Tématem této diplomové práce jsou dějiny Prostějova v propojení se vznikem a rozvojem jednotlivých staveb. Jedná se především o významné budovy, které ve stínu jednotlivých událostí, doplňují historický kontext, dokreslují mnohé situace a přibližují své majitele.

Samotný text práce je rozdělen do čtyř velkých kapitol, které se dále dělí na jednotlivé podkapitoly. První kapitola je věnována charakteristice města z pohledu geografického, demografického a promyslového rozvoje, jehož následkem bylo rozšiřování ulic města a postupné vytvoření pavoukovité struktury, tak jak ji máme vidět dnes. Druhá kapitola představuje město Prostějov od počátku pravěkého osídlení až do současnosti. Jednotlivé podkapitoly jsou rozděleny z chronologického hlediska a tedy spojeny se vznikem významných budov v tomto období. Spíše než umleckou stránkou jednotlivých staveb se práce zabývá propojením s dějinami Prostějova. Na moderní dějiny Prostějova, tedy hlavně 19. a 20. století, je pohlídnuto více na stavitelství než na samotnou historii. Nezbytnou součástí práce je kromě výčtu jednotlivých staveb také seznam jmen významných stavitelů a architektů. Především se nejedná o prostějovské rodáky, i přesto se práce snaží slavná jména přiblížit. Důležitou kapitolou jsou řídící, jejich osudy a rozvoj jejich stavitelské činnosti v Prostějově. Je nutné toto téma v rámci práce nastínit, protože význam řídicího obyvatelstva pro město je nesporný. Velkou měrou se podíleli na rozvoji Prostějova, ať už v oblasti vzdělání, kultury nebo v promyslu. Vždy to byl právě řídící Mayer Mandl, který stál u zrodu odvození promyslu v Prostějově. Mnoho významných místních rodáků se narodilo v řídicí čtvrti, uvedeme například E. Husserla, spisovatele Edvarda Valentu, V. Ehrenstamma a mnohé další. Poslední kapitolou samotné práce je využití tohoto tématu v pedagogické praxi. Téma regionální historie je zpracováno do výuky na vyšším stupni gymnázia nebo pro čtyřletá gymnázia v podobě vzdělávacího projektu, který je vytvořen na 9 vyučovacích hodin, dále pak metodických pokynů pro učitele a pracovních listů. Součástí vzdělávacího projektu je i exkurze, která seznamuje s konkrétními stavbami Prostějova.

Cílem této diplomové práce je podat ucelený pohled na dějiny Prostějova v propojení se stavitelskou činností. Práce se nesnaží obsáhnout celou historii, ale vybrat důležité okamžiky, osobnosti a stavby, které se zapsaly do dějin města. Jedná se o jiný pohled

na minulost Prostějova zejména prostřednictvím uměleckých budov. Dalším cílem je zařadit téma regionální historie do výuky a poskytnout podklady pro možné využití v hodinách. Součástí práce jsou i pracovní listy a jejich zpracování, které mohou učitelům usnadnit přípravu na výuku nebo být inspirací při zpracování podobného tématu. Zároveň je cílem, aby při výuce byli žáci aktivně zapojeni do výuky, tedy právě s pomocí pracovních listů a s využitím různých metod práce.

Hlavním zdrojem informací byla regionální literatura, sborníky, ročenky a místní tisk. Většinou tyto zdroje mi poskytlo regionální oddělení Městské knihovny v Prostějově, další informace byly získány ve Státním okresním archivu Prostějov. Literatura zabývající se uměleckými památkami nebo publikace v novaných jiných Prostějova jsou spíše staršího data. Nejnovější publikací v novaných slavných stavbách Prostějovska je kniha s názvem *Slavné stavby Prostějova* od kolektivu autorů, z nichž je nutné uvést jméno editore muzea v Prostějově Mgr. M. Chytila, který se v rámci odborné činnosti zabývá teorií a dějinami architektury, urbanismu a ochrany nemovitých památek. Právě jeho knihy a články rozšiřují oblast poznání této tematiky. Dležitě pro tuto práci byly také elektronické zdroje, které slouží jako doplňující obrazový materiál.

Celková práce se skládala z několika etap, nejprve shromáždění literatury a potebných zdrojů, poté jejich analýza a následná syntéza vybraných poznatků. Součástí práce je bohatý obrazový materiál, který je k tomuto tématu nezbytný.

1 Prostějov a okolí z pohledu pro myslivého a stavitelského rozvoje

Prostějov leží uprostřed Moravy. Jeho plocha činí 46,6 km² a nadmořská výška je 225 m. Prostějov je zeměpisně umístěn v severní části Hornomoravského úvalu, východně od Dražanské vrchoviny, v rovině, která se nazývá Haná. Přes Prostějov a v jeho nejbližším okolí tečou dvě říčky: Hloučela a Romfle. Hloučela pramení na Dražanské vrchovině, Prostějov mějí, městem protéká jen její rameno – Mlýnská strouha. Romfle pramení u Džbele a východně od Prostějova se spojuje s Hloučelou. Město Prostějov je centrem stejnojmenného okresu v Olomouckém kraji. Rozloha okresu činí 770 km², což jej řadí na poslední místo mezi pěti okresy Olomouckého kraje. V celém okrese je registrováno více než 110 tisíc obyvatel, z kterých polovina připadá na aglomerace měst Prostějov, Konice, Kostelec na Hané, Plumlov a Němčice nad Hanou. Samotné město Prostějov je pověněná obec III. stupně pro správní obvod vymezený územím celkem 75 obcí. V současné době město tvoří jádrová městská část Prostějov a 6 místních částí – Krasice, Čechovice, Domamyslice, Vrahovice, Čechovky a Převor.¹

Významnou osobností Prostějovska byl Dr. Jaroslav Mathon. Tento lékař se snažil propojit lásku k lékařskému povolání s vášnivým zájmem o výtvarnou uměleckou tvorbu. Jako předseda památkové komise pečoval o umělecké památky a napsal řadu publikací.² Tato jedinečná osobnost kulturního dění v Prostějově popisuje Hanácký Jeruzalém takto: „Prostějov byl nazýván velkou hanáckou vesnicí. Z jara bledá zelená, vlní se v létě zlatem bohatých klas, na podzim se halí v tmavohnědou barvu zoraných polí, po kterých se válejí husté mlhy, a v zimě se stkví stříbrem sněhového povlaku. Město samo rozlofeno jest jako pavouk dlouhými předměstskými ulicemi v zeleni rozsáhlých zahrad a stromů. Pouze staré město, toto historické jádro moderního Prostějova, jich postrádá. Z jeho středu vystupují dvě vysoké věže, stará farního chrámu a nová radniční, hlásající vzkaz z minulosti a nad je v budoucnosti. Avšak statná radnice, nová radnice, slohově vystavené divadlo, museum, banky, hotely, spolkové domy politických stran, kina a sportovní hřiště ukazují na živý tep kulturního a hospodářského života a sociálního rozvrstvení moderního města, které utváří

¹ WWW: <http://www.prostejov.eu/files/2011_ruzne/ori_aktualizace-sp_navrhova-cast3>, citováno dne [2012-05-20].

² WWW: <[http://www.mestopv.cz/cz/turista/o_meste/slavne-osobnosti/#Jaroslav Mathon](http://www.mestopv.cz/cz/turista/o_meste/slavne-osobnosti/#Jaroslav%20Mathon)>, citováno dne [2013-01-30].

zkvétá a sp je urychleným tempem vp ed.³ Osobnost J. Mathona je významná práv z pohledu um leckých památek. B hem 36 let profiitých v Prost jov nepochybn ovlivnil zdej-í ve ejné d ní. Mathon v astý spolupracovník, místní historik Jan Kühndel se o n m vyjád il takto: „ asem se vypracoval v uznávaného d jepisce um ní, pro kteroufto vlastnost byl za první republiky jmenován lenem archeologické komise p i eské akademii v d a um ní⁴. O své p edstav o podstat um ní Mathon uvařloval na stránkách Hlas z Hané. Výstiflná je jeho cesta vnímání, kdy lov ku nesta í, jak um lecké dílo vypadá, ale „chce se dopátrat poznání, jak um lecké dílo vzniká, jak se rodí v um lčov du-í, jak je hn teno lidskou rukou, ařl vyvstane v slohov zabarveném celku⁴.

1.1 M sto a d jiny jeho ulic

Historický Prost jov, který se v poslední t etin 14. století konstituoval jako m sto, vyrostl ze t í vln st edov kého osídlení postupujícího od východu k západu, tedy z p vodní slovanské vesnice utvo ené v 9. a 10. století kolem kostela sv. Petra, dále pak z n mecké osady z poloviny 13. století v místech dne-ního Masarykova nám stí a Nového m sta zalofleného koncem 14. století západn od nám stí.⁵

Historie prost jovských ulic je velmi bohatá. Podle knihy na majetky a práva jeho obyvatel z roku 1392, nacházíme první zprávy o prvních jménech ve ejných prostranství m sta. Byly to dv ulice: „ulice selská⁶; nyn j-í fiifkovo nám stí a „ulice tkalcovská⁶; dnes nám stí T. G. Masaryka. Ulice „selská⁶; byl patrn zbytek p vodní slovanské vesnice Prost jovic, ulice „tkalcovská⁶; z ejm vznikla p íchodem n meckých kolonist ve 13. století. Kdyfl se Prost jov za sto let po svém pový-ení na m sto za al obklopovat fortifika ním opevn ním, z staly za hradbami n které sídlí-tní jednotky, i kdyfl pat ily k m stu, nap . osada u kostela sv. Petra, zvaná n kdy Újezd. V d sledku nár stu po tu dom mimo hradby vznikaly i dal-í ulice, jejichřl jména se p edávala ústním podáním. Tradi ní názvy ulic z roku

³ MATHON, J. *Prost jov a okolí ve sv tle svých historických a um leckých památek*. Prost jov: M stská knihovna, 2001. s. 6, 7.

⁴ CYDLÍK, T. *Jaroslav Mathon léka a milovník um ní*. Prost jov: Zemský archiv v Opav a Státní okresní archiv v Prost jov , 2003. s. 5, 36.

⁵ GR ZOVÁ, L. *Stavební vývoj Prost jova do roku 1850*. In *Prost jov v prom nách staletí*. Prost jov: M stský ú ad, Muzeum Prost jovska, Státní okresní archiv, 1994. s. 8.

1580 jsou Plumlovská, fie-ovská, Novosady atd. Splynutím dvou p vodních ulic (selské a tkalcovské) vzniklo nám stí ozna ované jako m sto.⁶

Dobou výrazného rozvoje byla druhá polovina 15. století a 16. století. P íliv obyvatelstva z okolních vesnic znamenal výstavbu emeslnických domk zejména na západní stran hradeb. Dlouhé fronty dom na nyn j-ím Masarykov a fiifkov nám stí byly prolomeny úzkými uli kami, které sloufily jako úniková cesta p i poflárech. Vznikem ghetta a uli ek p i hradbách se dotvo il p dorys vnit ního ohrazeného m sta, kde dominantní úlohu zachovával rynek ó dne-ní Masarykovo nám stí. Prost jovské p edm stí v této dob bylo kolem kostela sv. Petra a roz-i ovalo se p eváfln zem d lským podnikáním m – an , kte í zakládali nové zahrady na Trávníku (základ Trávnícké ulice) a za kostelem budovaly grunty, z nichfl pozd ji vyrostla Svatopetrská ulice (dne-ní Lidická). Na západní stran se roz-i ovalo Nové m sto díky domk m drobných emeslník . Domy v p edm stských ulicích tvo ily n kolik typ , které se zachovaly afl do 18. století. Byly to hlavn grunty, dvory a zahrady m – an . 80. léta 16. století znamenala stavební aktivitu v podob dláfld ní ulic kamením.⁷

V roce 1833 byla vyhotovena první mapa prost jovského katastru, p esto v-ak i zde nejsou zaznamenány v-echny ulice a nám stí. Za panování Josefa II. byly v-echny prost jovské domy o íslovány. M sto, které m lo vlastní správu, se rozd lilo na p t obvod . Toto rozd lení bylo zru-eno afl v roce 1947.

Po átkem 19. století bylo pro celý stát na ízeno založit nové pozemkové knihy. Obecní výbor m sta Prost jova se usnesl, fle je také nutné vytvo it ú ední pojmenování prost jovských ve ejných prostranství. Po p evzetí m stské správy eskou v t-inou v roce 1893 byly odstran ny n mecké názvy, ov-em jen v k es anské obci. V flidovské obci se po e-t ní ulic provedlo v roce 1919, sou asn se zru-ením flidovské obce. Dal-í nedobrovolné n mecko- eské pojmenování prost jovských ulic bylo v letech 1940-1945.

Jiřl v 16. století se Prost jov rozrostl o ves Drozdovice, tvo enou jednou ulicí. Po druhé sv tové válce se m sto za alo roz-i ovat i o okolní obce (1950 Krasice, 1951 Drflovice a Vrahovice). V-echny t i obce se v-ak v roce 1955 od m sta odlou ily a následn zase

---

⁶ KÁRNÝ, L. *Historie prost jovských ulic*. Prost jov: Státní okresní archiv, M stská knihovna Prost jov, 2007. s. 3-6.

⁷ GR ZOVÁ, L. Stavební vývoj Prost jova do roku 1850. In *Prost jov v prom nách staletí*. Prost jov: M stský ú ad, Muzeum Prost jovska, Státní okresní archiv, 1994. s. 10, 12, 13.

připojily. V roce 1960 byly sloučeny obce Lečovice a Domamyslice. V roce 1980 přibyla obec Mostkovice, která se po deseti letech osamostatnila.⁸

1.2 Rozvoj města ve 20. století

O významu vlastního města svědčí vývoj počtu jeho obyvatel, který v průběhu 20. století postupně narůstal. V období 70. a 80. let byly k Prostějovu připojeny některé venkovské obce v jeho nejbližším okolí. Největšího populačního rozmachu dosáhlo město Prostějov počátkem 90. let. Vedle administrativně připojených sídel je Prostějov přirozeným centrem rozsáhlého spádového území dalších obcí, pro které je přirozeným pracovním a administrativním střediskem.

V současné době má Prostějov rozvinutou ekonomickou základnu, a to jak průmyslovou, tak obslužnou. Ve městě je zastoupen nejen textilní, ale také strojírenský a potravinářský průmysl.⁹

Vývoj městského prostoru je determinován především socioekonomickými faktory. Město Prostějov zaznamenalo největší populační růst v období mezi lety 1946 a 1990, kdy docházelo k rychlému ekonomickému rozvoji města doprovázenému velkým přírůstkem počtu obyvatel a připojování některých venkovských obcí v nejbližším okolí města. Největšího rozvoje zaznamenal Prostějov v letech 1963 až 1990 v souvislosti s investicemi do bytového fondu. Stavěny byly zejména panelové domy a sídliště na okrajích města. Po roce 1989 dochází po přechodném útlumu k nové vlně bytové výstavby charakteristické posunem k výstavbě zejména rodinných domů. Protože katastrální území samotného Prostějova je hustě zastavěné a jeho jádro tvoří městská památková zóna, budou postupně směřovat rozvojové záměry bytové výstavby do okrajových místních částí venkovského charakteru. Jedná se především o rozvojové plochy pro bydlení v severozápadní části města v Lečovice, Krasice a Domamyslice a plochy pro bydlení v lokalitě za nemocnicí mezi ulicí Plumlovská a biokoridorem Hloučela.¹⁰

---

⁸ KÁRNÝ, L. *Historie prostějovských ulic*. Prostějov: Státní okresní archiv, Městská knihovna Prostějov, 2007. s. 3-6.

⁹ WWW: <http://www.prostejov.eu/files/2011_ruzne/ori_aktualizace-sp_navrhova-cast3>, citováno dne [2012-05-20].

¹⁰ WWW: <http://www.prostejov.eu/files/2011_ruzne/ori_aktualizace-sp_navrhova-cast3>, citováno dne [2012-05-20].

2 D jiny m sta v kontextu vzniku významných staveb

2.1 D jiny Prost jova do 13. století

Existenci p vodní slovanské osady na území Prost jova historici vymezují prostorem kolem kostela sv. Petra. Podle rozsáhlých stavebních prací si m fleme ud lat obraz osídlení, který zachycuje období eneolitu afl po období hal-tatské. P i absenci dostate n pr kazných materiál sídli-tních, z stává pro stanovení kontinuity osídlení od st ední doby hradi-tní afl po 11. století nejvýznamn j-í nález poh ebi-t nacházející se v prostoru m stské plynárny na Vrahovické ulici.¹¹

První zmínka o vesnici Prost jovice pochází z roku 1141. Tato první historická zpráva o Prost jov se nachází v nedatované listin olomouckého biskupa Jind icha Zdíka. V listin se ve vý tu majetku olomoucké kapituly biskupského kostela sv. Václava, uvádí také ves Prost jovice, v latinském zn ní „Prosteiouich tota”. Název Prost jova je odvozen od osobního jména Prost j, které se n kolikrát vyskytuje v listinách 13. a 14. století. Rovinatý úrodný kraj kolem Prost jova byl v polovin 12. století jifl pom rn hust osídlen a v t-ina dne-ních vesnic ufl tehdy existovala. Po první zmínce z roku 1141 písemné prameny o Prost jovu ml í na dobu del-í nefl 70 let. Ve 13. století se objevuje ufl pom rn více zpráv, p eváfln v-ak jsou to zprávy v listinných falzech vyhotovených v klá-te e na Hradisku u Olomouce. Jedinými pravými a nepochybnými dokumenty ze 13. století jsou dv listiny z roku 1213 vydané P emyslem I. a moravským markrab tem Vladislavem Jind ichem. Obsah listin se Prost jova p ímo netýká, ale poskytují cenné informace, nap . jsou prvním dokladem zkrácení názvu Prost jovice na Prost jov (psáno Prosteyow). Kolem poloviny 13. století se situace vesnice Prost jova zm nila. Tato doba je p íchodem cizích kolonist , p edev-ím n meckých, které z Rakouska a ze Slezska povolává panovník k zalidn ní neosídlených horských oblastí a m st. Poloha n mecké koloniza ní osady v Prost jov je dob e známa, nacházela se v sousedství star-í vesnice Prost jova a její jádro tvo ilo trfli-t v místech dne-ního hlavního nám stí. Nová osada získala hned p i svém založení nebo brzy potom trfhní právo v podob tvrte ního týdenního trhu, který se udrfluje dodnes.¹²

¹¹ PRUDKÁ, A. P ísp vek k slovanskému osídlení na území Prost jova. In *Prost jov a jeho místo v d jinách Moravy*. Prost jov: Muzeum Prost jovska, Státní okresní archiv, 1990. s. 18 ó 21.

¹² GR ZOVÁ, L. M sto ve svých za átích 1141-1495. In *Prost jov. D jiny m sta I*. Prost jov: M sto Prost jov, 2000. s. 50-55.

2.2 D jiny ve 14. století

V první polovině 14. století patil Prostjov ufl zcela bezpečně k země panskému majetku. Tato situace se změnila kolem poloviny století, kdy se Prostjov dostal z markrabčího majetku do lechtických rukou.¹³ Po polovině 14. století je Prostjov v rukou pána ze Těmberka, rozdělený do dvou majetkových dílů. V roce 1359 patila p lka Prostjova bratřím e kovi a Ondřejovi ze Těmberka, druhou část vlastnil jejich další bratr Pibík ze Těmberka. Těmberkové byli příslušníky českého panského rodu podle hradu Těmberku u Mladé Volfice. Od roku 1365 je Prostjov poprvé nazýváme stechem.¹⁴ Pro stecko Prostjov bylo t stím, fle je v poslední třetině 14. století koupil len významného moravského rodu pán z Krava. Na konci 14. století mlo m sto –atlavu a mu írnu, v níž útrpným právem vynucovalo od podez elých p iznání. Hrdelní právo náleželo krava ké vrchnosti. Kravaové patili ufl tehdy k předním moravským panským rodům a stoupali k vrcholu svého bohatství a moci. Polovinu Prostjova koupil Bene–z Krava, který v–ak brzy zem el a velký majetek zanechal dvěma synům Václavovi a Petrovi. Václav p evzal úad nejvyššího komorníka a ujal se majetku na jihovýchodní Moravě, jehož centrum tvo il hrad Strážnice, plumlovské panství získal mladší Petr.¹⁵ V roce 1390 obdrželo m stecko privilegium výro ního trhu, ímfl bylo fakticky pový–eno na m sto. Velkou osobností byl Petr z Krava, který založil klá–ter augustiniánů (1391) a rozší il m stská práva.¹⁶ Augustiniánské klá–tery, jejichfl innost byla spjata s úsilím o nápravu pom r v církvi a novou zboflností, byly hojně zakládány biskupy i –lehtou. Prostjovský klá–ter byl ur en pro dvanáct eholník v ele s probotem a zasv cen novému svátku Nav–tívení P. Marie.¹⁷

2.2.1 Augustiniánský klá–ter, dnes kostel Pový–ení sv. K ífle

P vodní obranná tvrz s kostelíkem sv. K ífle byly zničeny za válek moravských markrabat. Kostel obnovil Petr z Krava, který pozval augustiniánské kanovníky z Roudnice nad Labem. P vodní kostelík sv. K ífle byl opraven a slouflil jako rodinná hrobka. Nový klá–ter s kostelem byl brzy po svém dokon ení zni en husitskými vojsky 1430, jen kaple sv. K ífle z stala

¹³ GR ZOVÁ, L. M sto ve svých za átcích 1141-1495. In *Prostjov. D jiny m sta I*. Prostjov: M sto Prostjov, 2000. s. 50-55.

¹⁴ GR ZOVÁ, L. M sto ve svých za átcích 1141-1495. In *Prostjov. D jiny m sta I*. Prostjov: M sto Prostjov, 2000. s. 56, 57.

¹⁵ Tamtéfl, s. 57, 58.

¹⁶ WWW: http://www.mestopv.cz/cz/turista/o_meste/historie/, citováno dne [2013-01-25].

¹⁷ GR ZOVÁ, L. M sto ve svých za átcích 1141-1495. In *Prostjov. D jiny m sta I*. Prostjov: M sto Prostjov, 2000. s. 60, 61.

u-et ena. V t-ina obyvatel Prost jova následn p e-la k utrakvist m, a proto kostel z stal v sutinách. Obnova kostela zapo ala v letech 1522ó1535, kdy byl pozemek kostela odkoupen od augustinián . Kostel byl opraven pro pot eby utrakvist , vznikla tak jednoduchá sí s rovným, d ev ným malovaným stropem a t emi d ev nými ochozy. Zni ený presbytá byl opraven afl v letech 1586ó1588, byl zaklenut gotickou klenbou a spojen s novou lodí v jeden celek. Nový hlavní gotický oltá byl d ev ný se t emi deskovými obrazy a sochami. V lodi byly dva bo ní oltá e zasv cené Nanebevzetí pany Marie a sv. Janu K titeli. Dne 27. 4. 1697 zachvátil Prost jov velký pořár, p i kterém byl zni en i kostel. P i pořáru z stal zázra n u-et en d ev ný k ífl, který byl se svolením olomouckého biskupa pový-en na hlavní oltá . Kostel byl tedy proto nov zasv cen na kostel Pový-ení sv. K ífle. Od velkého pořáru vznikla poutní tradice, kdy za tímto k íflem putovali lidé z daleka i z blízkých okolních vesnic. Tradice t chto prost jovských poutí - hod se zachovala afl do sou asnosti.¹⁸ Legenda spojená se starobylým d ev ným k íflem, který zázra n vyváznul z pořáru nedot ený, se stala oficiální afl v roce 1703. Církev uznala pravost zázraku a k ífl, o n mfl pak bylo napsáno, „fle jako fénix se zachránil z plamen ÷; byl umíst n na hlavním oltá i kostela.¹⁹

2.3 D jiny m sta v 15. století

Právní vývoj Prost jova v p edhusitské dob zavr-ilo významné privilegium Petra z Krava roku 1406, kdy do-lo ke spojení dvou dosavadních sídelních ástí ó starého a nového m sta v jeden celek.

Informace o vzhledu a struktu e m sta na p elomu 14. a 15. století se dovídáme z nejstar-ím stské knihy a ze zakládací listiny klá-tera. Centrum m sta tvo ilo trří-t - rynek s 31 právováre nými domy, k n mu p ílěhaly dv ulice ó Selská s 15 domy a Tkalcovská také s 15 domy. Celkem tedy v Prost jov bylo v roce 1392-62 m stských dom . M sto bylo uzav eno dv ma branami. Trří-t , dne-ní nám stí T. G. Masaryka, ufl tehdy z ejm odd lené od dne-ního nám stí E. Husserla vestav ným -palí kem dom v míst dne-ního obchodního domu Prior. Záznamy o sociální a národnostní struktu e nejsou dostate né, ale listina z roku 1406 rozeznává m - any (majitele m stských dom) a obyvatele, kte í tvo ili obec. N mecká ást obyvatelstva m la také zna né zastoupení ve správ m sta. M sto m lo jifl rozvinutou samosprávu tvo enou národnostn vyváflenou dvanáctí lennou radou, v jejichfl ele stál

¹⁸ WWW:< http://www.dpv.cz/index.php?option=com_content&task=view&id=26034>, citováno dne [13-01-27].

¹⁹ KÁRNÝ, L. *Drobné poznámky k d jinám Prost jova*. Prost jov: Státní okresní archiv, 1999. s. 44, 45.

purkmistr. Nejrozšířenějším a nejvýnosnějším podnikáním město bylo vaření piva a kovářství piva a vína. Tkalcovská brána a Soukenická ulice ukazují, že také soukenictví bylo dominující profesní výrobou. Stranou nám stí, na jeho jihovýchodním konci, byl vybudován již zmíněný klášter. Jeho kamenné budovy obehnané příkopem měly pro město i značný význam fortifikační. Tvořily součást městského opevnění a poskytovaly obyvatelům útočiště. Informace o předměstském obyvatelstvu chybí. Z předměstské zástavby jsou zmíněny jen dva mlýny.²⁰

V době husitských válek byl pánem města poslední muflský člen plumlovské větve Krava Jindřich, který patřil ke stoupencům reformních náboženských myšlenek, jejichž představitel byl na Moravě jeho strýc Lacek z Krava. Po Jindřichov smrti připadlo plumlovské panství bratranci Petrovi ze Strážnické větve, která patřila k pevným stoupencům husitství. Prostějov měl v této době neutrální postavení, jeho pán patřil sice k husitské šlechtě, zároveň měl v úctě vůči králi Zikmundovi. Proto se z něj město nestalo cílem českých husitských vojsk, která operovala na střední Moravě v létě 1423 a dobyla okolní města Pátek, Kroměříž a Vyškov. Tato situace se změnila na podzim 1423, kdy král Zikmund předal Moravu svému zeti Albrechtovi Rakouskému. Jemu se Petr Strážnický necítil vázán věrností a přesto se přidal do tábora husitské šlechty, přidal se k hlavní postavě moravského šlechtického husitství Janu Tovačovskému z Cimburka a spolu vedli lokální války proti Albrechtovým stoupencům. Na této válce se aktivně podílel i Prostějov, který se stal jednou z bašt středomoravského husitství, město bylo využíváno jako opěrný bod, byly vybudovány i vodní příkopy.²¹ Za svou aktivní účast, zejména v bojích proti Olomouci byl Prostějov potrestán. Markrabě Albrecht město při svém tažení v roce 1431 vypálil. Po Petrovi převzal panství nejstarší syn Václav a v roce 1437 poslední uhlí jediný muflský potomek Jiří a Petr v nejmladší syn. Po těchto zkušenostech z husitských válek bylo hlavní starostí města obnovit a zesílit své opevnění. Ke starším dvma branám přibyly dvě nové: brána Kostelecká a brána již zmíněného Nového města. Primitivní dřevěné opevnění nemohlo sice město zaručit bezpečnost vojenskou, ale chránilo před loupeživými tlupami.²²

²⁰ GR ZOVÁ, L. Město ve svých zámcích 1141-1495. In *Prostějov. Dějiny města I*. Prostějov: Město Prostějov, 2000, s. 62-66.

²¹ Tamtéž, s. 67-69.

²² GR ZOVÁ, L. Město ve svých zámcích 1141-1495. In *Prostějov. Dějiny města I*. Prostějov: Město Prostějov, 2000, s. 67-69.

Rod pánů z Krava vymírá po me i v roce 1466 a vlády se ujímá Johanka z Krava a její manžel Jan Heralt z Kunštátu. Rok 1496 přinesl udělení druhého práva výrobního trhu od krále Matyáše Korvína.²³ První z Pernštejnů Vratislav právem ve spolupráci se svou tchýní Johankou z Krava cílev domněle posilovali pozici Prostějova. Johanka si po své smrti popřála spočinout v kostele sv. Petra v kapli sv. Jeronýma a pominula rodinnou hrobku u augustiniánů. Historicky i umělecky je významný figurální náhrobní kámen, který vznikl u ní za jejího života.²⁴

2.4 Dějiny města v 16. století

Dalším významným rodem v letech 1495-1599 jsou páni z Pernštejna. Vláda šlechty po ní v tichý pán z Pernštejna spojené s Prostějovem signalizují, ale přemýšleli o možnosti povznést město až na post centra moravských perštejnských držav, tedy na post rezidenčního města. Prostějov však kritéria rezidence patrně nikdy nenaplnil. Na konci 15. století začal Vratislav I. z Pernštejna s výstavbou hradeb. Započetí zásadní přestavby fortifikačního systému znamenalo dobré opevnění města, a také záruku prosperity obce. Dodnes toto gotické opevnění patří k nejvýznamnějším stavbám v prostějovských dějinách. Po Vratislavovi se ujal vlády bratr Vilém. Mnohem důležitější osobou z hlediska stavebních plánů byl jeho syn Jan, zvaný Bohatý, který se rozhodl ke stavbě prostějovského zámku, nejpozději v roce 1522. Pernštejnové využívali kromě svých kmenových zaměstnanců i příslušníky nižších tříd usazené v Prostějově a tyto vyvolení to dávali najevo ve výzdobě svých domů. Dodnes najdeme perštejnské erby například u Týřovic (Pernštejnské nám. č. 5), portál tzv. Panského nebo Onořova doma (nám. T. G. Masaryka č. 24).²⁵

2.4.1 Zámek Prostějov (20. léta 16. století)

Předchůdcem dnešního zámku byla tvrz, která se však rozkládala patrně na protilehlé straně města a zanikla někdy před koncem 14. století. První zmínky o budování perštejnské rezidence se objevují ve 20. letech 16. století.²⁶ Za místo stavby byla zvolena severozápadní část městského areálu v blízkosti bratrského sboru a lékárnického domu Jana Pernštejnského. Zámek byl zasazen do městských hradeb, které byly k tomuto účelu prolomeny, a tvořil součást

²³ WWW: : http://www.mestopv.cz/cz/turista/o_meste/historie/, citováno dne [2013-01-25].

²⁴ KOKOJANOVÁ, M. Za Pernštejn 1495 -1599. In *Prostějov. Dějiny města I*. Prostějov: Město Prostějov, 2000. s. 87.

²⁵ Tamtéž, s. 88, 89, 94, 98.

²⁶ CHYTLÍK, M., BELTÁK, O., CYDLÍK, T., NOVÁKOVÁ KVAPILOVÁ, M., ROHÁČKOVÁ, D., RUDOLF, V. *Slavné stavby Prostějova*. Praha: FOIBOS, 2009. s. 14.

m stského opevnění. Kolem zámku byl obloukem veden m stský val. Není známo, jak tehdy zámek vypadal, ale podle podoby, kterou získal v 16. století, je zřejmé, že nevznikl jako jeden architektonický celek. V roce 1568 započala přestavba zámku, k tomu účelu byl získán kameník bavorského vévody Karla Kunn, který měl zámek obohatit o troje arkády a nový portál. Zámek byl následně vybaven bohatě kamenicky zdobenými arkádami, které byly však za třicetileté války zničeny, a portálem, který patří dodnes k nejcennějším uměleckým památkám v Prostějově. Po třicetileté válce byl zámek nouzově opraven. Osud zámecké budovy byl zpečetěn v roce 1680, kdy začal kníže Jan Adam z Lichtenštejna stavět nový zámek na Plumlově. Po celé 18. století sloužil zámek jako sýpka a fíldovské vězení. Část zámku byla také pronajímána.²⁷ Od počátku 19. století rostl v prostějovské fíldovské obci zájem o zámek. Kromě fíldů projevilo zájem i město, měla zde být zřízena radnice. Nakonec z prodeje sešlo a vrchnost zámek pouze pronajímala. Jedním z nejvýznamnějších nájemců byl přemyslník Veith Ehrenstamm.²⁸ V roce 1850 byl zámek prodán veřejně dražbou. Následně dal majitel udělat ze zámku kulturní stádko, scházely se zde prostějovské spolky, byla zde vybudována i tělocvična Sokola. V roce 1893 změnil zámek opět majitele (Úvěrní spolek Zálodňna a zastavárna v Prostějově), který budovu adaptoval pro své účely a zámek tak získal dnešní podobu. Po roce 1948 se stal zámek majetkem MNV.²⁹

V současnosti je majitelem město PV, které usiluje o postupnou obnovu tohoto cenného objektu.³⁰

2.4.2 Stará radnice

Výstavba první prostějovské radnice se datuje vládou rodu Pernštejnů, konkrétně rokem 1521 v jihozápadním cípu náměstí. Jádro je renesanční, hlavní vchod je zděný portálem. Dnes se v této budově nachází Muzeum Prostějovska. V roce 1850 pronajímalo město radniční prostory okresnímu soudu a městské úřady byly přemístěny do domu č. 17 na nynějším fíldkově náměstí, kde se úřadovalo až do roku 1856. Další stádkování bylo do městského

²⁷ FIALA, Z., HOSÁK, L., JAKUBEC, P., JANÁČEK, J., KOTEK, L. *Hrady, zámky a tvrze v echách, na Moravě a ve Slezsku*. Praha: Svoboda, 1981. s. 187, 188.

²⁸ BORSKÝ, P., ERNOUŠKOVÁ, D., BLÁHA, J. Ke stavebnímu vývoji zámku v Prostějově. *Magfeta*. 2002, r. 33, č. 1, s. 18.

²⁹ FIALA, Z., HOSÁK, L., JAKUBEC, P., JANÁČEK, J., KOTEK, L. *Hrady, zámky a tvrze v echách, na Moravě a ve Slezsku*. Praha: Svoboda, 1981. s. 187, 188.

³⁰ CHYTLÍK, M., BELÁK, O., CYDLÍK, T., NOVÁKOVÁ KVAPILOVÁ, M., ROHÁČKOVÁ, D., RUDOLF, V. *Slavné stavby Prostějova*. Praha: Foibos, 2009. s. 17.

chudobince (dnes Pod bradovo nám. . 2) a zde z stali do roku 1914.³¹ Budova staré radnice se nachází v jifním prostoru prost jovského nám stí a je p ipomínkou renesan ní architektury. Stavba má centráln umíst ěný vchod, který vede do prvního patra, p ístupného z oboustranného schodi-t , pozd ji krytého arkádovitou lodfií. Mnohé p vodní rysy radnice zanikly díky p estavb , která prob hla koncem 17. století podle plán stavitele G. B. Tencally, který je autorem mnohých barokních objekt i v Olomouci a jinde na Morav . V této dob byla radnice opat ena otev enou lodfií.³²

2.5 D jiny m sta v 17. století

Dal-ím významným rodem v d jinách m sta Prost jova byli Lichten-tejnové, kte í odkoupili panství v roce 1599. Prvním majitelem byl Karel z Lichten-tejna. Karel Eusebius z Lichten-tejna, vládnoucí knífle v letech 1611-1648, sepsal v 70. a 80. letech 17. století rukopisný architektonický traktát: „Werk von der Architektur“; kde se v n kolika kapitolách v nuje hlavním zásadám teorii p ti architektonických ád , pojednává o stavb palác , jízďaren, zahrad atd. Hlavním principem stavební innosti a mentality podle Karla Eusebia byla pam .³³

Po obrovském rozmachu m sta v 16. století dochází k postupnému hospodá skému úpadku. Tato doba je siln poznamenána t icetiletou válkou, kdy Prost jov byl ve své historii nejvíce postifený. Celé 17. století bylo tímto soustavným ni ením ovlivn no a zárove se projevovaly neustále snahy o jeho obnovu. Projevovalo se to mnofstvím opu-t ěných dom . T icetiletá válka p inesla ni ení hradeb, bran i zámku. Hradby byly b hem války opravovány provizorn , k d kladné obnov do-lo afl v letech 1684ó1686. Pom rn málo bylo zni ené flidovské ghetto a v 2. polovin 17. století p ichází flidovské obyvatelstvo z Polska a Vídn . Jak ufl bylo nastín no, ani prost jovský zámek nebyl u-et en. Poslední vrchností, která na zámku pobývala, byl knífle Karel z Lichten-tejna. Nakonec byl zámek v roce 1643 vypálen -védskou armádou. Vrchnosten-tí ú edníci sídlili v tzv. kníflecím dom (dne-ní Pern-týnské nám. . 7). Zni ena byla i radnice, která byla Tvédy vydrancována. V roce 1697 zachvátil m sto pořár, stavební obnova vtiskla m stu barokní ráz, spojený p edev-ím se stavbou

³¹ CHYTIL, M. *Nová radnice Prost jov*. Prost jov: M sto Prost jov, 2004.

³² MALINA, J. Stopy historických sloh . In *Prost jov. D jiny m sta I*. Prost jov: M sto Prost jov, 2000. s. 225.

³³ KROUPA, J. Prost jov v 18. století. In *Prost jov a jeho místo v d jinách Moravy*. Prost jov: Muzeum Prost jovska, Státní okresní archiv, 1994. s. 60664.

církevních objektů.³⁴ Ničivému požáru padlo za oběť 53 domů na náměstí, lidovské ghetto, ulice Vápenice a celá jihovýchodní část před náměstím. Požár byl nejvíce fiavelnou katastrofou a postavil mnoho jeho obyvatel před nesnadný úkol, znovu postavit zničené domy. Renesaní vzhled, který do té doby měl město, utrpěl.³⁵

V hospodářském životě město mělo vždy své místo vaření piva a pálení koalky. Ke konci 17. století a na počátku 18. století ubylo v Prostějově právovárských domů, pivovar a sladoven. Příčinou byl již zmíněný požár. V nově postavených domech se zřizovaly především palírny, méně se stavěly nové pivovary a sladovny. Produkci piva prostějovských město – anidaleko předevšadevšak pivovar u Plumlova, který patřil k nejvíce vrchnostenským pivovarům na Moravě. Prostějovští město – ané si byli v domě problému rozdílnosti jejich produkce domácích pivovárků, proto podle brněnského vzoru odkoupili a v roce 1748 výsadní a –enkovní dom na hlavním náměstí proti radnici a v jeho nádvoří byl postaven pivovar se sladovnou. Tento společný město – anský pivovar však nepřišel v t–í produkci piva. Je třeba také uvést, že historie pálení koalky je pevně spojena s palírnou U Zeleného stromu, jejíž majitel Michal Storch ji neustále zvešoval.³⁶

Přestože požár nečetil ani radnici, správa města zůstala nezmeněna. Vele město stáli ty i purkmistři, kteří se během roku stídali, dále pak osm konšelů, kteří byli také členy dvanácti člené městské rady a senátu.

2.6 Dějiny města v 18. století

Na přelomu 20. a 30. let 18. století došlo k přeměně samosprávného vedení města ve skutečný úřad – magistrát. Kolem roku 1727 město zejm i první skutečnou nemocnici, o níž se zasloužil kníže Josef Jan Adam z Lichtenštejna spolu s manželkou Marií Annou jako dárek za uzdravení syna. Nemocnice byla součástí kláštera Milosrdných bratří, zřizena byla z bývalé konírny a měla kapacitu nejprve 12 a pak 18 lůžek. Jako rok zahájení se uvádí 1739, svídí o tom i založení hřbitova a postavení kaple. K nemocnici patřila také lékárna, kterou představovala u prvního adového prostějovského lékárníka z roku 1734 Rudolfa Erbanouhá sk í . První město – anskou lékárnu otevřel na náměstí Jan Navrátil

³⁴ ROHÁ KOVÁ, D. Neklidné 17. století. In *Prostějov. Dějiny města I*. Prostějov: Město Prostějov, 2000. s. 130, 149, 150.

³⁵ SMUTNÝ, B., SPURNÝ, F. V branách přemyslového vévody 1697-1847. In *Prostějov. Dějiny města I*. Prostějov: Město Prostějov, 2000. s. 152.

³⁶ Tamtéž, s. 155-163.

s názvem lékárna U černého orla v roce 1742. Prostějov byl ve 2. polovině 18. století pro úřely berní správy rozdělen do 5 katastrálních obcí, které tvořily vnitřní město a dále pak na Brněnské, Olomoucké, Plumlovské a Anenské předměstí. V roce 1770 bylo zavedeno číslování domů, přičemž každá obec měla svá čísla. Důležitou stavbou 80. let 18. století byla nová škola ve Školní ulici.

V polovině 18. století přichází do Prostějova řád řádů kapucínů. V roce 1749 podala městská správa žádost, aby kapucínům bylo povoleno vybudování hospice při kapli sv. Anny. Marie Terezie první žádost zamítla, druhé vyhověla s podmínkou, že se z hospice nestane nikdy klášter. Tedy v roce 1759 postavili kapucínové kapli, která však byla o tři roky později přestavěna na kostel zasvěcený sv. Barbore.³⁷

Obnova města v 17. a 18. století byla započata stavbami rezidencí aristokracie a bohatých církevních řádů, a odtud se šíří barokní kultura také do podzámčí a předzámčí. Se stavbou nového zámku na Plumlov začal vládnout syn Karla Eusebia z Lichtenštejna. V Prostějově se setkáme spíše s konzervativnější stylovou polohou raného baroka na Moravě. Kolem roku 1700 začala obnova přestavbou farního chrámu a přilehlé radnice. Obnovovací práce vedli místní zedníci mistři Matyáš-Klingseysen a Martin Kafka. Přezíravý vztah vrchnosti k městu pokračoval i v prvních desetiletích 18. století.³⁸ Dvorním architektem vrchnosti byl Mario Nicolao Beduzzi, který je znám výraznou dekorativní a malebnou slofkou, kterou uplatnil ve fasádových strukturách. Podobné prvky nesou i některé stavby v Prostějově, například v farního chrámu, kaple sv. Lazara nebo přestavba chrámu sv. Petra a Pavla. Roku 1727 sepsala kněžna Marie Anna z Lichtenštejna zakládací listinu pro konvent milosrdných bratří, stavba byla dokončena až v letech 1751-1755 postavením klášterního chrámu. Druhá polovina 18. století byla dobou mračenství v Prostějově. Mračenkové domy byly opravovány a zřejmě významní mračenové se podíleli na budoucím rozmachu města v 19. století.³⁹

2.6.1 Mračenkové domy

D m u M sí ka (asi 15. století, přestavby 2. pol. 17. stol., 2. pol. 19. stol., počátek 20. století), autor neznámý, nám. T. G. Masaryka 5, p. 108

³⁷ SMUTNÝ, B., SPURNÝ, F. V branách přemyslovského vévody 1697-1847. In *Prostějov. Dějiny města I*. Prostějov: Město Prostějov, 2000. s. 165, 172, 173, 182, 184.

³⁸ KROUPA, J. Prostějov v 18. století. In *Prostějov a jeho místo v dějinách Moravy*. Prostějov: Muzeum Prostějovska, Státní okresní archiv, 1994. s. 60662.

³⁹ KROUPA, J. Prostějov v 18. století. In *Prostějov a jeho místo v dějinách Moravy*. Prostějov: Muzeum Prostějovska, Státní okresní archiv, 1994. s. 62664.

Jedná se o d m nacházející se poblíž budovy radnice, jehož vlastník mohl vařit a nalévat pivo, –enkovat víno, a také pálit koalku. Tato stavba –asto mnila své majitele a z architektonického hlediska je třeba vyzdvihnout kamenné sklepy nebo gotickou komoru, která je výjimečná tím, že se dochovala v intaktní podobě a je reprezentativním vzorkem z pozdního středověku a raného novověku.⁴⁰

D m U sv. Rocha (pol. 16. stol., nejvýznamnější přestavba v roce 1895), autor neznámý, nám. T. G. Masaryka 11

D m je zajímavý svou polohou, leží na rozhraní dvou prostějovských náměstí – T. G. Masaryka a Fišlkova. V historii domu se mohl setkat s různými názvy, nejčastěji patřící „Pavlát v d m“ nebo „Roch v d m“. První název je spojen s majitelem –lechtického stavu, který po svém povýšení do rytířského stavu v roce 1536 nechal d m přestavět na pozdní gotickou stavbu. Toto období nám připomínají heraldické –títy Jana Pavláta z Olčan. Druhý název pochází jednak od výzdoby domu, tedy barokní sochy sv. Rocha, a jednak podle jména italského kupce Rocha Prestinario, který vlastnil d m v 18. století. V dnešní době je d m dvoupatrový s přilehlým malým dvorkem, jeho prostory dříve sloužily jako byty, dnes jsou využívány jako kanceláře.⁴¹

D m U Zlaté studny (asi 14. stol., jednotlivé přestavby od 15. stol. – do 40. let 20. stol.), autor neznámý, nám. T. G. Masaryka 21

D m U Zlaté studny a jeho vzhled byl ovlivněn snad všemi stavebními styly, od gotiky, renesance až po období historismu a moderny. D m patřil od 14. stol. mezi výsadní právovávěné domy. Tato stavba nacházející se na hlavním náměstí patří k nejlépe odhadovaným objektům vzhledem k ceně. O kvalitách této stavby vypovídá také pozdní gotický sedlový portál v prostorách před vodního domovního prouždu. Významnou osobností, která vlastnila d m v 16. stol., byl prostějovský m – an, vzdělanec a purkmistr Martin Primus, který nechal d m výrazně přestavět. D m ve své historii vystřídal několik majitelů, k těm výrazněji patří rodina Neumannova,

⁴⁰ CHYTIL, M., BELTÁK, O., CYDLÍK, T., NOVÁKOVÁ KVAPILOVÁ, M., ROHÁKOVÁ, D., RUDOLF, V. *Slavné stavby Prostějova*. Praha: FOIBOS, 2009. s. 21623.

⁴¹ CHYTIL, M., BELTÁK, O., CYDLÍK, T., NOVÁKOVÁ KVAPILOVÁ, M., ROHÁKOVÁ, D., RUDOLF, V. *Slavné stavby Prostějova*. Praha: FOIBOS, 2009. s. 24, 25.

kteřá jej modernizovala. Na interiéru se m l podílet významný brn nský architekt Emil Králík, pozd ji adaptaci interiéru dokon il dal-í moravský architekt Bohuslav Fuchs. V 90. letech 20. stol. byl d m vrácen potomk m rodiny Neumannovy a za ala probíhat postupná rekonstrukce.⁴²

M –anský d m Wolker v, (st edov k), autor neznámý, nám. T. G. Masaryka 22

Tento objekt pat í k nejznám j-ím ve m st díky jménu Ji í Wolker. D m je rodným i úmrtným domem básníka i místem vzniku jeho díla. Pod oknem 1. patra je pam tní deska s bustou Ji ího Wolkera a textem: „V tomto dom se narodil, filil, tvo il a zem el básník Ji í Wolker 1900ó1924“.⁴³

D m U Zeleného stromu (asi 15. století, p estavby od konce 17. století afl do 60. let 20. stol)., autor neznámý, fiiflkovo nám. 20

Tato stavba se proslavila díky výrobk m, které afl do konce 50. let minulého století produkovala, jedná se o v hlasnou prost jovskou Starorefnou. Svou historii za al tento d m psát v roce 1518, kdy Vilém z Pern-tejna ud lil právo na va ení a epování piva a na skladování a –enkování vína dal-ím prost jovským m –an m, mezi nimifil byl i vlastník tohoto domu. Mezi významná jména spojená s tímto domem m fleme uvést Kry-tofa ezní ka (záv r 17. století, po átek 18. stol.), který je také p vodcem ozna ení stavby domovním znamením U Zeleného stromu, dále pak Michal Storch (druhá tvrtina 18. stol.), který roz-í il palírenskou výrobu, nebo také Jakub Vojá ek (1. pol. 19. stol.), který zavedl moderní postupy výroby pálenky a získal oprávn ní k výrob refných ko alek, rosolek a likér . V roce 1870 byla palírna t etím nejv t-ím podnikem tohoto druhu na Morav . V roce 1925 zakoupil palírnu Drufstevní podnik hostinských, kdy do-lo k zásadní p estavb domu, palírna byla nakonec v roce 1959 p est hována do nov adaptovaných budov bývalého pivovaru na Dykov ulici. Dnes se v této stavb nachází obytné prostory a s obchody v p ízemí domu.⁴⁴

---

⁴² CHYTIL, M., BELTÍK, O., CYDLÍK, T., NOVÁKOVÁ KVAPILOVÁ, M., ROHÁ KOVÁ, D., RUDOLF, V. *Slavné stavby Prost jova*. Praha: FOIBOS, 2009. s. 26 ó 28.

⁴³ CHYTIL, M., BELTÍK, O., CYDLÍK, T., NOVÁKOVÁ KVAPILOVÁ, M., ROHÁ KOVÁ, D., RUDOLF, V. *Slavné stavby Prost jova*. Praha: FOIBOS, 2009. s. 29, 30.

⁴⁴ Tamtéfil, s. 34ó36.

Dům se fludrem (konec 15. stol. - polovina 18. stol.), autor neznámý, Mlýnská 2

Dnešní podobu získal dům v 18. století, od této doby má také domovní znamení – orlů s černým orlem. U černého orla se šlo o hostinci a až do roku 1918, kdy byl přestavěn. Tento dům se stal součástí kulturního hnutí města, například v roce 1871 v něm otevřel knihtiskárnu Josef Vrla, o dva roky později se zde konala valná hromada Ústředního spolku záložníků, také zde bylo sídlo redakce nově vzniklého týdeníku Prostějovské noviny (později Hlasy z Hané). V roce 1880 se sem přestěhoval četnický spolek nebo zde byla otevřena mateřská škola. Označením fludr (někdy také fludro) se rozumí mohutný tvercový nebo obdélníkový jednopatrový přístavek před obytnou budovou statku, mává klenutý vstup. Funkce fludru byla především praktická, tedy k přátelskému posezení. Prostějovský fludr je dokladem přechodu venkovské architektury v městskou. Tato budova patří k nejstarším dochovaným domům za hradbami města, přivodní stavba pochází z roku 1499, kdy její majitel Kristian Sladovnick získal od Viléma z Pernštejna „královské právo“. Dnes se v tomto domě nachází stále pohostinství.⁴⁵

flidovský dům Veitha Ehrenstamma (1817-1819), autor neznámý, Uprkova 20, Hradební 25

flidovské domy, které se dochovaly do dnešní doby, jsou pozůstatkem flidovského ghetta v Prostějově. Dům Veitha Ehrenstamma se nachází na jižním okraji historického jádra města a je jedním z mála, který tuto tvrdost a její obyvatele ještě připomíná. Nejde však o typickou stavbu místního flidovského ghetta. Svou výškou dům převyšoval většinu ostatních domů a v době svého vzniku byl spíše podobný královským obydlím. Majiteli se podařilo skoupit starší dům a na jeho místě pak patrně vybudoval rozměrnější novostavbu odpovídající městskému bydlení. Veith Ehrenstamm patří k nejvýznamnějším osobám počátku 19. století v Prostějově. Byl synem přestěhovalého obchodníka se sukny, později také převzal flidnost. Své podnikání spojil se jménem prostějovského tkalcovského mistra s Františkem Plotzem. Založil továrnu na výrobu tkanin z vlny, jemného sukna a kamzíru. Ehrenstamm zemřel v roce 1827 a své jmění zanechal svým synům, kteří však převedli rodinný podnik ke krachu a přišli i o hodnotnou novostavbu. Z architektonického

⁴⁵ CHYTIL, M., BELTÁK, O., CYDLÍK, T., NOVÁKOVÁ KVAPILOVÁ, M., ROHÁKOVÁ, D., RUDOLF, V. *Slavné stavby Prostějova*. Praha: FOIBOS, 2009. s. 43645.

hlediska se jedná o dvoupatrový d m se dv ma dvorními k ídly uzavírající mezi sebou obdélné nádvo í. Dodnes nese stopy bohaté –tukové a kamenické výzdoby. Je-t na po átku 20. století bylo možno d m vid t ve své tém p vodní podob . Zlom znamenala druhá sv tová válka, kdy ást objekt byla zni ena bombardováním a ostatní objekty byly asanovány. Ke stržení této budovy nakonec nedo-lo a pat í k stavebním d jinám fíidovského obyvatelstva v Prost jov .⁴⁶

P estofle tedy 18. století je ozna ováno spí-e jakou dobou stagnace, vznikla ada hodnotných sakrálních staveb, zejména na p edm stí. Nov byl postaven kostel sv. Petra a Pavla (1728-1730), kapucínský klá-ter s kostelem sv. Barbory (1756-1766) a vrcholným dílem baroka je klá-terní komplex ádu Milosrdných brat í s kostelem sv. Jana Nepomuckého (1730-1755).⁴⁷

2.6.2 Církevní stavby

Kostel sv. Jana Nepomuckého

Tato stavba je spojena s komplexem klá-tera Milosrdných brat í. Celkový plán zahrnoval vybudovat areál, který by se skládal z klá-tera, kostela, nemocnice a lékárny. O tento projekt se významn zasloufil p evor P. Narcissus Schön a o finan ní pomoc se zasloufili Lichten-tejnové. Za autora stavebního projektu bývá ozna ován italský architekt Antonius Erhard Martinelli. Základní kámen kostela byl položen v roce 1751 a celková úprava trvala afl do roku 1764. Stavba kostela má obdélníkový p dorys, jedná se o jednodlní, pozdn barokní stavbu, spojenou se západní ástí klá-tera. Interiér chrámu je ukázkou vrcholného a pozdního baroka a p sobiv propojuje socha ské, ezba ské, –tukatérské a malí ské práce. Mezi jména um lc , kte í se podíleli na této stavb , pat í malí Franti-ek Antonín Sebastini, socha Jan Schubert a ezba Franti-ek Hirnle. Výrazné opravy kostela a klá-tera prob hly v letech 1828ó1834, 1932ó1933. Po odchodu len ádu milosrdných brat í z Prost jova v roce 1958 p e-el kostel pod správu Farního ú adu pový-ení sv. K ífle, následn v roce 1959

---

⁴⁶ CHYTIL, M., BELTÍK, O., CYDLÍK, T., NOVÁKOVÁ KVAPILOVÁ, M., ROHÁ KOVÁ, D., RUDOLF, V. *Slavné stavby Prost jova*. Praha: FOIBOS, 2009. s. 48ó50.

⁴⁷ Tamtéfl, s. 54.

byl uzavřen. Nakonec rok 1989 přinesl definitivní znovuotevření a klášterní areál byl vrácen řádu milosrdných bratří. V 90. letech minulého století proběhl celková obnova.⁴⁸

Konvent Milosrdných bratří (18. a 19. století), autor neznámý, Svatoplukova 7

Zakladatelkou kláštera Milosrdných bratří v Prostějově byla kněžna Marie Anna z Lichtenštejna. Podmínkou založení bylo uzdravení jejího syna. Nové založení bylo potvrzeno listinou císaře Karla VI. v roce 1733. Za hlavního budovatele prostějovského konventu je považován P. Narcissus Schön. V prvních letech existence byl konvent součástí valtického konventu, k osamostatnění došlo v roce 1757. Dlehlitým okamžikem pro výstavbu kláštera bylo odkoupení sousedního domu se zahradou a následná přestavba, ukončená v roce 1755. Přestavba je pozdně barokní s prvky klasicismu. Bratři se starali o nemocné bez rozdílu, například v době prusko-rakouské války ošetřovali až 200 raněných vojáků. V konventním špitále zemřel také František Krumlovský, což byl herec a přítel J. K. Tyla. Konvent Milosrdných bratří spravoval klášter až do roku 1958, kdy mu jej komunistický stát zabavil a následně byl klášter změněn na domov důchodců. Po roce 2000 byl domov přestavěn a prostory jsou bez využití. Jedná se o jednopatrovou budovu, kterou obklopuje tvercový dvůr, jifiň k řídlo je vysunuto východním směrem. Na místě západního k řídla stojí kostel sv. Jana Nepomuckého. V letech 1895-1898 byl ještě přistavěn jednopatrový nemocniční pavilon. Za povímnutí jistě stojí vstupní portál kláštera z 60. let 18. stol., kde ve výklenku nad vstupem je reliéfově sousoší milosrdného bratra s nemocným. Na umělecké výzdobě tohoto areálu se podílel František Antonín Sebastini, který vymaloval řadu nástropních maleb.⁴⁹

Farní kostel sv. Petra a Pavla (1728-1730), autor neznámý, Petřské nám.

Kostel sv. Petra a Pavla patří mezi stavby z období baroka, nachází se na jihovýchodní straně od historického jádra města. Doba vzniku kostela je nejasná, ale uvádí se, že byl založen někdy ve 12. a 13. století a patřil k tehdejší samostatné osadě Újezd. Jaká byla stavební podoba kostela, nevíme, dochovaly se jen informace o vzhledu těsně před barokní úpravou. V roce 1728 došlo k výraznému přebudování a rozšíření, zásluhou prostějovského

⁴⁸ CHYTIL, M., BELTÁK, O., CYDLÍK, T., NOVÁKOVÁ KVAPILOVÁ, M., ROHÁKOVÁ, D., RUDOLF, V. *Slavné stavby Prostějova*. Praha: FOIBOS, 2009. s. 59-62.

⁴⁹ CHYTIL, M., BELTÁK, O., CYDLÍK, T., NOVÁKOVÁ KVAPILOVÁ, M., ROHÁKOVÁ, D., RUDOLF, V. *Slavné stavby Prostějova*. Praha: FOIBOS, 2009. s. 63-65.

m – ana Františka Pummera. Stavba byla jednodlná, zaklenutá zd nou valenou klenbou roz len nou trojbokými výse emi, v pr elí nad st echou kostela se pnula hranolová v fl. Z 30. let 18. stol. pocházejí tém v–echny oltá e, mezi nimiž vyniká hlavní oltá . Poslední ve e e pán s pozoruhodnou ezbá skou skulpturou 12 apo–tol s Kristem od olomouckého socha e Ond eje Zahnera. K dal–ím stavebním úpravám do–lo do 1. pol. 20. století, cofil je spojeno se snahami o obnovení farnosti, která byla oficiáln z ízena v roce 1938. Do celkového vzhledu zasáhl také brn nský rodák a architekt Klaudius Madlmayr. Sou ástí areálu je objekt barokní kaple sv. Lazara, vystav ný v roce 1726, v jehoí okolí se rozprostíral m stský h bitov.⁵⁰

Filiální kostel sv. Cyrila a Metod je (1756ó1766, p estavba 1902ó1905), autor neznámý, Brn nská ulice

Stavba s vysokou –tíhlou v flí kostela, bohat zdobená fasáda, to jsou znaky tohoto sakrálního objektu, který byl bývalý kapucínský kostel. Kapucíni za ali na konci 1. pol. 18. stol. usilovat o založení hospice ve m st . Povolení získali v roce 1756. Pro výstavbu hospice obdrfeili darem pozemky na nyn j–í Brn nské ulici. Sou ástí hospice m la být i kaple sv. Barbory, ov–em její rozm ry spí–e odpovídaly stavb kostela, na který byla pozd ji p em n na. Hospic byl zru–en v roce 1784 a rozprodán. Dále byla stavba vyuffívána jako vzd lávací ústav, poté skladi–t , nakonec byly prostory darovány m stu v 60. letech 19. století.⁵¹ Teprve afl za 40 let do–lo k op tovnému obnovení n kdej–ího kapucínského kostela, plány k obnov vypracovala prost jovská stavební firma Rudolfa Kone ného a Josefa Ned lníka. Oproti p vodní strohé stavb , m l vyr st monumentální chrám s nebarokními prvky. V 60. letech 20. století se zde p estaly konat pravidelné bohosluffby a objekt za al chátrat. Poslední obnova prob hla v 80. letech 20. století.⁵²

2.7 D jiny 19. a 20. století v Prost jov

Prost jov není m stem s jednotlivým architektonickým slohem, který charakterizuje mnohá moravská i eská m sta. Sv j podíl na této skute nosti má p edev–ím rozsáhlý poffár

⁵⁰ CHYTIL, M., BELTÍK, O., CYDLÍK, T., NOVÁKOVÁ KVAPILOVÁ, M., ROHÁ KOVÁ, D., RUDOLF, V. *Slavné stavby Prost jova*. Praha: FOIBOS, 2009. s. 66-69.

⁵¹ CHYTIL, M., BELTÍK, O., CYDLÍK, T., NOVÁKOVÁ KVAPILOVÁ, M., ROHÁ KOVÁ, D., RUDOLF, V. *Slavné stavby Prost jova*. Praha: FOIBOS, 2009. s. 71.

⁵² Tamtéž, s. 71ó73.

m sta v roce 1697, který omezil architekturu na památky z období renesance a baroka. Bohat je však zastoupena architektura 19. a 20. století.⁵³

Osvícenské reformy se projevily v oblasti zdravotnictví, školství, náboženství, ve správě města. Základy k modernímu životu města však položila až doba zakladatelů (gründery). Především díky židovské obci se Prostějov stává významným obchodním a průmyslovým střediskem. V oboru textilní konfekce, ve velkém produkované od 40. let 19. století, získal na konci 19. století výsadní postavení v celém Rakousku - Uhersku (třetinovým podílem na celkové produkci státu). Podle výsledků sčítání obyvatel v letech 1872 a 1890 byl Prostějov tím nejvíce nárůstajícím městem na Moravě po Brnu a Jihlavě. V 60. a 70. letech 19. století vzniká řada kulturních a sportovních spolků: Měšťanská beseda, Sokol, pěvecké sbory Orlice a Vlastimila, Spolek divadelních ochotníků.⁵⁴

Zatímco v první polovině 18. století ekonomika v Prostějov stagnovala, na konci 18. století byl Prostějov zase na vrcholu. Příznivé ekonomické podmínky přitahovaly do města podnikatele, obchodníky a obyvatele venkova. Výrazně se rozrostlo okolí textilních podniků na Olomouckém a Brněnském předměstí. Potřeba nových bytů vedla ke stavbě dalších domků na předměstí kolem přístupových cest do města, jehož podobu tak dostává pavoukovitou podobu. Podstatnou stavební změnou prošlo v první polovině 19. století židovské ghetto, kde obyvatelstvo žilo na malém prostoru stísněno, následně byla v třetina domů zbourána a vystavěna nově. Střed města si přes všechny ekonomické a sociální změny zachoval svůj středověký ráz, který se však později stal spíše překážkou. V roce 1854 se jako první v Prostějov zvedl oněv dle dvoupatrový a za ním následují další.⁵⁵

Koncem 30. let 19. století se v Prostějov nacházelo 778 měšťanských a 58 židovských domů s celkovým počtem obyvatel 10 294 ve vnitřním městě a na předměstí. V letech 1822-1824 pokračovalo město ke stavbě jezdeckých kasáren se stájemi. Stavba byla také dodatečně schválena vrchností, později došlo k adaptaci lazaretních kasáren na choleraový úpital v případě vypuknutí nemoci. Po celou 1. polovinu 19. století bylo město obehnané hradbami, které již ztratily svůj obranný účel. K zásadnímu bourání hradeb došlo až po roce 1848. Potřeba nových bytů způsobila, že ve vnitřním městě došlo k využití dvorních traktů

⁵³ KOLEKTIV AUTOR : *Nová radnice v Prostějov* . Prostějov. 1990. s. 5.

⁵⁴ WWW: <http://www.mestopv.cz/cz/turista/o_meste/historie/>, citováno dne [2013-02-03]

⁵⁵ GR ZOVÁ, L. Stavební vývoj Prostějova do roku 1850. In *Prostějov v proměnách staletí*. Prostějov: Městský úřad, Muzeum Prostějovska, Státní okresní archiv, 1994. s. 16, 17.

m – anských dom , slouflicích doposud hospodá ským ú el m. Materiál ke stavbám ve m st dodávala m stská cihelna, stojící na obecních pozemcích na Anenském p edm stí.⁵⁶

V 60. a 70. letech 19. století m ní tvá Prost jova rozvoj pr myslu. D íve preferované tkalcovství procházelo t flkou krizí, takže nakonec se p e-lo na od vní pr mysl. Od vní prost jovské podniky exportovaly nap . na Balkán, do severní Afriky, Jifní Ameriky, Austrálie a áste n i do západní Evropy. Druhým nosným pr myslovým oborem v Prost jov byl kovod lný pr mysl, zejména výroba zem d lských stroj . Do této skupiny pat í závody F. Wichterleho (zalofeny 1878). Do 1. sv tové války se zformovala struktura pr myslové výroby, která charakterizuje m sto tém i dnes. Z pohledu staveb majících ve ejné poslání je rok 1897 mezníkem, zapo ala totiž stavba pseudorenesan ního po-tovního a telegrafního ú adu, následn v roce 1900 byl postaven velký sál D lnického domu s jevi-t m, na n mfl vystupovalo Lidové divadlo. Vizitkou Prost jova bývala i m stská nemocnice na Brn nské ulici, jejífl po átky sahají do roku 1885, dnes se jífl zde nemocnice nenachází.⁵⁷

Na p elomu 19. a 20. století za al zaujímat Prost jov významné postavení, mohl totiž do asn aspirovat na roli kulturního st ediska. Práv zde se stala architektura prost edkem sebevyjad ováním. N jakou dobu mohli je-t pot eby m sta napl ovat tv rci 19. století s jejich alegorickým historizujícím vyjad ováním (Vincenc Kühn, Karl Biebrle). Koncem století pak zde-í scénu ovládli místní stavitelé (en k Venclík ó jeho hlavním dílem se stala dominanta tehdy nového h bitova, spole níci ó Rudolf Kone ný a Josef Ned lník ó vila R. Kone ného z roku 1898, Rejskova 14). Stále náro n j-í zakázky vedly prost jovské stavitele k tomu, aby oslovovali i tv rce nejen místní, ale i slavn j-í. Obraceli se zejména na víde ské kulturní centrum.

Dal-í urbanistický rozvoj a následný rozvoj m sta umofnilo systematické bourání hradeb od poloviny 60. let 19. století. Na uvoln ných parcelách m ly být umis ovány hlavn významné ve ejné stavby. První velkou ve ejnou budovou se v roce 1874 stává n mecká reálka. Poté následují i dal-í stavby. Krom staveb ve ejných, je d leffité se zmínit také

⁵⁶ SMUTNÝ, B., SPURNÝ, F. V branách pr myslového v ku 1697-1847. In *Prost jov. D jiny m sta I*. Prost jov: M sto Prost jov, 2000. s. 186, 187, 189, 201.

⁵⁷ MAREK, P. K stavebnímu rozvoji Prost jova po roce 1870. In *Prost jov v prom nách staletí*. Prost jov: M stský ú ad, Muzeum Prost jovska, Státní okresní archiv, 1994. s. 22, 23, 31, 34.

o stavbách soukromých a o úpravách m – anských dom . Do této skupiny pat í nap . reprezentativní neobarokní vila továrníka Wichterleho (1900-1902).⁵⁸

Významným mezníkem pro m sto byl rok 1892, kdy zvítila ve volbách eská strana, starostou se stal Karel Vojá ek. Následn si m sto d lá velké ambice v otázce kulturního centra a architektura se jeví jako ideální prost edek k tomuto cíli.⁵⁹

Po neúsp chu národní strany v obecních volbách na po átku 70. let a sou asné tíživé situace místních hejtman , vyuffili toho p edáci n meckého tábora k útoku na zálofnu a reálku. Zatímco –kola byla zachrán na, zálofna byla rozpu-t na v roce 1872. Likvidace eského politického spolku a poráfky ech , to v-e m lo vliv na r st sebev domí ve vedení n mecké strany. V íjnu 1873 volí i m stské skupiny Prost jov - Olomouc - N mecký Brodek odevzdali hlasy JUDr. A. Weberovi, takfle afl do poloviny 80. let zastupovala Prost jov p eváfn n mecká politická reprezentace. Prvním pr lomem byly výsledky zemských voleb v roce 1884, kdy Karel Vojá ek porazil n meckého konkurenta. V 80. letech byl hlavní prioritou boj o místní radnici. Volební machinace byly sou ástí politického íivota m sta. Obecní volby v roce 1887 skon ily vít zstvím n mecké strany. P esto práv ony se staly nástupem k ofenziv národní strany, která skon ila p evzetím správy obce v roce 1892. Vyvrcholení zápasu o správu Prost jova do-lo v letech 1890-1892. Rekonstrukcí pro-el volební výbor, do ela se postavil J. Wait a MUDr. O. P íkryl. Vyhlásili uplat ování hesla „Sv j k svému÷÷, které znamenalo bojkot n meckých a íidovských obchod eským obyvatelstvem. Velkou organizátorskou roli sehrály Hlasy z Hané, které otiskovaly agita ní materiál paralyzující protiakce n mecké strany.⁶⁰

Rok 1892 je zásadní mezník v novodobé historii m sta. N mecký nacionalismus vyst ídala eská obdoba. 29. íjna 1892 se konstituoval nový obecní výbor pod vedením K. Vojá ka. V dcové n mecké strany v p edve er volby rezignovali, ztratili sebed v ru kv li kontrole, která prokázala osobní obohacování v ú adech.⁶¹

---

⁵⁸ CHYTIL, M., BELTÝK, O., CYDLÍK, T., NOVÁKOVÁ KVAPILOVÁ, M., ROHÁ KOVÁ, D., RUDOLF, V. *Slavné stavby Prost jova*. Praha: FOIBOS, 2009. s. 102.

⁵⁹ CHYTIL, M. *Nová radnice Prost jov*. Prost jov: M sto Prost jov, 2004.

⁶⁰ MAREK, P. Prost jov v letech 1848-1918. In *Prost jov. D jiny m sta II*. Prost jov: M sto Prost jov, 1999. s. 25-27, 26.

⁶¹ MAREK, P. Prost jov v letech 1848-1918. In *Prost jov. D jiny m sta II*. Prost jov: M sto Prost jov, 1999. s. 25-27, 26.

Po letech politického napětí a esko n meckých boj se o ekávalo, fle vít zství národní strany ve volbách v roce 1892 p inese uti-ení situace a p isp je k rozvoji m sta. Takový to vývoj v-ak nenastal a afl do uzav ení moravského paktu roku 1905 trval nacionální zápas. Pomyslná jednota národního tábora dostávala nejen trhliny, ale také se rozpadla a za aly politické spory mezi mlado echy a staro echy, mezi m –anským táborem a d lnickými stranami, mezi pokrokov smý-lejícími a konzervativci. Prost jov pat il v desetiletích p edl.sv tovou válkou k m st m, kde se pln rozvinulo –iroké stranické spektrum, místní politický systém, a proto také hladina místního ve ejného fivota byla v t-inou neklidná. V ele m sta stál obecní výbor volený na t íleté období, voli i rozd lenými podle vý-e placených daní. Výbor byl t iceti lený a ze svého st edu volil starostu a jeho nám stka. Oba tito funkcioná i spole n s dal-ími tvo ili m stskou radu. Ve správ obce se v p edvále ném období vyst ídalo n kolik desítek lidí, p esto m fleme ozna it významné osobnosti, nap . JUDr. Josef Horák, ing. Dr. Franti-ek Ková ík, Franti-ek Neumann, Eduard Skála, Josef Třa ek a dal-í. Celkový trend obecní politiky se zam oval na profitování st edních podnikatelských kruh . Obecní výbor spat oval sv j úkol v prov rce a konsolidaci obecního hospoda ení. Revize tak odhalila dluh ve vý-i 621 792 zlatých, který vznikl v d sledku politiky n meckého vedení.⁶² Finan ní situace m sta byla stále –patná a obecní dluh v roce 1912 inil 6 milion korun. Východisko bylo nalezeno ve sblížení lidové pokrokové strany se sociáln demokratickou stranou, které reprezentovala dosud opozici.

Program budování m sta byl po roce 1892 dán názory a p edstavami v d í skupiny politik , soust ed ných kolem prvního starosty Prost jova Karla Vojá ka, pozd ji program rozvíjel MUDr. Ond ej P ikryl. Jejich cílem bylo povznést Prost jov na vý-i, na jaké má být první a nejv t-í eské m sto Moravy. Konkrétn v-e sm ovalo k modernizaci m sta. Je nesporné, fle Prost jov na p elomu 19. a 20. století pro-el etapou rozkv tu. Ov-em nesmíme si to p íli-idealizovat.⁶³

Po roce 1918 pokračoval hospodá ský i kulturní rozvoj m sta. Ten se projevil výstavbou sportovního areálu. Záslouhou stavební aktivity Sokola I. se Prost jov do kal sportovního komplexu za Kosteleckou ulicí. Tento projekt vznikl v letech 1925-1929 jako moderní

---

⁶² MAREK, P. Prost jov v letech 1848-1918. In *Prost jov. D jiny m sta II*. Prost jov: M sto Prost jov, 1999. s. 41-45.

⁶³ MAREK, P. Prost jov v letech 1848-1918. In *Prost jov. D jiny m sta II*. Prost jov: M sto Prost jov, 1999. s. 45-49.

komplex sportovní, z nichž mnohé stavby jsou dílem arch. Eduarda Fiáka. Byly navrženy objekty tzv. Domoviny a letní tlocvi ny. Oba patří k funkcionalismem ovlivněným stavbám. Domovina tvořila společenské centrum areálu, byla zde umístěna restaurace, jíárna a pokoje hostinského. V roce 1969 byl projekt zásadně přepracován, dnes objekt slouží komerčním účelům.⁶⁴

Rok 1918 a vznik Československa vyvolal u prostějovských obyvatel velké nadšení. Výrazná byla postupná změna národnostní skladby obyvatelstva, takže v roce 1930 již bylo v Prostějově 93% Čechů a 2,7% Němců. Vývoj v Prostějově po vzniku SR byl charakterizován podobně jako v jiných městech velkými národnostními tendencemi. V prostějovské ekonomice hrálo v meziválečném období hlavní roli odvětví obuvnické a kožedělné průmyslu, které bylo zatlačeno konkurencí Baňovských závodů ve Zlíně. Z potravinářského průmyslu měly největší význam sladovny, pivovary, lihovary. Za první republiky vzrostl také počet stavebních podnikatelství a stavitelů. V dopravě bylo největším pokrokem zavedení autobusové dopravy, první linka vznikla již roku 1920, byla státní a vedla z Petrova do Prostějova a dále do Plumlova. K politickému zvratu došlo ve 30. letech, kdy v obecních volbách zvíťazili národní demokraté. Jisté změny za první republiky přinesla i železnice, byla zrušena říšská železnice a postupně sloužily i německé obecní železnice a německá městečská železnice v jednu. V kulturním životě bylo stále významnější Městské divadlo, přibývaly zde i hudební soubory, z nichž největší tradici měly muflský sbor Orlice a flenský Vlastimil. V roce 1921 navštívil město prezident T. G. Masaryk. Smutnou událostí byl pohřeb nejvýznamnějšího místního rodáka Jiřího Wolkeho v roce 1924.⁶⁵ Znakem prvních poválečných let byla rostoucí bytová krize, související s příchodem nových obyvatel z venkova. Tuto situaci město řešilo výstavbou nájemných domů, zakázky byly zadávány místním firmám, čímž se snížila i nezaměstnanost. V pozdějších 20. letech zasahuje do bytové výstavby i soukromých domů, které mnohdy dosahují slušného architektonického standardu. V otázce veřejných staveb byl nedostatek školních budov, proto byla roku 1924 provedena přístavba a nástavba dívčích škol (Rejskova ul., Vápenice) a zcela nová budova obecní a městečské školy byla postavena v letech 1925-1926 na Husově náměstí.

⁶⁴ CHYTIL, M. Prostějovská architektura mezi dvěma válkami (4). *Prostějovský týden*, 14. 3. 2007., r. 17, č. 11, s. 3.

⁶⁵ TRAPL, M. Prostějov za první československé republiky. In *Prostějov a jeho místo v dějinách Moravy. Prostějov: Muzeum Prostějovska, Státní okresní archiv, 1990. s. 87-94.*

Stavbu projektoval Jaroslav Coufal. K významným architektům, kteří se v této době podíleli na veřejných stavbách, patří J. Kumpořta (budova Městské sportovní haly) a E. Fiášek.

30. léta máme obvykle označovat jako zlatý věk prostějovského stavitelství, významem plně srovnatelným s obdobím renesance. Zásahu na tom mají místní stavební firmy. Pokračuje výstavba nájemných bytových domů, i přesto však přetrvává v Prostějově nedostatek bytů malých a levných. Tento problém se mnoho snažil řešit sociální výstavbou, stavbou tzv. domů pro chudé. Tyto projekty byl například pověřen stavitel M. Putna, A. Navrátil a F. Kalivoda, kteří se zabývali hlavně stavbami soukromých vil. S posilováním ekonomického potenciálu města roste potřeba rozšíření továrních budov a obchodních prostor, a to jak úpravami již stávajícími, tak novostavbami. Jestliže nastal ekonomický rozvoj města, souviselo to i s výstavbou veřejnou, a to především realizací školních budov. Ty z nich byly realizovány podle projektu E. Fiášek, jedná se o Veřejnou odbornou školu pro řemeslné povolání, Zemskou odbornou školu hospodářskou a Odbornou školu řemeslnou. V této době došlo také k úpravě nemocnice, městského hřbitova a veřejných prostranství, úpravě silnic, tržnice na Wolkerově ulici, byly založeny Kolářovy sady (1932) a zřízena botanická zahrada (1934). V letech 1940–1945, v době okupace, stavebnictví z důvodu nedostatku materiálu i financí stagnuje.⁶⁶ V této době vzniká ve válečných letech zůstává nerealizována. K stavbám v tomto období patří například malobytový dům na Janáčkově ul., infirmerie dům na náměstí Padlých hrdinů, rodinný dům O. Spáčilů atd. Nejmonumentálnější poválečnou stavbou je objekt hlavního železničního nádraží postaveného v letech 1947–1952.⁶⁷

40. a počátkem 50. let 20. století tvoří závěrečnou etapu velkého rozvoje prostějovské architektury a stavitelství. V pozdější době se vlivem událostí po roce 1948 nepodařilo navázat na 30. léta. K určení offshoot dochází od 2. poloviny 60. let, kdy se Prostějov snažil povznést svoje stavitelství volnou inspirací. Tak jako ve vlně se rozvíjí bytová panelová výstavba, vyniká Sídliště svobody, stavěné na západním okraji města od roku 1963. Z veřejných budov pokračuje především novostavba obecní síň na městském hřbitově, budova

---

⁶⁶ CHYTIL, M. *Historie a současnost podnikání na Prostějovsku*. Fiehu-ice: Městské knihy s.r.o., 2009. s. 127–130.

⁶⁷ Tamtéž, s. 130–135.

hv zdárny v Kolářových sadech, kino Metro 70, obchodní dům Prior nebo budova české státní pojišťovny.⁶⁸ V letech 1989-1990 dochází k návratu k demokratické samosprávě.⁶⁹

2.7.1 Městský hřbitov a smuteční obřadní síň (1898-1900 hřbitov, 1973-1977 smuteční síň)

Na jihu kousek od města se rozkládá městský hřbitov, který byl zřízen roku 1900 na dřívějších úrodných polích koupených od prostějovských měšťanů. Na jižní straně sousedí s hřbitovem řídkovským, v zadní části hřbitova jsou skleníky, pažení, květinové záhony a stromová kolka. Hřbitov se měříte renesančními arkádami, postavenými uprostřed hřbitova do polkruhu podle plánů prostějovského architekta Karla Venclíka v roce 1902 a 1907. Stavební činnost na hřbitov lze rozdělit na tři části, první ve vybudování obřadní síně, druhá v realizaci vsypové loučky a třetí, v drobných stavebních akcích, které udržují stav hřbitova. V poválečném období hřbitov chátral, teprve až v 70. a 80. letech začaly první opravné stavební práce.⁷⁰

2.7.2 Národní dům (1905-1907), Vojácko-nám.

Oficiální název tohoto objektu byl Městský spolkový a divadelní dům, často se však používal zkrácený název Městský spolkový dům. Zhruba od poloviny 30. let 20. století se setkáváme s názvem Národní dům. Doklady o tom, šlo o oficiální název, nejsou, ale sám název napovídá, že se jedná o označení neodmyslitelně spojené s kulturním životem města.

Jak už byla nastíněna otázka bojů o českou správu, právě stavba Národního domu byla znakem této doby. Je nesporné, že německá správa rozvoj města brzdila, proto se v hlavách místních předáků zrodila myšlenka o českém Prostějovu. Jednotlivé politické generace jimi byly vyjmenovány, ovšem právě zde je nutné zopakovat jména tzv. „generace Národního domu“, k nimž patřili Ondřej Píkr, Václav Perek, Josef Horák, Josef Tupa, František Neumann, František Kovářík, Eduard Skála, Karel a Lambert Wichterlovi, Jaroslav Mathon a další. Cílem bylo vybudování nejen monumentálního kulturního stánku, který by byl

⁶⁸ CHYTIL, M. *Historie a současnost podnikání na Prostějovsku*. Fiehu-ice: Městské knihy s.r.o., 2009. s. 127-135.

⁶⁹ WWW: <http://www.mestopv.cz/cz/turista/o_meste/historie/>, citováno dne [2013-02-03].

⁷⁰ KOLEKTIV AUTORŮ. *100 let Městského hřbitova v Prostějově*. Prostějov: Technické služby města Prostějova, 2000. s. 13, 14, 16, 32, 59.

připomínkou velkolepé události v dějinách města, ale současně měla sloužit jako středisko kultury a místo pořádání důležitých akcí.⁷¹

Dne 13. ledna 1905 se uskutečnilo první veřejné jednání s architektem J. Kotrou o podobě stavby a jejím umístění. Kromě Kotry se na projektu podíleli i architekt Richard Novák a stavitel Otakar Pokorný. Veřejnou odpovědnost za projekt přijalo nově vzniklé Društvo městského spolkového domu v Prostějově. Protagonisté družstva museli hned v počátku řešit otázky: stavební program - ideová koncepce, financování a volbu vhodného architekta. Existovalo několik koncepcí, například dojde ke spojení stavby kulturního domu a sokolovny, tedy jako polyfunkční budovy, tato koncepce však byla brzy opuštěna a přijata nová, že Národní dům bude pouze kulturním centrem. Hledání financí bylo obtížné a spojené s agitacemi v novinách. Hlasy z Hané otiskovaly výzvy obyvatelstvu, aby přispěly na ulehčení úsilí pod heslem „Prostějovsko sobě“. Zásadním momentem, který finančně zajistil stavbu, byl odkaz Karly Vojákové, která ve své závěti neopomněla budovu divadelní scény. Slavnostní položení základního kamene proběhlo 23. a 24. května 1906 a v dějinách města je město označeno za kulturní svátek. Průběh stavebních prací z časového hlediska lze označit za rekordní. Stavba Národního domu byla od počátku provázena nepříznivými skupinami obyvatelstva. V čela útok proti stavbě měla politické pozadí, převažující výjimku představoval včasně moravský německý tisk, který viděl v budování Národního domu české nacionální středisko. Otevření Národního domu se uskutečnilo v listopadu 1907. Slavnostní akt symbolicky zahájilo orchestrální představení s předehrou k Smetanově Libuši.⁷² Dnes se může jevit rychlost stavby neuvěřitelná, uvážíme-li objem stavebních prací, náročnost uměleckých prací a prací pasíkových. Kotrou přizval ke spolupráci významné výtvarníky, například akad. sochaře Stanislava Suchardu, akad. malíře Jana Preislera a Františka Kyselu. Kotrou byl nejen koordinátorem tvorby těchto výtvarníků, ale i sám vytvořil detailní výkresy osvětlovacích těles a zábradlí.⁷³ Vybudování Národního domu město vnímat jako doznívající vlny nacionalismu 19. století. Stalo se přelomem v kulturním životě města.

Stavba Národního domu je z pohledu polohy a orientace dobře promyšlená, leží na ose zámek – kostel sv. Jana Nepomuckého, na místě vzniklém po zániku městských hradeb.

⁷¹ MAREK, P. Z historie stavby Národního domu, Národní dům jako umělecké dílo. In *Národní dům v Prostějově 1907-2007*. Prostějov: Město Prostějov, 2007. s. 15, 16, 19, 20, 30, 33, 34, 37.

⁷² MAREK, P. Z historie stavby Národního domu, Národní dům jako umělecké dílo. In *Národní dům v Prostějově 1907-2007*. Prostějov: Město Prostějov, 2007. s. 48, 49, 51, 54, 67.

⁷³ ADAMÍK, B. Moderní architektura v Prostějově. *Refeta*, 1998, r. 29, s. 14.

Hlavní prouhlí je orientováno na východ. Vlastní architektura domu je tvořena ze tří vzájemně propojených celků, na výtvarně dominantní budovu navazují dvě křídla. Nejefektivnější se jeví divadelní budova.⁷⁴

2.7.3 Sokolovna (1907-1908), Skálová nám. 4

S nedostatkem vhodných prostor ke cvičení se členové Sokola potýkali od roku 1869. Realizace a zejména příprava projektu byla zdoluhavá a probíhala od roku 1900. Teprve až v roce 1906 oslovili členové Sokola pražského architekta Otakara Pokorného a stavbu jim nic nebránilo v cestě. Tak jako na většině prostějovských staveb se podíleli místní odborníci, i u sokolovny bylo na pamatováno, například firma Ing. K. Venclík. Finanční náklady této stavby byly v porovnání s ostatními dobovými veřejnými stavbami velmi nízké. Dvoupodlažní secesní budova sokolovny je tvořena třetím traktem spojeným se správní částí. Výrazným stavebním prvkem je vstupní polokruhový portikus, prolomený třemi oblouky. Nad vstupem nalezneme secesní plastiku sokola. K slavnostnímu otevření sokolovny došlo při příležitosti celostátního sletu sokolstva, který se v Prostějově konal 15. a 16. srpna 1908. Tato stavba slouží svému původnímu účelu i dnes.⁷⁵

2.7.4 Obecní a městská –kole u Masarykova –kole (1909-1910), Skálová nám. 5

Tato budova spolu se zámek a sokolovnou zdobí lokalitu v bezprostřední blízkosti městského centra. Patří mezi reprezentativní budovy. Původní název byl Jubilejní –kole na oslavu panování císaře a krále Františka Josefa I. Vypracováním projektů byl pověřen městský stavitel Josef Vaculík a návrhem zevnější úpravy architekt K. H. Kepka. Na stavbu se podíleli především místní řemeslníci, například Ing. K. Venclík, Josef Doležel atd. Poprvé se v nové –kole začalo využívat 3. listopadu 1910. Budova –kole je trojpodlažní, prouhlím orientovaná k sousední sokolovně. Kepkova fasáda se pyšní trojúhelníkovitými štíty zdobenými plastikami dětských postav jako alegorie flák. Budova jubilejní –koly patřila

---

⁷⁴ MAREK, P. Z historie stavby Národního domu, Národní dům jako umělecké dílo. In *Národní dům v Prostějově 1907-2007*. Prostějov: Město Prostějov, 2007. s. 99, 101.

⁷⁵ CHYTIL, M., BELTÁK, O., CYDLÍK, T., NOVÁKOVÁ KVAPILOVÁ, M., ROHÁKOVÁ, D., RUDOLF, V. *Slavné stavby Prostějova*. Praha: FOIBOS, 2009. s. 122-125.

k nejmodernjším a nejdražším tehdejšími –kolským zařízením. V roce 1993 byla prohlášena za kulturní památku.⁷⁶

2.8 Nová radnice (1911-1914)

Městská radnice v Prostějově je sídlo reprezentativní. Stavba nové radnice se připravovala poměrně dlouhou dobu, původně se uvažovalo o adaptaci renesanční, tedy té první, poté se také zamýšlelo o rekonstrukci starých kasáren, které stávaly na území dnešní nové radnice. Nakonec bylo rozhodnuto o stavbě nové budovy v místech bývalých kasáren. Byla vypsaná architektonická soutěž v letech 1900-1901, přihlásilo se celkem 22 projektů. Bez ohledu na výsledky soutěže byl projekt svěřen Janu Vejrychovi a Osvaldu Polívkovi. Jejich práce však ufl v roce 1904 byly přerušeny a byla navázána spolupráce s K. H. Kepkou, který se umístil v soutěži na druhém místě.

Karel Hugo Kepka (1869-1924) byl profesor pozemního stavitelství České vysoké školy technické v Brně. K výstavbě jeho staveb patří nejen nová radnice, ale i obecná a městská škola na Skálově náměstí.⁷⁷ Prof. Kepka působil po studiích jako asistent prof. J. Pacolda na České technice. Z významnějších staveb projektoval záložnu v Podbrdech a komplex církevních budov v Husovicích u Brna.

Historie přípravy radnice je bohatá, a to platí i pro samotnou stavbu. Uvádí se, že na stavbu se podílelo 38 firem a stavbu provázela ostrá kritika všech místních opozičních stran, které poukazovaly na nestálé zvyšování rozpočtu. Stavba byla dokončena 15. dubna 1914. Celková výška radnice je 66 m. Radnice se stala svátkem všech významných dnů Prostějova v jeho moderních dějinách.⁷⁸

Vnější i vnitřní výzdoba radnice je nejednotná, byly použity prvky neorenesanční i secesní. Například plastické modely zpracoval Karel Vosmík a prostějovský tesař a sochař Vladimír Pleský. Dále se na stavbu podíleli také Josef Bernauer s prací kamenické a reliéfy, Bedřich Zahradník s mramorem a kamennými prvky a Robert Kolkal s nábytkem. Interiér také ozdobily reliéfy Jana Třísky, které byly vnovány padlým z obou světových válek. Jména obětí sovětského vpádu z roku 1968 byla doplněna v 90. letech. Postupem doby se prostory rozrostly také o sousedící

⁷⁶ CHYTIL, M., BELÁK, O., CYDLÍK, T., NOVÁKOVÁ KVAPILOVÁ, M., ROHÁKOVÁ, D., RUDOLF, V. *Slavné stavby Prostějova*. Praha: FOIBOS, 2009. s. 119-121.

⁷⁷ CHYTIL, M. *Nová radnice Prostějov*. Prostějov: Město Prostějov, 2004.

⁷⁸ MAREK, P. *Stavba a výzdoba Nové radnice. Sborník o historii, architektuře a uměleckých hodnotách*. Prostějov: MNV, Muzeum Prostějovska, 1990. s. 6-11.

d m na jifní stran . V roce 1992 byla radnice p evedena do vlastnictví m sta a za ala p estavba (1993-1994).⁷⁹

Prost jovská radnice hraje d lefitou roli v rozvoji m sta. Po desetiletí v jejich prostorách zasedají poslanci, komise, sbory i aparát národního výboru a p íjímají rozhodnutí v zájmu dal-ího rozvoje m sta a jeho obyvatel. Zárove je stavba také d kazem vysoké dovednosti emeslník .⁸⁰

2.8.1 fiivnostenská banka (1911ó1912), nám. T. G. Masaryka 17

Projektantem tohoto domu byl význa ný pražský architekt Osvald Polívka. Mezi jeho projekty mimo Prost jov m fleme uvést Pražskou m stskou spo itelnu, Zemskou banku Na P íkopech a spolu s jinými (nap . Antonínem Bal-ánkem) se podílel na Obecním dom hlavního m sta Prahy. Pro Polívku bylo typické, fle uflíval historizujících prvk a kladl d raz na celkové vyzn ní projektu. K men-í p estavb do-lo v roce 1935 podle projektu prost jovského stavitele Franti-ka Bendy, týkající se hlavn obytných prostor. Zásadní zm na p í-la v roce 1951, byly zru-eny kancelá e banky, cofl znamenalo definitivní konec bankovní pobo ky. Dnes je p ízemí vyuflíváno k obchodním ú el m, ostatní prostory slouflí jako bytové jednotky.⁸¹

2.8.2 Grandhotel (1912), Palackého ul. 3

Na po átku 20. století prost jovský podnik Úv rní spolek zálofna a zastavárna investoval do projektu Hotel Garni. Stavbou byla pov ena firma Kone ný a Ned lní, stavební dozor a kontrola byla sv ena dal-ímu prost jovskému staviteli e ku Venclíkovi. Stavba trvala velmi krátkou dobu a 15. listopadu 1912 byl hotel slavnostn otev en. Prvním hostem byl známý cestovatel E. Svojsík. P vodní název Hotel Garni byl zm n n na Grand Hotel. Výstavba tohoto reprezentativního objektu byla také v zájmu m sta, které cht lo z Prost jova vybudovat velkom sto, proto m la stavba na první pohled odpovídat luxusu spojeným s dobrými hotelovými slufbami. Spí-e na okázalost interiéru byl kladen d raz na zaji-t ní technických moderních vymofleností, proto tedy hotel s 54 pokoji byl vybaven elektrickým výtahem, úst edním topením, teplou vodou a centrálním vysava em. Podle plánu z roku 1911 byly v p ízemí zejména obchody. Jediným nedostatkem byly hostinské místnosti, které m ly

⁷⁹ CHYTIL, M. *Nová radnice Prost jov*. Prost jov: M sto Prost jov, 2004.

⁸⁰ KOLEKTIV AUTOR . *Nová radnice v Prost jov* . Prost jov. 1990. s. 5.

⁸¹ CHYTIL, M., BELTÝK, O., CYDLÍK, T., NOVÁKOVÁ KVAPILOVÁ, M., ROHÁ KOVÁ, D., RUDOLF, V. *Slavné stavby Prost jova*. Praha: FOIBOS, 2009. s. 126ó128.

být p ebudovány. Hospodá ská krize tyto plány zm nila a v roce 1936 hotel zm nil majitele, posléze byl n kolikrát dále na prodej, afl se hotelu ujali Arno-t a Justina Rolní, kte í ho rekonstruovali podle návrhu architekta Jana Jirovce. Po rekonstrukci pat il podle odborník k nejlep-ím na Morav . V lednu 1948 byl hotel znárodn n a v restituci rodin Rolných vrácen v roce 1991.⁸²

2.8.3 D m m stské spo itelny (1925ó1926), fiiflkovo nám. 17

K nejvýznamn j-ím stavbám 20. století v Prost jov pat í budova m stské spo itelny, kterou vyprojektoval brn nský architekt a urbanista Jind ich Kumpo-t. Stopy tohoto architekta m fleme v Prost jov také vid t v úprav vnit ního m sta, kdy podle jeho návrh bylo upraveno hlavní nám stí. Stavba spo itelna je citliv zasazena do historického jádra m sta a vý-ka domu je zkorigována áste n ustupujícím tvrtým podlaflím. Zvýrazn ná plasti nost pr elí a pouffité materiály charakterizují holandský vliv, zatímco interiér ovliv ovala víde ská -kola. Socha ská výzdoba je dílem Václava Macha (souso-í u vstupu) a Emila Hlavici. V roce 1936 byl dostav n zadní obytný trakt. Celková rekonstrukce objektu prob hla v letech 1995-1997, jejífl sou ástí byla i nadstavba a p ístavba budovy. Hlavním projektantem t chto zm n byl Rostislav Omelka. V sou asnosti se v budov nachází eská spo itelna.⁸³

2.8.4 Hlavní nádraflí (1947ó1952), Janá kova 2

V místech p vodní nádraflní budovy z roku 1869 stojí objekt hlavního nádraflí, který adíme k povále né výstavb . Nový komplex se skládá z n kolika vzájemn propojených ástí, ve st edu dominuje vysoká odbavovací hala. Komplex je výtvarn dotvo en monumentální plastikou v levém pr elí nádraflní haly, jejím autorem je olomoucký socha Vladimír Navrátil. Autorem celého projektu je arch. Jaroslav Otruba z Prahy.⁸⁴

2.8.5 Lidová hv zdárna (1955ó1962), Kolá ovy sady

Vznik astronomického stánku v Prost jov m l dv etapy i dv budovy. Nejprve byla postavena ve ejná astronomická pozorovatelna na st e-e dne-ní základní -koly na Husov nám stí. Její innost byla zahájena v íjnu 1949, pozorovatelnu tvo ila kopule, která zdobí

⁸² CHYTIL, M., BELTÝK, O., CYDLÍK, T., NOVÁKOVÁ KVAPILOVÁ, M., ROHÁ KOVÁ, D., RUDOLF, V. *Slavné stavby Prost jova*. Praha: FOIBOS, 2009, s. 129ó131.

⁸³ Tamtéfl, s. 158, 159.

⁸⁴ CHYTIL, M., BELTÝK, O., CYDLÍK, T., NOVÁKOVÁ KVAPILOVÁ, M., ROHÁ KOVÁ, D., RUDOLF, V. *Slavné stavby Prost jova*. Praha: FOIBOS, 2009, s. 192ó194.

i dnešní hvězdárnu. Dřívější úvahy o samostatné hvězdárně byly neúnosné po etnografickém . Jako místo pro stavbu byly vybrány Kolářovy sady. Stavba započala až v roce 1955 a skončila po sedmi letech. Iniciátorem a zakladatelem obou staveb a zároveň i dlouholetým editorem nové hvězdárny byl pan Adolf Necka .⁸⁵

2.8.6 Od vnitřní podnik Prostějov (1957-1965), Za drahou 2

Dějiny československého konfekčního průmyslu jsou nesmazatelně spojeny s historií Prostějova a jeho kraje. Poátky prostějovského odvětví průmyslu jsou svázané s existencí středověké cechovní organizace, například krejčovský cech byl založen v roce 1500. Odvětví průmyslu na Prostějovsku je také úzce spojen s říšským obyvatelstvem a první konfekční továrna v Prostějově zřídil říšský podnikatel Mayer Mandl v roce 1858. Konfekční výroba byla založena na systému tzv. domácí práce, dalším zvláštním typem byla tzv. mzdová konfekce, kterou se zabývali v tuzemsku drobní podnikatelé. Odvětví výroba, orientovaná výlučně na výrobu pánských a chlapeckých oděvů, se rozšířila koncem 19. století i na dámský sortiment. Koncem 19. století se krejčovský proletariát na Prostějovsku politicky značně aktivizoval a na začátku 90. let byla založena odborová organizace krejčovských. Rozpad Rakouska a Uherska a vznik československa způsobily prostějovskému odvětví ztrátu hlavních odbytišť, zhroutil se také únie mezi Vídní a Prostějovem. Po první světové válce se snažili prostějovští podnikatelé elity nevhodám rozdrobenosti odvětví výroby a usilovali o větší centralizaci kapitálu, cestu viděli v zakládání akciových společností a v monopolizaci výroby.⁸⁶ V období mezi dvěma světovými válkami byla konfekce nejdříve jen průmyslovým oborem v Prostějově. Ve 30. letech byl konfekční průmysl ovlivněn hospodářskou krizí a řada firem přešla na pásovou výrobu, například G. Sborowitz, J. Nehera, A. Rolný, Prvotvůstřed. Další problémy přineslo období protektorátu Čechy a Morava, kdy docházelo k likvidaci říšského a omezení českého kapitálu. Po osvobození byly do podniků dosazovány národní správy a po přijetí znárodnovacích dekretů byly nejvíce podniky znárodněny. Společnosti Nehera, Rolný, Silesia a další se staly základem pro národní podnik Odvětví průmysl, jehož první editorem byl ing. Jaroslav Hájek. Po roce 1948 a druhé světové znárodnění byly přičleněny i další podniky. V roce 1949 byla firma přejmenována na Odvětví závody Jiřího Wolkerova a následně v roce 1958 na Odvětví průmysl, národní podnik Prostějov.

⁸⁵ WWW: <<http://www.hvezdarnapv.cz/z-historie-hvezdarny>>, citováno dne [2013-03-08].

⁸⁶ SOMMER, K., GÍMEZ, E. *Z dějin odvětví průmyslu na Prostějovsku*. Prostějov: Národní podnik OP v Prostějově, 1970. s. 318-319.

Ve 2. polovině 50. let bylo rozhodnuto, že dojde ke koncentraci rozptýlené výroby do jednoho objektu. Hlavními projektanty byli Zdeněk Plesník a Josef Tábák, vlastní stavební práce prováděly Pozemní stavby Olomouc. Základní kámen byl položen 14. prosince 1957. Stavba byla projektována „na zelené louce“ ve východní části města v blízkosti železničního nádraží a skládala se z několika bloků. Celkem osm bloků bylo spojeno do jednoho celku. V rámci výstavby byla řešena také bytová otázka zaměstnanců. Celý komplex byl otevřen v roce 1965 za přítomnosti tehdejšího prezidenta Antonína Novotného. Doteď je podnik alespoň v částečném provozu. Od svého podniku je od roku 2010 v konkurzu.⁸⁷

2.8.7 Městské lázně (1959-1962), Floriánské nám. 1

Od poloviny 19. století existovaly v Prostějově dvě lázně, první se nacházely na Floriánském nám. a druhé na Brněnské ulici. Problém hygieny vznikl z důvodu nedostatku vlastních koupelen od poloviny minulého století, proto vybudování nových lázní bylo součástí volebního programu. Ke konečnému schválení projektu lázní došlo v roce 1958 pod vedením architektů Vladimíra Vychodila a Radoslava Malásky. Realizace stavby zimních lázní se neustále prodlužovala a do zkušebního provozu byly lázně uvedeny v únoru 1962. Moderní lázeňská budova je vstupem orientována do přílehlého Floriánského náměstí. Budova se pyšní prosklenou stropnou bazénovou halou, jednoduchým interiérem a akustickými panely, které ve své době byly novinkou a tlumí hluk. V průběhu doby byly lázně několikrát rekonstruovány a prováděny nové úpravy z důvodu využití modernějších technologií.⁸⁸

2.8.8 Obchodní dům Prior (1967-1975)

Rozhodnutí o výstavbě obchodního domu padlo na Městském národním výboru 25. června 1968. Názor veřejnosti tehdy a možná i dnes byl stejný, tedy, že se jedná o výstavbu polyfunkčního objektu v srdci města, která v historickém centru je pomníkem vládnoucího režimu. Dříve než projekt začal, byly nutné rozsáhlé sanace a demolice, zejména lidovských staveb.⁸⁹ První studie obchodního domu pocházejí z 2. poloviny roku 1967, jejich autory byli architekti Stanislav Kubík a Ivana Vaňková. Realizace byla zahájena v lednu 1970. Svislou nosnou konstrukci stavby tvoří železobetonový monolitický skelet, západní průčelí tvoří pásová skleněná plocha. Exteriér se až do poloviny 90. let nezměnil, v interiéru docházelo

⁸⁷ CHYTIL, M., BELÁK, O., CYDLÍK, T., NOVÁKOVÁ KVAPILOVÁ, M., ROHÁKOVÁ, D., RUDOLF, V. *Slavné stavby Prostějova*. Praha: FOIBOS, 2009, s. 195-197.

⁸⁸ Tamtéž, s. 198-201.

⁸⁹ CHYTIL, M. Obchodní dům Prior o číselném historiku architektury. *Prostějovský den*. 7. 2. 2006, r., . 32, s. 4.

pouze k malým změnám. Donesl se v budově nacházely malé obchůdky, v současnosti je budova opravována.⁹⁰

2.8.9 Obytný a kancelářský objekt (1977-1981), Kostelecká 5

Založení české pojišťovny spadá již do roku 1825. Zájem o pojištění byl veliký a s nárůstem klientů se zvyšoval i počet zakládání poboček. Po nástupu komunistického režimu byla zlikvidována možná konkurence pojišťovny a pro českou pojišťovnu se tak otevřel velký prostor, který si fládal vybudování v těchto sídelních pobočkách. O stavbu nového sídla v Prostějově se začalo uvažovat na začátku 70. let 20. století. Hlavním projektantem byl ing. Arch. Petr Brauner. Samotná realizace byla vzdálená, protože na místě pro novou výstavbu byly již předem stávkové domy. Asanace těchto domů je datována říjnem 1976. Podle architektonického záměru měl výraz stavby navazovat organicky na stávající zástavbu a měl mít adekvátní funkční náplň s použitím konstrukčních systémů. Stavba byla rozdělena na dvě části, bytový dům a kancelářská budova. Svou podobu si udržela až do poloviny 90. let, kdy bylo realizováno zateplení a střešní nástavba.

2.8.10 Československá obchodní banka (2002-2004), Dukelská brána

Budova SOB vyrostla na místě, kde stával novorenesanční hotel U Tří králů. Tento hotel byl zbourán v roce 1988 pro špatný technický stav. Původní záměry byly zde opět vybudovat hotel, ale celková situace po sametové revoluci, zpřesnila, řešit se stalo jen u základů. To se změnilo na počátku 21. století, kdy bylo rozhodnuto o vybudování víceúčelové budovy se sídlem pobočky Československé obchodní banky. Realizací byla pověřena kancelář CAD Projekt plus, s. r. o. a autorem objektu je arch. Zdeněk Beran. Vybavením interiéru se zabývali arch. L. Langr, V. Svobodová a M. Szilvová. Autor projektu se snažil respektovat umístění novostavby v městské památkové zóně, což je patrné například na fasádě, která rytmem střídání prosklených a plných ploch navazuje na sousední stavby. Konstrukce se jedná o železobetonový skelet. V roce 2004 se stavba dostala do úředního výběru pro tři stavby nominovaných na „Stavbu roku Olomouckého kraje“⁹¹

⁹⁰ CHYTIL, M., BELTÁK, O., CYDLÍK, T., NOVÁKOVÁ KVAPILOVÁ, M., ROHÁKOVÁ, D., RUDOLF, V. *Slavné stavby Prostějova*. Praha: FOIBOS, 2009. s. 202-206.

⁹¹ CHYTIL, M., BELTÁK, O., CYDLÍK, T., NOVÁKOVÁ KVAPILOVÁ, M., ROHÁKOVÁ, D., RUDOLF, V. *Slavné stavby Prostějova*. Praha: FOIBOS, 2009. s. 207-212.

2.9 Soukromé stavby 20. století

Pro vývoj místní architektury na počátku 20. století má velký význam i soukromé stavby. Před 1. světovou válkou jsou to vily pro myslivky Františka a Josefa Kováčkových, na nichž se vlivem brněnského architekta Emila Králíka. Vily jsou zajímavé zejména svými vnitřními dispozicemi, kde dochází k prolínání jednotlivých funkcí v různých úrovních prostoru. Důsledkem první světové války v Prostějově byla zejména rostoucí bytová krize, která souvisela s přílivem obyvatelstva z venkova. Ve 20. letech zasahuje do bytové výstavby i soukromých subjektů, které jsou z architektonického pohledu na velmi dobré úrovni. V letech 1940-1945 stavebnictví z důvodu nedostatku materiálu stagnuje. Závěrečnou etapu rozvoje prostějovské architektury tvoří 40. a 50. léta, která se však rozchází s předválečnou tradicí, důvodem je zůstávající architektonická tvorba, která postupně upadá. Do této doby patří i panelová výstavba.⁹²

2.9.1 Vila v dělnické ulici, 1912, nám. E. Husserla 8

Nejnámějším prostějovským tiskařem Josef Vrla byl novinář a politik, který se v Prostějově zasloužil o fungování mnoha živnostenských a politických spolků. Vydával pod názvem *Občan* první český časopis v Prostějově, tiskl Prostějovské noviny a převzal dílnu výroby *Hlas z Hané*. Přestože J. Vrla náhle zemřel v roce 1896, pokračovala v knihtiskarské činnosti jeho manželka Josefína s rodinou. Dvoutřípodlažní dům Vrlovy tiskárny byl postaven v roce 1912 podle návrhu arch. Richarda Klenky. Stavba vyniká valbovou střechou, arkýřovým rizalitem a přelíkem domu zdobí ornamentální sgrafitová výzdoba s portréty a nápisovými páskami jmen prvních moravských tiskařů (např. Jan Olivetský, Kápar Aorgus). V interiéru nalezneme původní okenní i dveřní výplně, včetně vitrážových oken. Tento dům je kombinací prvků secese a moderní architektury.

2.9.2 Místní dům Hanačka (1902), Hanačka 2

Tento nárožní dům patří do místní architektury konce 19. století. Stavebníkem byl Václav Souček, který bral velký zřetel na zdejší lidové tradice a také na probíhající úpravu prostějovského zámku. Autorem projektu se stal Vladimír Fischer. Stavba na první pohled oslní portálem, trojdílnými okny a malířskou výzdobou, která byla svěřena Janu Köhlerovi. Malířská výzdoba se zaměřuje na květinové ornamenty, na andělské atributy stavitelského

---

⁹² CHYTIL, M., BELÁK, O., CYDLÍK, T., NOVÁKOVÁ KVAPILOVÁ, M., ROHÁKOVÁ, D., RUDOLF, V. *Slavné stavby Prostějova*. Praha: FOIBOS, 2009. s. 102, 154, 155, 156, 190.

um ní (trojúhelník a kruhlítko). Dále pak jsou vyobrazeny strasti a ne esti. D m prod lal v nedávné dob rekonstrukci, zejména nást nné výmalby.

2.9.3 Vila Wichterlových (1900 - 1902), Svatoplukova 53

Pr myslníci Lambert a Karel Wichterlovi vedli rodinný strojírenský podnik na výrobu zemědělských strojů. V roce 1919 se spojili s konkurenční firmou bratrů Kováčkových a vznikla akciová společnost Wichterle & Kováčk. Pro vybudování svého sídla oslovili továrníci projektovou kancelář dvojice vídeňských architektů Franze von Krausse a Josefa Tölka. Oba zpočátku čerpali z historismu a přes neobaroko a neoklasicismus, secesi se dostali až k inovacím rodinného bydlení podle anglického vzoru. Stavba, která byla vytvořena pro rodinu Wichterlových, je vznosná nárofní budova ve stylu neobaroka. Patrová vila na první pohled zaujme vznosným prvkem. Tradici rodinné firmy připomínají žluté součásti strojů nad kartsí s rodovou iniciálou „W÷ Vilu si oblíbil Jan Kotrba, který zde pobýval v období realizace Národního domu, vyrstal v ní i akademik Otto Wichterle, objevitel hydrogelových kontaktních čoček, Hana Wichterlová, jedna z nejvýznamnějších osobností meziválečné avantgardy. Faktem je, že po znárodnění firmy se vila proměnila v ústřední sídlo vedení podniku Agrostroj a necitlivými zásahy utrpěl především interiér i okrasná zahrada.⁹³

2.9.4 Vila Františka Kováčka (nám. Padlých hrdinů 5), vila Josefa Kováčka (Vojákov nám.)

Tyto rodinné domy jsou projekty arch. Králíka, realizované v letech 1910-1911. U obou vil je jádrem dispozice obytná hala, která svými rozměry a umístěním plní funkci obytnou i společenskou. Navazuje tím na tradici anglického domu. Dům na Vojákově nám. byl zařazen do uliční stavby. Dům na náměstí Padlých hrdinů je nádhernou kompozicí, kde architekt využívá nárofní polohy pro soukromý vstup. Opakujícím se motivem jsou oblouky jak u oken, tak i u zídky uzavírající vstřední dvůr. Oba tyto domy jsou dokladem istoty a noblesy tvorby arch. Králíka.⁹⁴

⁹³ CHYTIL, M., BELTÁK, O., CYDLÍK, T., NOVÁKOVÁ KVAPILOVÁ, M., ROHÁKOVÁ, D., RUDOLF, V. *Slavné stavby Prostějova*. Praha: FOIBOS, 2009. s. 132-141.

⁹⁴ ADAMÍK, B. *Moderní architektura v Prostějově*. *Zpravodaj Muzea Prostějovska*. Prostějov. 1993, . 1, s. 56, 57.

Vila Františka Kováčka

Na přelomu 19. a 20. století proflival Prostějov pozoruhodný hospodářský vývoj, což se projevilo i u třířádkosti podniků v Prostějov. Místní podnikatel Dr. Ing. František Kováček byl absolventem strojírenského oboru na VUT ve Vídni, působil i jako konstruktér u německých strojírenských koncernů. Po návratu odešel spolu s manželkou do rodného Prostějova, kde se stal spolunajatelem továrny na zemědělské stroje. Po vzniku samostatné republiky inicioval sloučení s továrnou L. Wichterleho a vznikl průmyslový gigant. Dnešním více než moderní vilou průmyslníka připomíná aristokratický palác. Z budovy vyzařuje přísná symetrická hlavního průčelí, ve kterém převládá stála socha černé Madony nad fontánou. Dnešní prostorové uspořádání interiérů umožnilo architektovi propojení místností s rozlehlou schodištní halou. Účinek stavby, vybaven autorským mobiliárem a bohatě dekorované pracemi v kovu, umocnil architekt dalším motivem okenními okny. Dnes je dále chráněnou kulturní památkou, ale veřejnosti nepřístupnou.⁹⁵

2.9.5 Areál firmy Wichterle & Kováček, Svatoplukova, Vrahovická, eskobratrská ul.

Areál této firmy je součástí průmyslové zóny, která se utvořila v závěru 19. století v okolí železniční trati. Prostějovská továrna na stroje vznikla v prosinci 1918 sloučením dvou konkurenčních strojíren na výrobu zemědělských strojů (F. Wichterle a bratři F. a J. Kováčkových). Sloučená firma byla v Československu největší továrnou na výrobu širokého sortimentu hospodářských strojů, které exportovala téměř do všech zemí Evropy. Vlivem hospodářské krize v letech 1923-1938 se orientovala i na jiné produkty, například pračky a domácí vodárny. Pod značkou WIKOV započala i výroba osobních automobilů (1924) a později i traktorů. V roce 1946 byla včleněna do ústředního podniku Agrostroj, později Agrozet. Komplex celého areálu je nejrozsáhlejším dochovaným reprezentantem industriální architektury. Budovy továrny byly postaveny v letech 1882-1928 podle projektových návrhů prostějovských stavebních firem (viz. Venclík). Dominantním rysem

---

⁹⁵ZATLOUKAL, P., HORÁEK, M., MERTOVIČ, M., POTRČEK, J., SYCHRA, M. *Slavné vily Olomouckého kraje*. Praha: FOIBOS, 2007. s. 49-51.

budov je barevné řešení fasád z reflexních cihel v kombinaci s okrovými omítkovými plochami a hloubkově odstupovaným dekorem ve stylu historismu 19. století.⁹⁶

2.9.6 Vila Jana a Anastázie Neherových, Pod Kosím 73

Prostějovský rodák J. Nehera byl mufl, kterého lze označit výrazem selfmademan. Prakticky z ničeho vybudoval prosperující podnik a později textilní impérium. Firma v nově velké pozornosti vizuálnímu stylu obchodu, firemní typografii, ale i bytové a sociální péči o zaměstnance. V 2. polovině 30. let začal podnik spolupracovat s architektem Antonínem Navrátilem, který se v podstatě stal jejich projektantem a designérem. Vila stojí na rozlehlém pozemku na okraji města v sousedství sportovního klubu, stavba je koncipována jako třípodlažní objekt, s provozním a technickým suterénem. Architekt vyuffil velkých prosklených ocelových stěn a uměleho terénního valu.⁹⁷

2.10 Architekti a stavitelé města Prostějov

Významným stavitelem období pozdní gotiky, kameník a dekorátor Matěj Rejsek. O jeho rodišti se vedou spory, víme, že se narodil v Prostějově, otázkou je, ve kterém. Možnosti jsou dvě - Prostějov moravský nebo vesnice na Chrudimsku. Rejsek bývá označován za schopného samouka ovlivněného kamenickou školou Parlé. V roce 1469 se stal bakalářem svobodných umění na utrakvistické škole na Starém Městě pražském. Známý je stavbou dnešní Pražské brány v Praze. Příjmení Rejsek je odvozeno od slova „rýsovat“. Jeho cesta dále vedla do Kutné Hory, kde také zemřel. V Prostějově nalezneme pamětní desku s bustou Matěje Rejska na fasádě prostějovské radnice.⁹⁸

Koncem 19. století ovládli prostějovské stavitelství místní flivnostníci. Později vznikl významný objekt vedle k oslovování jmen mnohem zvučnějších. Potvrzením těchto slov je obydlí továrníka L. Wichterleho, který si pozval vídeňského architekta *Franze von Krausse* a jeho spolupráce Josefa Tölka, kteří jsou známí jako tvůrci mnoha divadelních staveb. Dalším významným jménem byl brněnský *Vladimír Fischer*, který na přelomu 19. a 20. století poznamenal zdejší pojetí obydlí. Největší úspěch dostal při postavě zámku v letech 1900-1906.

⁹⁶ CHYTIL, M., BELTÁK, O., CYDLÍK, T., NOVÁKOVÁ KVAPILOVÁ, M., ROHÁKOVÁ, D., RUDOLF, V. *Slavné stavby Prostějova*. Praha: FOIBOS, 2009. s. 150-153.

⁹⁷ ZATLOUKAL, P., HORÁEK, M., MERTOVIČ, M., POTÁEK, J., SYCHRA, M. *Slavné vily Olomouckého kraje*. Praha: FOIBOS, 2007. s. 142-144.

⁹⁸ CYDLÍK, T., MACÍK, M., NEMCOVÁ, R., ROHÁKOVÁ, D., VÁCLAVÍK, O. *Osobnosti Prostějovska*. Prostějov: Klub historický a státovdný v Prostějově, 2012. s. 142, 143.

Od roku 1875 byla cílem místních obyvatel stavba společenského stadiónu, v důsledku toho byly navázány kontakty s pražským architektem Janem Kotrou a projekt Národního domu byl dokončen v roce 1907. Národní dům byl autorovou první monumentální veřejnou zakázkou a Kotrou se nebál v ní uplatnit řadu zásadních poznatků moderny, podařilo se mu ztlesnit ideály moderny. Moderna se snažila historismus 19. století nahradit novými etickými výměrami, například návratem k elementárním hodnotám přírodních tvarů lidského těla nebo docílit podstaty, která vnitřněm díla určuje jeho vnější tvar.⁹⁹ Na stavbě Národního domu bychom měli pozorovat na vstupu do divadla, který je nesen dvěma kamennými pylony, stylizovanými postavami Hanáka a Hanáky. Právě na tomto díle je viditelný doznívající vliv vídeňského profesora Wagnera na Kotrou.¹⁰⁰

Ve výčtu jmen architektů nesmíme opomenout profesora české techniky v Brně K. H. Kepku, který se zapsal do stavitelských dějin Prostějova druhou nejprestižnější veřejnou stavbou radnice. Byl to právě Kepka, který doporučil Prostějovu *Emila Králíka* z Brna, který se stal dokonce uměleckým editorem místního závodu Vulkanie, což byla továrna, kterou založil lutínský rodák Theodor Dostál s pomocí svého bratrance Karla Dostála-Lutinova. Tato záležitost kovotepecká dílna sduřovala i další umělce a stádo-kolské pedagogy. Vrcholným Králíkovým dílem jsou dvě stavby rodinných domů z let 1910 a 1911, které si u něj objednali zdejší přemýšlníci František a Josef Kováčkovi. Tyto domy uzavírají etapu moderny. 20. léta znamenají období hledání, urbanistický rozvoj města byl regulován.¹⁰¹ E. Králík vychází funkčně i dispozičně z typu anglického domu, jehož jádrem je obytná hala, volným způsobem přidává místnosti podle povahy jejich určení a vytváří tak prostorový organismus, vyhovující potřebám společenské reprezentace.¹⁰² Emil Králík je po Kotrovi druhým významným tvůrcem české architektonické moderny. Emil Králík se narodil v Praze v rodině magistrátního úředníka, u něj jako student reálné školy vynikal jako talentovaný kreslíř. Po maturitě odjel na cestu do Itálie, po návratu studoval české vysoké učení technické, jeho učitelem byl architekt Josef Schulz, od něj převzal smysl pro logiku dispozice a přesnost

⁹⁹ ZATLOUKAL, P. Architektura 1. poloviny 20. století. In *Prostějov. Dějiny města II*. Prostějov: Město Prostějov, 1999, s. 204 a 214.

¹⁰⁰ ADAMÍK, B. Architekti a stavitelé města Prostějova. *Prostějovský týden*, Prostějov, 5. 2. 1997, r. 7, č. 6, s. 17.

¹⁰¹ ZATLOUKAL, P. Architektura 1. poloviny 20. století. In *Prostějov. Dějiny města II*. Prostějov: Město Prostějov, 1999, s. 204 a 214.

¹⁰² ADAMÍK, B. Architekti a stavitelé města Prostějova. *Prostějovský týden*, Prostějov, 5. 2. 1997, r. 7, č. 6, s. 17.

jejího uspořádání, po stránce výtvarné na něj má značný vliv arch. Jan Koula, nadšený znalec lidové kultury. Po útky samotné architektonické tvorby ovlivnil tvůrčí příklad Jana Kotěry, jejichž vztah nebyl jen odborný, ale i osobní. V době působení v Prostějově navrhla a realizoval arch. Králík i několik interiérů. Zemřel v roce 1946 na následky vzhledně v koncentračním táboře ve Svatoborci.¹⁰³

Dále do popředí vystupuje brněnský urbanista a architekt *Jindřich Kumpošt*, podle jehož plán byla postavena Městská spojitelná. Kumpoštova architektura je výrazem solidnosti peněžního ústavu s kamenným obložením přízemí a zajímavým prvkem výrazné měřítko přes oba okenní otvory, symbolizující pro klienta bezpečnost pro jeho uložené peníze.¹⁰⁴

Pouze na papíře zůstala stavba domu lékaře od předního představitel puristických a raně funkcionalistických tendencí Karla Honzíka z roku 1925. Dramatická jsou 30. léta, místní prostředí se plně otvírá funkcionalismu.

První z etelně funkcionalistické stavby jsou dílem brněnského architekta *Eduarda Jiřáka*, například E. Fleischerové, dům K. Melhuby, Odborná živnostenská škola.¹⁰⁵ Tvorba tohoto prostějovského rodáka v Prostějově je bohatá a vždy jsou to práce vyvážené kompozicí a racionalitou. Mezi další stavby můžeme uvést budova Okresního úřadu, Střední průmyslová škola v Lidické ulici, Domov sester v areálu staré městské nemocnice a další.¹⁰⁶

Mezi další funkcionalisty řadíme *Antonína Navrátila* a *Františka Kalivodu* (vila R. Růžičky). Akad. arch. A. Navrátil, absolvent pražské Uměleckoprůmyslové školy, ve všech realizovaných dílech prokázal svou charakteristickou střízlivost výrazu a proporcionální vyváženost. Byla mu cizí snaha na sebe upozornit. Jeho nejvýznamnějším dílem v Prostějově se stala Neherova vila v ulici Pod Kosím, která je pro svou jednoduchostí a noblesou. A tyto vlastnosti má i obytný dům s fotoateliérem vyprojektovaným pro prostějovského fotografa Václava Těvřáka. Arch. F. Kalivoda je autorem územního plánu zahradní kolonie rodinných domků v Drozdovicích.¹⁰⁷

¹⁰³ ADAMÍK, B. Moderní architektura v Prostějově. *Zpravodaj Muzea Prostějovska*, 1993, . 1, s. 55-57.

¹⁰⁴ ADAMÍK, B. Moderní architektura v Prostějově, *Třífeta*, 1998, r. 29. s. 17, 18.

¹⁰⁵ Tamtéž, s. 16.

¹⁰⁶ ZATLOUKAL, P. Architektura 1. poloviny 20. století. In *Prostějov. Dvě státa II*. Prostějov: Město Prostějov. 1999. s. 204-214.

¹⁰⁷ ADAMÍK, B. Moderní architektura v Prostějově, *Třífeta*, 1998, r. 29. s. 16, 17, 18.

Významným meziválečným místním tvůrcem byl *Miroslav Putna*. V roce 1936 byl jmenován městským stavebním komisařem v Prostějově. Mezi díla patří soubor pavlačových domů z let 1936–1937, stavba jubilejní mateřské školy, úřední a obytný dům Městských elektrických podniků.

Prostějovská architektura se dočkala i prvních publicistických reflexí, kdy došlo k zorganizování ankety o výstavbu města. Vysoká úroveň architektury byla oceněna reprezentativním zastoupením na výstavě „Za novou architekturu“ v pražském Ústředním leteckém muzeu. Ani válka však nemohla zastavit přípravu dalších projektů, i když mnohé zůstaly jen na papíře. Pozdní funkcionalismus v Prostějově představoval moravský památkový architekt Klaudius Madlmayer restaurací kostela sv. Petra a Pavla.

Moderní architekturu ve městě uzavřelo poválečné dílo od pražského architekta *Jaroslava Otruby*, který navrhl stavbu hlavního nádraží.¹⁰⁸

Nejen jména brněnských architektů nalezneme podepsány pod významnými stavbami v Prostějově. Autorem projektu městského domu na nám. T. G. Masaryka, který byl prohlášen kulturní památkou, je pražský architekt *Osvald Polívka*, který vystudoval architekturu v Praze a působil jako asistent významných českých architektů Josefa Zítka a Antonína Wiehla, v roce 1890 si otevřel vlastní architektonickou kancelář. Podílel se také například na stavbě Obecního domu v Praze.¹⁰⁹

Další stavbou, která leží v památkové zóně, je tzv. Kníflečí dům na Pernštýnském nám. Jedná se o dům slavného rodáka vídeňského architekta *Maxe Fleischera*. Tato stavba se pyšní bohatě řešenou neorenesanční fasádou. Vlastním projektantem byl Max Fleischer, který proslul zejména jako autor synagog a hrobek říšských hřbitovů. Mezi jeho civilní budovy patří dívčí sirotinec v XIX. vídeňském okrese.¹¹⁰ Po etnografická komunita v Prostějově dala svou tvůrčí sílu nkolik výjimečných osobností, mezi ně patří i Max Fleischer. Jako absolvent reálky v Olomouci, odešel studovat do Vídně, kde první profesní zkušenosti získal u architekta Friedricha von Schmidta, s nímž nejen spolupracoval, ale pojilo je celoživotní přátelství. Na samostatnou dráhu přešel v roce 1887. Typické pro Fleischerovy

¹⁰⁸ ZATLOUKAL, P. Architektura 1. poloviny 20. století. In *Prostějov. Dějiny města II*. Prostějov: Městský úřad Prostějov, 1999. s. 204–214.

¹⁰⁹ RUDOLF, V. Bývalá firenbanka byla vyhlášena kulturní památkou. *Prostějovský večerník*, 13. 9. 2010, r. 14, č. 36, s. 6.

¹¹⁰ TVRDIČ, M. Kníflečí dům bude památkou. *Mladá fronta*, 5. 8. 2009, r. 20, č. 181, s. 3.

synagogy byl novogotický styl inspirovaný stavbami k esanských kostelů a s ním související použití neomítnutých cihel jako stavebního materiálu. Jeho hrobka, která je jeho výtvozem, se nachází na vídeňském centrálním hřbitově.

Někdy málo slov právem patří také zahradnímu architektovi Františkovi Havránkovi, tvůrce osobité sadové úpravy městského hřbitova. V roce 1896 nastoupil jako zahradník u rodiny Wichterlových. Mimo jiné je autorem projektu na vybudování sady za Rohákovým mlýnem (dnes Kolářovy sady) a také botanické zahrady. Patřil také mezi zakladatele Okrašlovacího spolku v Prostějově.¹¹¹

Mezi další architekty, kteří se svým uměním podíleli na výstavbě Prostějova, řadíme, arch. Bohumila Tureka (budova polikliniky), prof. Ing. arch. B. Fuks, Ing. Arch. J. Havlíček, Ing. arch. Karel Honzík, Ing. arch. A. Tenzer.¹¹²

Významným architektem a výtvarníkem, který žil v nedávné době (2008), byl rodák ze Zborovic *Blahoslav Adamík*. Jeho učitelem kreslení byl akademický malíř Oldřich Zezula. Osudovou se mu stala praxe u Stavoprojektu v Prostějově v roce 1949, kterému se stal v čele a šel do svého důchodu. Postupně se specializoval na stavby škol, ale nejvíce ho zaujaly projekty bez použití panelové technologie, k takovým příležitostem patřil například letní pavilon Mír v lázních Jeseník, centrální prádelna FN v Olomouci, ale především smutně obdání síň na městském hřbitově v Prostějově, za kterou získal prestižní cenu Josefa Havránka. Podílel se také na opravách Národního domu. Patřil mezi spoluzakladatele skupiny A 7, která sdružovala mladé architekty.¹¹³

---

¹¹¹ CYDLÍK, T., MACÍK, M., NĚMCOVÁ, R., ROHÁKOVÁ, D., VÁCLAVÍK, O. *Osobnosti Prostějovska*. Prostějov: Klub historický a státní v Prostějově, 2012. s. 48, 49, 64, 65

¹¹² ADAMÍK, B. *Moderní architektura v Prostějově*, *Trifeta*, 1998, r. 29. s. 18.

¹¹³ CYDLÍK, T., MACÍK, M., NĚMCOVÁ, R., ROHÁKOVÁ, D., VÁCLAVÍK, O. *Osobnosti Prostějovska*. Prostějov: Klub historický a státní v Prostějově, 2012. s. 10611.

3 D jiny fiid v Prost jov

První zmínku o fiidech nalezneme v nejstarší m stské knize prost jovské v roce 1445, kdy fiid Abraham p j il peníze Janku Kramá ovi. Pozd ji fiidé vypov zení z moravských královských m st roku 1454 na-li úto i-t v Prost jov se svolením Ji ího z Krava . Tito obyvatelé se usazovali p i jifních hradbách a pozd ji i v domech severn od hlavního nám stí. P eváfn se zabývali obchodem a emesly a konkurovali k es anským soused m. Jejich obchodní úsp chy vyvolávaly ve m st evnivost. Jifl od roku 1485 si prost jovský soukenický cech st floval na fiidovskou konkurenci.¹¹⁴ Od roku 1564 byl fiid m zakázán podomní obchod, mohli v-ak nakupovat dr befl a vejce pro svou pot ebu. V 16. století za tolerantní politiky Pern-tejn se fiidovské m sto rozrostlo. Prost jov-tí fiidé m li jifl od roku 1522 vlastní -kolu a od roku 1540 i synagogu. V roce 1580 bylo v Prost jov 631 dom , z toho v hradbách bylo 173 dom a z t chto 173 dom bylo 39 fiidovských. Práva fiid v 16. století byla omezena vrchností a museli odvád t fiidovskou da . Prost jov-tí fiidé vedli obchodní styky s celou Moravou, ale i s cizinou, obchodovali nap . s hedvábím v N mecku, s kramá ským zboffím ve Vídni a Benátkách, s ístým pe ím v Linci atd. Plumlovský urbá z roku 1590 dokládá, fle koncem 16. století fiilo na území ghetta n kolik k es anských rodin. Tvrzení, fle kařdý fiid musel bydlet v ghettu, údaje urbá e vyvracejí. V urbá i jsou majitelé dom zd raz ování slovem fiid nebo hanáckým ozna ením „fiett÷. Zdomácn lé eské tvary jmen ozna ující fiidy ukazují, fle tito usedlíci mluvili esky. Nej ast j-ími osobními jmény u fiidovského obyvatelstva byly: Abraham, David, Izák, Jakub, Lazar, Mojffí-. Za t icetileté války m sto trp lo drancováním, fiidé na tom byli pom rn dobe díky obchodováním s uniformami. V roce 1664 se po et obyvatel m sta Prost jova zten il, takfle fiidovské obyvatelstvo bylo v po etní p evaze. V blízkosti panského pivovaru na Plumlov z ídila v roce 1677 kníffecí vrchnost palírnu se -esti kotli a pronajala ji prost jovskému Jakubu Husserlovi. M stská rada si za ala osobovat právo stav t fiidy pod m stskou jurisdikci. fiidé podali stíffnost ke Karlu Eusebiovi z Lichten-tejnska, který situaci vy e-il ustanovením nového policejního ádu v roce 1688.¹¹⁵

B hem 17. století zvý-ili po et fiid etní imigranti z Polska, Vídni a také Slezska. fiidé za ali zcela ovládat obchod a nevraffivost vyvrcholila v 70. letech 17. století protifiidovskými

¹¹⁴ KLENOVSKÝ, J. *fiidovské m sto v Prost jov* . Prost jov: Muzeum Prost jovska, 1997. s. 3.

¹¹⁵ KU EROVÁ, L. *D jiny fiidovské obce v Prost jov a vyufftí tohoto tématu v pedagogické praxi*. Bakalá ská práce. Olomouc, 2011. s. 15, 16.

bou emi. Ú ady a vrchnost se snažily židy násilím obrátit na katolickou víru. Katolická církev se snažila upevnit své protijidovské pozice, také prostějovští faráři i dbali o to, aby o nedělích a bohoslužbách byly židovské obchody a krémy uzavřeny a byly dodržovány církevní příkazy v době postní. V 17. století postihl prostějovské židovské ghetto požár, který zničil téměř celé město, požáru neuniklo ani ghetto se synagogou a listinný archiv. Protijidovská opatření vedla také k emigraci, zejména do Libně u Prahy, do Uher a pruského Slezska. Roku 1834 židovská prostějovská obec měla 58 domů se 1 742 obyvateli, z toho bylo 852 mužů a 890 žen. Prostějovští rabíni vynikali jako znalci talmudu, spisovatelé a učitelé. V roce 1835 kázal na mešce v prostějovské synagoze rabín Lew Schwab. Další významnou osobou byl rabín Hirsch B. Fassel, který v roce 1848 poslal židovskému sněmu do Kroměříže památný spis dožadující se emancipace židovského obyvatelstva. Hodně prostějovských židovských studentů studovalo na německém gymnáziu v Olomouci. Jeho absolventi odcházeli do Vídně, Lipska i Prahy. Na univerzitě v Lipsku studoval také Edmund Husserl, který se tam setkal s Tomášem Masarykem.¹¹⁶

Významnou osobností z židovského obyvatelstva, která zasáhla do výstavby a rozvoje Prostějova, byl židovský podnikatel Veith Ehrenstamm. Ehrenstamm získal kapitál z vojenských dodávek, kterých se účastnil od rakousko-otomanských a tureckých a do napoleonských válek. Zásoboval armádu výrobky z kůže a potravin, od roku 1801 se zaměřil na dodávky suken. I přes odpor magistrátu a milosrdných bratří, postavil v blízkosti kláštera na Olomouckém předemstří budovu továrny, kterou vybavil nejmodernějšími stroji z Anglie a Holandska a zaměstnával na 3000 lidí. Svými výrobky zásoboval vojenské sklady a v době míru putovalo jeho zboží do Uher, Polska, Ruska, Itálie a Turecka. Veith Ehrenstamm byl prvním židem, který bydlel s rodinou mimo ghetto.¹¹⁷

Z Prostějova pochází mnoho významných básníků, spisovatelů a učenců židovského původu, například Gedeon Brecher, Josef Bergel, Ephraim Israel Blacher a další. Zánik pluralismu židů v Prostějově přinesla nacistická ideologie. Zfalšovaný tisk zejména vládky Árijský boj, ale i prostějovské Hlasy z Hané hlásaly nad vítězstvím německých armád a perzekucí židů. V rámci tzv. konečného řešení židovské otázky bylo v roce 1942

---

¹¹⁶ KU EROVÁ, L. *Dějiny židovské obce v Prostějově a využití tohoto tématu v pedagogické praxi*. Bakalářská práce. Olomouc, 2011. s. 176-19.

¹¹⁷ SMUTNÝ, B., SPURNÝ, F. V branách pramýslového věku 1697-1847. In *Prostějov. Dějiny města I*. Prostějov: Město Prostějov, 2000. s. 186, 187, 189, 201.

odvlečeno na 1600 lidí z Prostějova do Terezína a dále do vyhlazovacích táborů na východ. Malá část přeživších obnovila v roce 1945 fíidovskou náboženskou obec a od roku 1960 se stala synagogálním sborem, od roku 1966 je součástí fíidovské náboženské obce v Brně. ¹¹⁸

3.1 fíidovská tvr

V polovině 15. století se příchozí fíidé usadili na místě augustiniánského kláštera, který byl opuštěn za husitských válek. S rostoucím počtem fíidovských obyvatel se zvětšoval i rozsah ghetta. V jednom domě bydlelo až 30 lidí. Celý prostor jihovýchodní části historického jádra s městským opevněním vyplnily v průběhu 16. století fíidovské tvrti. fíidé postupně také obsadili domy severně od náměstí ve Třkolní ulici. Vznikly tak dvě prostorově oddělené fíidovské části. Vlivem imigrace došlo v 17. století k masivnímu nárůstu fíidovské obce. Již počátkem 18. století obklopovaly fíidovské domy farní kostel a v číně prodejních krámů v loubí pod radnicí. Četné požáry měly vliv na vývoj fíidovského města, nejvíce v roce 1697. Urbanistickým zásahem do města bylo rušení hradeb ve 2. pol. 19. století, kdy se prostorově změnila jižní, západní a východní obvody jádra města, v důsledku těchto úprav byla na počátku 20. století zbořena Stará Synagoga a 5 domů jižně od ní a nahrazena Novým templem a novou školou. ¹¹⁹

Statistické údaje uvádí, že koncem 16. století bylo v Prostějově celkového počtu 631 domů - 59 fíidovských, v roce 1639 64 fíidovských domů, v roce 1784 54 fíidovských domů, v roce 1834 58 fíidovských domů.

Hlavní jižní fíidovská tvr se skládala z bloku domů oddělených ulicemi, ty ulice byly výhradně a částečně v držení fíidů. Pátevní východozápadní ulice se nazývala fíidovská. V 2. polovině 19. století dostaly ulice své vlastní názvy, které byly později změněny.

Na spojnici do Třkolní ulice stálo 24 masných krámů, které povětšinou patřily fíidům. Jádra domovní výstavby fíidovské tvrti jsou z barokního období, později byla překryta klasicistními a empírovými úpravami. ¹²⁰

Nad vstupem do fíidovské školy v Demlově ulici č. 35 byla umístěna kamenná deska se zlatým hebrejským nápisem: „O výstavbě našeho domu Veitem Ehrenstammen v roce

¹¹⁸ KU EROVÁ, L. *Dějiny fíidovské obce v Prostějově a využití tohoto tématu v pedagogické praxi*. Bakalářská práce. Olomouc, 2011. s. 176-19.

¹¹⁹ KLENOVSKÝ, J. *fíidovské město v Prostějově*. Prostějov: Muzeum Prostějovska, 1997. s. 14, 15.

¹²⁰ KLENOVSKÝ, J. *fíidovské město v Prostějově*. Prostějov: Muzeum Prostějovska, 1997. s. 20.

1814¹²¹. Po p estavb byla vsazena do severního štítu. Typický domovní pr chod nap í blokem je dokumentován jen jeden, mezi Starou synagogou a domem p. 33 v Nada ní ulici. Dal í významnou stavbou byla stará fildovská talmud-tóra kola v Demlov ulici p. 25. Obecní kancelá e s bytem rabína se nalézaly v budov Úprkova p. 73, za 1. republiky v tzv. fildovském národním dom , po válce v dom Sádky . 2. Chudobinec a chorobinec nadace Dr. Brechera byl postaven mimo areál fildovské tvrti. Masné krámy p ed Novou synagogou byly zbourány v roce 1951.

Za ízením, které chybo lo v prost jovském ghettu po celou dobu jeho existence, byla kanalizace.

H í-t fildovského sportovního klubu Makkabi bylo p vodn na dne-ním nám. Spojenc , v roce 1935 byl vybudován nový stadión p i Kostelecké ulici, dnes Tenisový klub.

Na konci 2. sv tové války bylo n kolik dom zcela zni eno pumovými útoky. Asanace jednoho domu znamenala statické ohrofení sousedních budov. Do po átku 70. let bylo zbouráno asi 15 dom , v roce 1989 dal-ích asi 45. D sledn byl zdemolován blok dom ve Tkolní ulici. Obrovské proluky v jifní fildovské tvrti byly zastav ny m stskou trfnicí a budovou kulturního domu. Otázka zachování osmi dom z bloku Úprkova-Kostelní-Hradební ulice skon ila vít zstvím pro památká e. Tyto domy musely projít rekonstrukcí v letech 1996-97 a získaly novou podobu.¹²¹

3.2 Synagogy

Pro nejstar-í období máme dochováno jen velmi málo zpráv o fildovských stavbách v Prost jov , proto m fleme p edpokládat, že první synagoga mohla být z ízena p i zakládání prost jovské fildovské komunity, tedy n kdy v 2. polovin 15. století. Tkola a tedy i první synagoga je uvedena v kronice prost jovského písa e Jana B lkovského z Ron-ova ufl k roku 1522, pop . 1540. M la p iléhat k hradbám a musela být upravována v d sledku po-kození za t icetileté války.¹²²

Z roku 1674 pochází zpráva o položení základního kamene ke stavb nové synagogy. K tomuto okamffiku pat í p íb h o zázraku, který íká, že se strhla hrozná bou e a jáma ur ená

---

¹²¹ KU EROVÁ, L. *D jiny fildovské obce v Prost jov a využití tohoto tématu v pedagogické praxi*. Bakalá ská práce. Olomouc, 2011. s. 21623.

¹²² KLENOVSKÝ, J. *fildovské m sto v Prost jov* . Prost jov: Muzeum Prost jovska, 1997. s. 24, 25.

k zapu-t ní kamene se v mffiku naplnila vodou, zmizela a nemohli ji najít, ale po p l hodin voda opadla, kámen byl polofen a mohla za ít slavnost.¹²³ Není zcela jasné, zda -lo o stavbu na míst p edchozího templu nebo o výstavbu nové synagogy za existence jiné star-í. Budova je postavena v barokním slohu a byla n kolikrát roz-í ena, nejprve o ba-tu m stského opevn ní a dále v roce 1850. Synagoga byla umíst na na severovýchodním okraji jifní ffidovské tvrti. Nepravidelný p dorys Staré synagogy sv d í o sloflitém vývoji plného úprav a p ístaveb. Stavba byla orientována sm rem k východu, vstup pro mufler byl na západní stran , fleny pouflívaly vn j-í schodi-t na severním pr elí. K severní stran se p imykal p ístavek, který obsahoval varhany, v p ízemí se z ejm nalézalo zázemí pro rabína a kantora. Rozpor mezi po tem obyvatel ffidovského m sta a kapacitním omezením jediné synagogy lze vysv tlit existencí men-ích soukromých modliteben. Historické zprávy v-ak o nich ml í. Osud Staré synagogy ovlivnily urbanistické zm ny, nakonec bylo rozhodnuto o jejím zbourání a nahrazením novostavbou.

Je-t p edtím, po átkem 19. století vznikla nutnost po ídit je-t jednu synagogu z d vodu p ír stku ffidovského obyvatelstva. K tomuto ú elu byla p estav na ást domu mezi templm a ffidovskou -kolou, v ulici zvané pozd ji Ehrenstammova. Tato synagoga byla uflívána jako studovna talmudské literatury nebo náboflenská u ebna bet ha-midra-. Sv j úkol plnila afl do po átku 40. let, v roce 1942 byla nacisty uzav ena. V roce 1951 byla budova ffidovské náboflenské obce prodána pravoslavné církvi, která ji adaptovala na kostel sv. Ji í. Pravoslavná církev ukon ila provoz v roce 1966. O budovu projevilo zájem Muzeum Prost jovska v Prost jov , které dalo vypracovat projekt adaptace na obrazovou galerii muzea.

Na ja e 1904 Jakob Gartner vypracoval plány na novou synagogu. Stará synagoga byla zbo ena a následn byl za podpory prost jovské firmy Kone ný a Ned lník, vystav n Nový templ. V noci 14. - 15. ervna 1939 se nacisté pokusili Velkou synagogu zapálit, v roce 1940 ji uzav eli. Po válce byla budova prodána církvi s. Husitské, která ji rázn adaptovala podle projektu olomouckého architekta Huberta Austa na Hus v sbor. Dramatické osudy synagogy a ffidovské obce p ipomíná pam tní tabule ve foyeru Husova sboru. Po válce si ffidovská obec

---

¹²³ DOKOUPILOVÁ, M. Za církevními památkami Prost jova. ffidovské synagogy. *Prost jovský týden*, r. 10, . 31, s. 7.

z díla modlitebny v hlavní místnosti nadá ního domu Dr. Gedeona Brechera, která zanikla v roce 1973, kdy byla nakonec prodána církvi K es anské sbory.¹²⁴

3.3 H bitovy

Tradice i náboženské zvyklosti ukládaly fíid m úctu k míst m, kde jsou uloženy ostatky jejich p edk . K založení h bitova obvykle do-lo daleko pozd ji, nejl vzniklo nejstar-í fíidovské osídlení v dané obci. V Prost jov do-lo k založení fíidovského h bitova vedle h bitova m stského.

Nejstar-í místo, kde fíidé poh bívali své mrtvé, je uvedeno v publikaci Prost jovský okres, sepsané V. Janou-kem. Zde se uvádí, fle v roce 1801 byl z ízen fíidovský h bitov v Lazaretech (dnes Studentská ulice). H bitov byl v p íkopu a valu. Dal-ím autorem, který se zmi uje o tomto nejstar-ím h bitovu, je Ond ej P íkryl v díle Z t flkých dob Prost jova. Hovo í se zde o tzv. „Zwingru-“, který obecn ozna oval plochu mezi hradbami a valy za branou Plumlovskou. Také nejstar-í prost jovský léka a historik um ní J. Mathon dopl uje, fle nestar-í náhrobní kámen fíidovský pochází z roku 1654. fíidé museli za své neboftíky platit zvlá-tní poplatek. Dodává, fle staré náhrobní kameny z 16. a 17. století byly p eneseny od m stských hradeb na nový h bitov mezi Zelenou a T M pánskou ulicí, na po átku 19. století. Doklady v-ech t chto poznatk p íná-její archeologické nálezy. Nap . v roce 1995 byla v Hradební ulici nalezena ást hradební ba-ty a u ní poh eb v d ev né rakvi, pravd podobn -lo o neboftíka fíidovského p vodu.¹²⁵ Dal-í objevy pochází z bývalé T M rhovní ulice, poh ebi-t je datováno na konec 16. a pr b h 17. a 18. století.

Nejstar-í fíidovský h bitov v Prost jov se nalézal v hradebním p íkop mezi Plumlovskou a Brn nskou branou. Založen byl nedlouho po vzniku fíidovské obce, tzn. ve 2. polovin 15. století. Poh bívat se na n m p estalo afl v roce 1802. Zbytky h bitova byly zru-eny afl v 60. letech 19. století.

Druhý fíidovský h bitov byl na brn nském p edm stí mezi ulicemi Lazaretovou a Ztracenou (dnes Lidická a Tylova ulice). Rovinný h bitov byl opat en cihelnou zdí. Náhrobky star-ího typu zaujímaly vícemén pravidelné ady kolmo k hlavní cest .

---

¹²⁴ KU EROVÁ, L. *D jiny fíidovské obce v Prost jov a využití tohoto tématu v pedagogické praxi*. Bakalá ská práce. Olomouc, 2011. s. 23625.

¹²⁵ DOKOUPILOVÁ, M. Místa poh bívání fíid v Prost jov do po átku 19. století. *fíidé a Morava*, 1999. s. 746 78.

Na h bitov se nacházelo asi 1924 náhrobních kamen , pochována je zde ada významných osobností, nap . Veit Ehrenstamm, Sigmund a Bernard Husserlovi, Ignatz Br ll. Koncem 19. století p i-la prost jovská rada se zám rem zru-ít v-echny dosavadní h bitovy a místo nich z ídit nové komunální poh ebi-t na okraji m sta. Na za átku okupace za al nacist m h bitov vadit, nechali v-echny náhrobky vytrhat a odvézt.

T etí poh ebi-t ffidovské komunity je sou ástí rozsáhlého areálu m stských h bitov p i Brn nské ulici. ffidovské odd lení tvo í jiflní okraj komplexu, oficiáln bylo otev eno 12. 4. 1908. Ob adní sí je p ízemní halová stavba, je to jedna z posledních ob adních síní na Morav , která m fle dodnes slouffit svému ú elu. V sálu je i pam tní deska se jmény 1370 ob tí nacistické rasové perzekuce z let 1939-45. Celkem je zde asi 500 náhrobních kamen . I zde je pochována ada významných jmen ó Chevra Kadi-a, Samuel Hirsch, továrníci Gustav Sborowitz a Josef Féher, dále lenové váffených rodin Zweig , Husserl , Heilig , Br ll atd. Za ob adní síní upoutává pozornost kamenný památník ob tí válek. Majitelem je ffidovská obec v Brn .¹²⁶

3.4 Třpalí ek

Pod tímto ozna ením se skrývá blok deseti dom v prostoru bývalé ffidovské tvrti, jeden z poz statk prost jovského ffidovského ghetta. ffidovská ghetta jsou m stské ásti budované jako uzav ené jednotky, v t-inou izolované od ostatní m stské zástavby. Třpalí ek je shluk dom vymezených ulicemi Úprkovou, Kostelní, Hradební a Lutinovou. Jednotlivé domy m ly r znou stavební hodnotu. Stru ná charakteristika objekt :

D m na rohu ulice Úprkova a Kostelní . 12 pochází z první poloviny 19. století. Jedná se o doklad stavitelství v dob biedermeieru. D m je vystav n z cihel, s bohatou fasádou a klenutými prostory v p ízemí.

Dal-í d m v Úprkov ulici . 16 je sm sicí r zných p ístaveb a vestaveb, jádro pochází z první poloviny 19. století.

---

¹²⁶ KU EROVÁ, L. *D jiny ffidovské obce v Prost jov a využití tohoto tématu v pedagogické praxi*. Bakalá ská práce. Olomouc. 2011. s. 25, 26.

Nemovitost v Úprkově ulici č. 18 je majetkem Muzea Prostějovska. Jedná se o historicky velmi cenný objekt, o němž se jedná o plachtové klenby v přízemí. Je zajímavý svým řešením ve tvaru tzv. „vlačkového ocasu“.¹²⁷

Posledním domem v Úprkově ulici je dům č. 20, který je v soukromém vlastnictví.

Před započatím všech rekonstrukcí výše uvedených domů byl v nejlepšímu stavu dům v Hradební ulici č. 23 a je rovněž majetkem Muzea Prostějovska. V sousedství na adrese Hradební 19 stával jednopatrový dům s charakteristickým balkonem nad vchodem. Právě tento balkon je jediný, co po domě zůstalo a je uloženo v muzeu.

Poslední dva objekty – rohový dům v Hradební 17 a sousední Kostelní 13 se od „přelíčení“ lišily. Jejich historická hodnota byla nulová, a proto byla jako u jediných, povolena asanace.¹²⁸

---

¹²⁷ CHYTIL, M. Přelíčení stavby, bourání a opravování. *Prostějovský týden*, 9. 4. 1997, r. 7, č. 15, s. 16.

¹²⁸ KUŠEROVÁ, L. *Dějiny říjnovské obce v Prostějově a využití tohoto tématu v pedagogické praxi*. Bakalářská práce. Olomouc, 2011. s. 27.

4 Praktická část

Diplomová práce se skládá z dvou hlavních částí. Úkolem první je popíchnout d jiny m sta Prost jova z pohledu stavitelské innosti, poukázat na hlavní mezníky prost jovského stavitelství a seznámit se jmény, daty a událostmi spojenými s významnými umleckými a architektonickými památkami. Druhou část práce tvoří vzdávací projekt, metodické pokyny a pracovní listy, které zpracovávají dané téma do praxe. Vytvořený projekt je určený pro výuku d jepis na vyším stupni gymnázia. Téma regionální historie může být za len no do p edm tu d jepis nebo d jepisný seminář .

Podle RVP G by toto téma bylo za azeno do vzdávací oblasti lov k a spole nost. Jedním ze vzdávacích obor oblastí je i d jepis. Regionální historie pozitivně ovlivuje proces vzdávání a výchovy. Napomáhá p i vytvá ení a up es ování historických p edstav a rozvíjí vztah k domovu.

4.1 Vzdávací projekt

Druh -koly: gymnázium (čty leté nebo vyším stupe gymnázia)

Ú astníci projektu: učáci gymnázia (15-19 let)

P edm t: d jepis, d jepisný seminář

Forma a druh projektu: 9 × 45 minut (hromadná výuka ve třídě), 1 den (8:00-12:30h) a exkurze

VC daného celku (asového i tématického)	Programový cíl: fláci jsou schopni popsat d jiny m sta Prost jova v jednotlivých asových obdobích, vyjmenovat hlavní mezníky stavitelské innosti v Prost jov a chronologicky p i adit významné stavby, dále fláci jsou schopni zakreslit historický rozvoj a polohu místních staveb do mapy a také jsou ochotni p emý–let o významu regionální historie.		Zp sob ov ení zda byly VC napln ny	diskuse, pracovní listy, dopl ova ka, k ífovka, práce ve dvojicích, práce ve skupinách, samostatná práce	
Výuková jednotka .	Výukový cíl	Zp sob ov ení zda byl cíl napln n	U ivo	Hlavní strategie (metody, formy)	Pom cky
. 1 (as ó 45 minut)	Objasnit po átky Prost jova, rozvoj jeho ulic a srovnat Prost jov v minulosti a dnes	Otázky, pracovní list	M sto Prost jov a d jiny jeho ulic	fláci pracují s pracovními listy a dopl ují na základ u ítelova výkladu, u ítel zadá samostatnou práci	Pracovní listy

. 2	Popsat dějiny Průmyslová od průmyslu do 15. století	Otázky, pracovní list	Dějiny 16. století Průmyslová do 15. století	učební pracují s pracovními listy a doplňují na základ učitelova výkladu, učitel zadá aktivitu úkolová listiny	Pracovní listy
. 3	Charakterizovat dějiny 16. a 17. století z pohledu stavitelské činnosti	Otázky, diskuse, pracovní list	Dějiny 16. století Průmyslová v 16. a 17. století se zaměřením na stavební činnost	učební pracují s pracovními listy, učitel vede výklad	Pracovní listy
. 4	Popsat stavitelskou činnost v 18. století v Průmyslu se zaměřením na domy – měšťanské domy a církevní stavby	Otázky, diskuse, pracovní list	Dějiny Průmyslová v 18. století se zaměřením na stavební činnost	učební pracují s pracovními listy, učitel vede výklad, aktivita úkolová skupinová práce	Pracovní listy

.5	Charakterizovat rozvoj Prost jova v 19. a 20. století, doplnit politické události dané doby	Otázky, diskuse, pracovní list	D jiny Prost jova v 19. a 20. století se zam ením na stavební innost	fiáci dopl ují pracovní listy, u itel vede výklad a donese pot ebné knihy	Pracovní listy, knihy
.6	Chronologicky se adit a popsat významné stavby 19. a 20. století	Otázky, diskuse, pracovní list	D jiny Prost jova v 19. a 20. století se zam ením na stavební innost	U itel donese pracovní listy, fiáci vypl ují prac. listy na základ u itelova výkladu, u itel zadá domácí úkol	Pracovní listy
.7	Vyjmenovat slavné soukromé stavby a jména architekt , kte í se podíleli na stavbách Prost jovska	Otázky, diskuse, pracovní list	Slavné vily a architekti Prost jova	fiáci si zapisují do pracovního listu, u itel vede výklad	Pracovní listy
.8	Objasnit význam fidovského obyvatelstva v Prost jov	Otázky, diskuse, pracovní list	fidé a fidovské stavby v Prost jov	fiáci dopl ují pracovní listy, u itel vede výklad	Pracovní listy

. 9	Opakovat dané téma	Pracovní list, video	Historické stavby Prostějovska	Uitel pustí fláky na video, na jeho základě fláci zodpovídají otázky v pracovním listu	Pracovní listy, video
. 10, 1 denní exkurze	Seznámit s konkrétními stavbami v Prostějov	Otázky, diskuse, pracovní list	Exkurze	Uitel rozdá pracovní listy, fláci vyplují během exkurze	Plán exkurze, pracovní listy

¹²⁹

¹²⁹ PRÁZDLOVÁ, M. *Tvorba vzdělávacího programu*. Praha: Triton, 2006. s. 154.

4.2 Metodické pokyny

Príprava . 1

Titokola:

Titída:

Po et flák :

Datum:

Téma hodiny: M sto Prost jov a d jiny jeho ulic

Výukové cíle:

- p íblílit geografii regionu Prost jov
- popsát d jiny ulic m sta
- objasnit pr myslový rozvoj Prost jova ve 20. století
- p emý-let o významu Prost jova pro mou osobu

Metody: slovní, diskusní, výklad, rozhovor, samostatná práce, práce ve dvojicích

Formy: hromadná výuka ve t íd , základní vyu ovací jednotka

Pom cky: pracovní listy, psací pot eby, tabule, v p ípad mofnosti internet

Organizace hodiny:

1. Úvod ó pozdrav, zapsaní do t ídní knihy, seznámení flák s cílem hodiny a s tématem (5min)
2. Práce ve dvojicích ó popsát m stský znak PV (5min)
3. Výklad nového u íva (20 min)
4. Samostatná práce ó Spoj k sob , pracovní list . 1., otázka . 4, vyhodnocení (5 min)
5. Záv r hodiny - zadání domácího úkolu ó kontrola práce ve dvojicích s pomocí internetu, kontrola pracovního listu dotazy flák , rozlou ení (10 min)

Příprava . 2

Třída:

Téma:

Podtéma :

Datum:

Téma hodiny: Dějiny města Prostějova do 15. století

Výukové cíle:

- popsat starší dějiny Prostějova od pravěku do 15. století
- provést rozbor listiny Petra z Krava
- připomenout významné události tohoto období k datům
- zamyslet se nad pravěkým osídlením a jeho významu z pohledu archeologie

Metody: slovní, diskusní, výklad, rozhovor, samostatná práce

Formy: hromadná výuka ve třídě, základní vyučovací jednotka

Pomůcky: pracovní listy, psací potřeby, tabule, v případě možnosti internet

Organizace hodiny:

1. Úvod a pozdrav, zapsání do třídní knihy, seznámení třídy s cílem hodiny a s tématem (5min)
2. Výklad nového učiva, třídu doplňují pracovní listy (tabulku) (20 min)
3. Samostatná práce a četba listiny Petra z Krava, kontrola odpovědí v pracovním listu (10min)
4. Práce s obrázkem v pracovním listu, pracovní list . 2, otázka . 3 (8min)
5. Závěr hodiny a dotazy třídy, rozloučení (3min)

Príprava . 3

Titokola:

Titída:

Po et flák :

Datum:

Téma hodiny: D jiny m sta PV v 16. a 17. století se zam ením na stavební innost

Výukové cíle:

- popsat hlavní mezníky 16. a 17. století v Prost jov
- p íblíflit toto období z pohledu stavitelské innosti a ilustrovat konkrétními stavbami
- zakreslit asovou osu vzniku a vývoje prost jovského zámku
- uv domit si propojenost staveb s um leckými slohy
- p emý-let o významu staveb pro místní obyvatele

Metody: slovní, diskusní, výklad, rozhovor, práce ve dvojicích

Formy: hromadná výuka ve t íd , základní vyu ovací jednotka

Pom cky: pracovní listy, psací pot eby, tabule, v p ípad mofnosti internet

Organizace hodiny:

1. Úvod ó pozdrav, zapsaní do t ídní knihy, seznámení flák s cílem hodiny a s tématem (5min)
2. Výklad nového, fláci pracují s pracovními listy (20 min)
3. Aktivita ó práce ve dvojicích, doplnit tabulku, pracovní list . 3, otázka . 4 (10min)
4. Záv r hodiny ó dotazy flák , kontrola pracovního listu, rozlou ení (10min)

Příprava . 4

Třída:

Téma:

Podtéma :

Datum:

Téma hodiny: Dějiny Prahy v 18. století se zaměřením na stavební činnost

Výukové cíle:

- popsat rozvoj stavební činnosti v Praze v 18. století, ilustrovat konkrétními stavbami
- vyjmenovat městské domy a jejich historii
- uvést církevní stavby a jejich význam pro město Prahu
- zamyslet se nad významem církve pro město

Metody: slovní, diskusní, výklad, rozhovor, práce ve skupinách

Formy: hromadná výuka ve třídě, základní vyučovací jednotka

Pomůcky: pracovní listy, psací potřeby, tabule, v případě možnosti internet

Organizace hodiny:

1. Úvod a pozdrav, zapsání do třídní knihy, seznámení žáků s cílem hodiny a s tématem (5min)
2. Výklad nového učiva, žáci doplňují pracovní listy (20 min)
3. Aktivita - práce ve skupinách, pracovní list č. 4, otázka č. 4 (10 min)
4. Závěr hodiny - kontrola pracovního listu, dotazy žáků, rozloučení (10min)

Příprava . 5

Titulka:

Titulka:

Počet stránek :

Datum:

Téma hodiny: Dějiny Prácheňska v 19. a 20. století se zaměřením na stavební činnost

Výukové cíle:

- charakterizovat dějiny Prácheňska v 19. a 20. století z pohledu stavební činnosti
- vyjádřit vlastními slovy důležitost politického dění v roce 1892 pro Prácheňsko
- zamyslet se nad významem politiky pro město Prácheňsko v minulosti a dnes

Metody: slovní, diskusní, výklad, rozhovor

Formy: hromadná výuka ve třídě, základní vyučovací jednotka

Pomůcky: pracovní listy, psací potřeby, tabule, v případě možnosti internet

Organizace hodiny:

1. Úvod a pozdrav, zapsání do třídní knihy, seznámení žáků s cílem hodiny a s tématem (5min)
2. Výklad nového učiva (20 min)
3. Čtení z knihy - Příkryl, O.: Z těžkých dob Prácheňska, s. (10 min)
4. Závěr hodiny a zadání domácího úkolu-seznam staveb, pracovní list č. 5, otázka č. 4, dotazy žáků, kontrola pracovního listu, rozloučení (10min)

Příprava . 6

Titulka:

Titulka:

Počet stránek :

Datum:

Téma hodiny: Dějiny Prostějova v 19. a 20. století se zaměřením na stavební činnost

Výukové cíle:

- uvést seznam významných prostějovských staveb 19. a 20. století a jednotlivé stavby stručně charakterizovat
- vybrat jednu nebo dvě stavby a blíže nastínit jejich vznik, vývoj a funkci dnes
- objasnit vývoj prostějovského odvího průmyslu v minulosti a dnes, vytvořit plakát jako reklamu na odvínictví v Prostějově
- naklonit myšlenku, že historické stavby je třeba chránit a nikoliv ničit

Metody: slovní, diskusní, výklad, rozhovor

Formy: hromadná výuka ve třídě, základní vyučovací jednotka

Pomůcky: pracovní listy, psací potřeby, tabule, v případě možnosti internet

Organizace hodiny:

1. Úvod a pozdrav, zapsání do třídní knihy, seznámení třídy s cílem hodiny a s tématem (5min)
2. Kontrola domácího úkolu: seznam staveb 19. a 20. století (5min)
3. Výklad nového učiva (20min)
4. Závěr hodiny a opakování: doplnění (10min), zadání domácího úkolu- vytvořit plakát, pracovní list . 6, otázka . 9, dotazy třídy, kontrola pracovního listu, rozloučení (5min)

Příprava . 7

Titulek:

Titulka:

Podotisk :

Datum:

Téma hodiny: Slavné vily a architekti Prosjova

Výukové cíle:

- popsat slavné vily Prosjova a popsat jejich majitele
- vyjmenovat architektky, kteří se podíleli na významných prosjovských stavbách
- uvědomit si propojenost staveb, architektů a stylů jejich práce

Metody: slovní, diskusní, výklad, rozhovor

Formy: hromadná výuka ve třídě, základní vyučovací jednotka

Pomůcky: pracovní listy, psací potřeby, tabule, v případě možnosti internet

Organizace hodiny:

1. Úvod a pozdrav, zapsání do třídní knihy, seznámení třídy s cílem hodiny a s tématem (5min)
2. Kontrola domácího úkolu a plakát, prezentace (5min)
3. Výklad nového učiva, třída na základě výkladu učitele odpovídá na otázky v pracovním listu (25 min)
4. Závěr hodiny a kontrola pracovního listu, dotazy třídy, rozloučení (10min)

Příprava . 8

Třída:

Téma:

Podtéma :

Datum:

Téma hodiny: řídké a řídkovské stavby v Prostějově

Výukové cíle:

- popsat různé řídky v Prostějově
- orientovat se na mapě a nalézt řídkovskou tvrz v Prostějově
- charakterizovat řídkovské stavby
- zamyslet se nad náboženskými rozdíly

Metody: slovní, diskusní, výklad, rozhovor

Formy: hromadná výuka ve třídě, základní vyučovací jednotka

Pomůcky: pracovní listy, psací potřeby, tabule, v případě možnosti internet

Organizace hodiny:

1. Úvod a pozdrav, zapsání do třídní knihy, seznámení třídy s cílem hodiny a s tématem (5min)
2. Výklad nového učiva (20 min)
3. Práce s mapou, pracovní list . 8, otázka . 4 (10 min)
4. Závěr hodiny a opakování: kvíz (5min), kontrola pracovního listu, dotazy třídy, rozloučení (5min)

P íprava . 9

T kola:

T ída:

Po et flák :

Datum:

Téma hodiny: Historické stavby Prost jova-opakování

V ýukové cíle:

- opakovat dané téma

- uv domít si provázanost d jin m sta Prost jova a stavitelské innosti

Metody: slovní, diskusní, rozhovor

Formy: hromadná výuka ve t íd , základní vyu ovací jednotka

Pom cky: pracovní listy, psací pot eby, tabule, v p ípad moflnosti internet, PC, dataprojektor, CD

Organizace hodiny:

1. Úvod ó pozdrav, zapsaní do t ídní knihy, seznámení flák s cílem hodiny a s tématem (2 min)
2. Opakování ó video: Chytil, M.:Prost jovská historická architektura (38 min)
3. Záv r hodiny ó kontrola pracovního listu, dotazy flák , rozlou ení (5min)

Video

Studio Adnoc Europe Trading vytvo ilo pod názvem Prost jovská historická architektura dokumentární snímky na DVD zachycující sou asný stav prost jovské architektury. Premiéra dokumentu o fenoménu prost jovské architektury p elomu 19. a 20. století prob hla 20. ledna 2009. Struktura dokumentu zachycuje architekturu do roku 1900 (Rejskova ulice, Sou k v d m, nádraží Moravské západní dráhy) a po roce 1900 (Národní d m, eská moderna ó vily

Františka a Josefa Kovaříkových, Wichterleho vily, Nová radniceí), dále pak Prostějov industriální a dosud nezmapovaný fenomén industriální architektury a pr. myslu p. elomu století. Autory projektu jsou Miroslav Chytil, Tomáš Vincenec a Jiří Tajnar.¹³⁰

Příprava . 10

Místo:

Tematika:

Podtéma :

Datum:

Téma hodiny: Významné stavby v historickém jádru města Prostějova

Výukové cíle:

- seznámit s konkrétními stavbami v centru města Prostějov
- poukázat na zajímavosti, zvláštní znaky a znamení spojenými se stavbou
- uvědomit si, kde je možné v Prostějov se blíže seznámit s historií Prostějova

Metody: slovní, diskusní, výklad, rozhovor

Formy: exkurze o 1den (8:00 o 12: 30h)

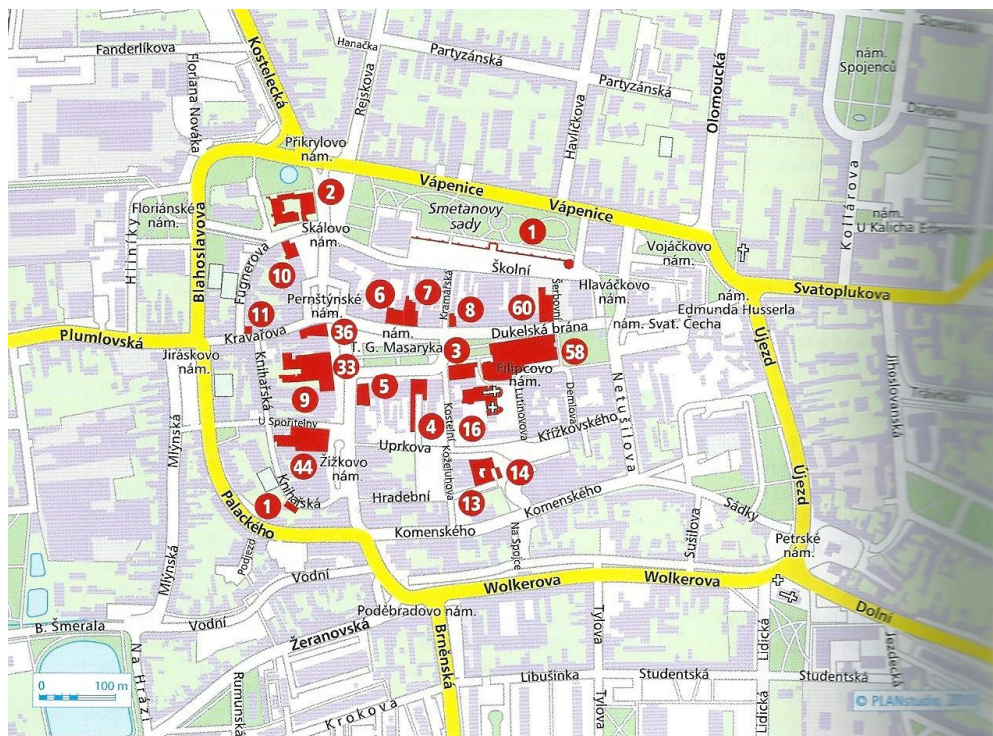
Pomůcky: pracovní listy, psací potřeby, plán a mapa exkurze, sportovní oblečení, finanční obnos na vstupné Galerie Těšínské o 15 Kč , Muzeum Prostějovska o 15 Kč

Plán exkurze: Po adí čísel podle mapy:1, 44, 9, 2, 36, 33, 5, 6, 3, 4, 13, 14, 16, 58 (Po adí je možné p. izp. sobit dle potřeby)

---

¹³⁰ WWW:< <http://www.kr-olomoucky.cz/clanky/dokumenty/2431/vysledky-cen-olomouckeho-kraje-za-rok-2008.pdf>>, citováno dne [2013-03-30].

Mapa exkurze:

131

Stavby jsou na mapě seřazeny chronologicky.

Městské opevnění, Školní a Knihařská ul., . 1

Zámek, Pernštýnské nám. 8, . 2

Stará radnice, nám. T. G. Masaryka 2, . 3, (prohlídka muzea)

Dům U Mlýnské, nám. T. G. Masaryka 5, . 4

Dům U sv. Rocha, nám. T. G. Masaryka 11, . 5

Dům U Zlaté studny, nám. T. G. Masaryka 21, . 6

Dům U Zeleného stromu, Hlaváčkovo nám. 20, . 9

Hřivdovské domy, Muzeum Palác, Uprkova-Hradební, . 13

Dům V. Ehrenstamma, Uprkova 20, . 14

¹³¹ CHYTIL, M., BELÁK, O., CYDLÍK, T., NOVÁKOVÁ KVAPILOVÁ, M., ROHÁKOVÁ, D., RUDOLF, V. *Slavné stavby Prostějova*. Praha: FOIBOS, 2009. s. 222.

Farní kostel Pový-ení sv. k ífe, Filipcovo nám., . 16

Nová radnice, nám. T. G. Masaryka (prohlídka radni ní v ífe)

íivnostenská banka, nám. T. G. Masaryka ó Krava ova, . 36

M stská spo ítelna, íiflkovo nám. 17, . 44

Obchodní d m Prior, Dukelská brána 7, . 58¹³²

---

¹³² CHYTIL, M., BELÍK, O., CYDLÍK, T., NOVÁKOVÁ KVAPILOVÁ, M., ROHÁ KOVÁ, D., RUDOLF, V. *Slavné stavby Prost jova*. Praha: FOIBOS, 2009. s. 223.

4.3 Pracovní listy

1. Město Prostějov a dříve jeho ulice

1. Zkus popsat městský znak Prostějova?

Obr. 1

Popis:

- správnou odpověď nalezne – na stránkách:

http://www.mestopv.cz/cz/turista/o_meste/prapor_a_znak/

2. Kdo byl Jaroslav Mathon?

í í

3. Vysvětli pojem fortifikační systém? í ...

4. Spoj k sobě se hodící dvojice:

1. Vladimír Ambros	a) český vědec a vynálezce, proslul svými objevy, které vedly ke zdokonalení kontaktních ocelí
2. Edmund Husserl	b) básník, autor sbírek Host do domu, Třífiká hodina
3. Ondřej Píškryl	c) malíř
4. Vilém Topinka	d) filozof a zakladatel fenomenologické školy
5. Edvard Valenta	e) prozaik, básník, publicista, který působil v Lidových novinách, nejznámější román: Jdi za zeleným světlem
6. Otto Wichterle	f) skladatel, dirigent a pedagog
7. Jiří Wolker	g) lékař, politik a starosta města v letech 1914 - 1919

¹³³ WWW: <http://www.mestopv.cz/cz/turista/o_meste/prapor_a_znak/>, citováno dne [2013-03-29].

2. D jiným sta Prost jova do 15. století

1. Dopl ť tabulku:

<u>datum</u>	<u>Pro je tento rok významný pro Prost jov?</u>
1141	
1213	
1359	
1365	
1390	
1391	
1406	
1431	
1466	

2. P e ti si listinu Petra z Krava a zkus odvodit, jaká m stská práva tato listina Prost jova zaru ovala? Jaké dal-í informace m feme z listiny vy íst?

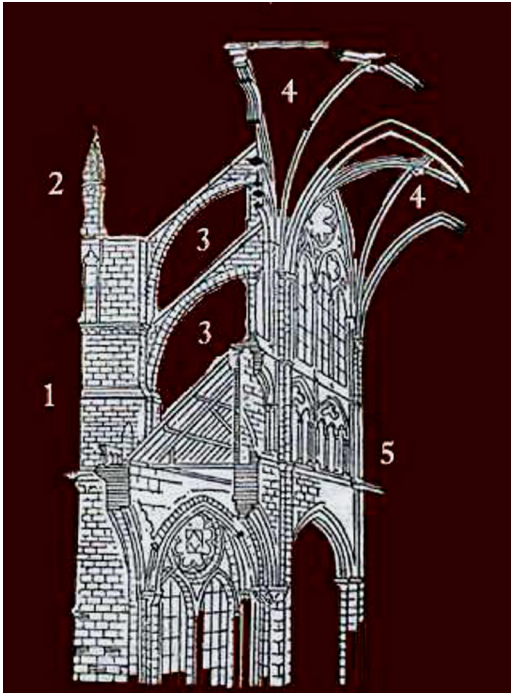
„My, Petr z Krava , pán na Plumlov a nejvy-í komorník soudu olomouckého, k v né pam ti v-em a každému zvlá-t , nyn j-ím a budoucím známo íníme, fle na-i m – ané v rní a milí starého a nového m sta na-eho Prost jova v-ecku obec p ivolav-i a vespolek shromáfd ní jsouce nás o svých právech, ustanoveních a oby ejích sv tle zpravití, kterak na díle v m rách, m ících zrna, vína, piva i nápoj v-elijakých s olomouckými, v právech pak brn nskými m – any se srovnávali a tak pod oby eji dvou m st afl dosavad právo své obecné jsou spravovali. Ale pon vadfl spoluobyvatelé t ch m st k tomu místo mají p íhodn j-í a t lo íní jako jedno k vy izování pot eb, slu-né se zdálo, aby také jednoho z t ch m st e ených práv, ustanovení a oby ej uflíváli a fle více k Olomouci jako fl blif-ímu m stu jsou myslí naklon ní, proto fl jsou nás pokorn obecnými prosbami pohledávali, abychom na-ím povolením, s av-e práva brn nská, práv olomouckých jim napotom uflívati dopustili, zvlá-t pon vadfl snáze jim v p ípadech v cí pochybných Olomouckých se doraditi nefli Brn nských. My pak po sv tlém p edlofení v-ech p edepsaných v cí v zku-enost dokonalou a rozmysl p ivedouce, usoudili jsme jim, aby tak dopu-t no bylo, zvlá-t ádn znamenajíce, fle oni z takové jednoty budou moci v asných v cech nemálo prospívati. Proto fl s dobrým rozmyslem, svobodnou v lí a z jistého na-eho v domí s radou na-ích v rných v-echna ta práva, v nich fl se s brn nskými m – any afl dosavad srovnávali, snímáme, zjevn zamítáme a mocí tohoto listu ustanovujíce a ov-em tomu chíte, aby nap edpsaní m – ané v zachovávání v-ech práv m stských a obran í také v mírách a m ících, v malých nebo velikých právech s olomouckými m – any nyní i potomními asy s budoucími potomky zachování byli a ve v-em se srovnávali. A se v-ím usilováním k tomu mí íme, kterak bychom statky p ed ených m – an na-ích svobodným obdarováním rozmno flili. ó Proto fl zvlá-tní milostí na-í asto psaným m – an m na-ím tímto darujíce prop j ujeme a p ejeme, aby každého m – t nína a obyvatele svrchu e ených m st smrtí se-lého bez ostavení d dic , statek jeho v-ecek ó jak mohovitý tak nemohovitý ó na p ítele blif-ího a ne nás nyn j-í neb budoucí pány m sta Prost jova bez odporností v-elijakým nápadem p icházel, jako fl jsme toté fl v Olomouci zachováno býti shledali a kterým pak úmyslem state ky jejich rozmno flenými býti fládáme. Úmysl ná-jim zjevn otvírajíce obdarujíce dáváme m – an m p edpov d ným, d dic m jich i potomk m rychtá -tí nebo fojtství m sta obojího se v-emi vinnými i jinými poflitky, s d chody z t ch fl ú ad jakoukoli p ípadností p icházejícími, s clem a úplným právem

trhovým, t. j. s ufitky a pofitky, slepicemi o Vánocích, s vejci a sýry o Sv. Du-e na kařdý rok, jakřl od starodávných as v od vesník v a sedlák v bráti jest oby ej: týmřl oby ejem v-ecky pofitky a d chody, kteréřto z chlebnic, ze soukenických -rák v, z jatek nebo -tok masa ských nebo masa prodavatel , ni ehofl nám, d dic m a potomk m na-im v t ch d chodech nepoz stavujíce, tak aby skrze e ené m - any, d dice a potomky jejich v-ecky v ci p edpov d né vybírány a podle dávných oby ej vyupomínány, dávány a k pot ebám obecným, jak se jim nejlépe zdáti bude, obráceny byly. V-ak takovou m rou, fle m - ané naddotknutí, d dici i potomkové jejich, za takové jim od nás prokázané dobrodiní svobody práva, ufitky a pofitky úplným právem pu-t né, dobrotivou myslí nadané nám, d dic m a potomk m na-im, pán m p edpov d ných m st kařdý rok 90 h iven prařských, o sv. Václav 45 a o sv. Ji í téřl 45 h iven pravého a spravedlivého dluhu inflovati budou. Item: proti tomu obdarování jimřto jsme dali, aby odúmrti právem m stským brali 28 h iven gro- ó na sv. Václava 10, na sv. Martina 8 a na sv. Ji í 10 h iven ód dic m a potomk m na-im, oni, d dicové a z budoucími jich potomky na asy v né inflovati a dáváti povinni býti mají. Aby pak od nás takového pohodlí sud lením jim takových svobod a obdarování i jiného prokázaného dobrodiní uji-t n j-í byli, my, Petr svrchupsaný za sebe, d dice i potomky na-e bezelstným zp sobem, dobrým rozmyslem i z jistého na-eho v domí slibujeme asto e ené ob any, na-e v rné milé, d dice i potomky jejich p i takových svobodách a nadáních zachovati a ni řládnou p í innou a neb kterýmkoliv zp sobem bud áste n neb v celku neporu-iti, ale rad ji ty v ci nyní i budoucn dobrotiv milostiv a dobrovoln zachovati a ochranovati. Tomu na potvrzení pe e na-i v t-í z jistého na-eho v domí k tomuto listu rozkázali jsme p iv siti. Dáno v Prost jov den v Hod Seslání Ducha svatého, léta syna bořřího tisícího ty stého -estého.÷¹³⁴

---

¹³⁴ MATHON, J. *Prost jov a okolí ve sv tle svých historických a um leckých památek*. Prost jov: M stská knihovna Prost jov, 2001. s. 26-28.

3. Podle obrázku urči, o jaký umělecký sloh se jedná a popiš jeho hlavní znaky a prvky?

135

1 í í í í í í í í í í í í í í í í

2í í í í í í í í í í í í í í í í .

3í í í í í í í í í í í í í í í í .

4í í í í í í í í í í í í í í í í .

5 í í í í í í í í í í í í í í í í

¹³⁵ WWW:< <http://dejepis-zsbrusperk.webnode.cz/architektura-a-umeni/>>, citováno dne [2013-03-29].

3. D jiným sta PV v 16. a 17. století se zam ěním na stavební innot

1. Na obrázcích jsou dva erby významných rod ů, které zasáhly do d ějin Prost ůjova. Ur ěte o které rody se jedná a stanovte dobu jejich vlády.

137

136

Rod:

Rod:

Doba vlády:

Doba vlády:

2. Vytvo ůte osu vzniku a vývoje prost ůjovského zámku?(vyuŝijte zadní stranu)

3. Pro ě je mezníkem pro m ůsto rok 1697?

í ..

4. Dopl ůte tabulku:

Um ělecký sloh	<u>Renesance</u>	<u>Baroko</u>	<u>Klasicismus</u>
časové vymezení			
Hlavní znaky			
Známé stavby			
		138	139

¹³⁶ WWW:< <http://historicky.blog.cz/0809/lichtenstajnovce>>, citováno dne [2013-03-29].

¹³⁷ WWW:<<http://www.pernstajnskyrok.cz/?heraldicka-povest,51>>, citováno dne [2013-03-29].

5. D ějiny 19. a 20. století

1. Rok 1892 je pro Prost ějov významným mezníkem. Po p e tení úryvku z knihy Z t ělkých dob Prost ějova, zkus odpov d t na následující otázky:

- kdo zví t z il ve volbách v roce 1892: í í í í í í í í í í í í í í í

- kdo stál v ele zápasu o správu m sta: í í í í í í í í í í í í í í í .

- napi–dal–í aktéry této události:í í .....

- vlastními slovy popi–, pro byl d ělflitý místní tisk:

í .

2. Vyjmenuj místní stavitele konce 19. století:

í í

3. Které období 20. století je srovnatelné z pohledu stavitelské ěinnosti s renesancí?
(zakrouěkuj)

20. léta

30. léta

40. léta

4. Vytvo seznam povále ěných staveb v Prost ějov . Pomoci ti m ěle kniha: Slavné stavby Prost ějova.

6. D jinym sta 19. a 20. století

1. Který architekt se podílel na realizaci městského hřbitova?

í .

2. Jaký byl oficiální název Národního domu?

í .

3. Kdo byl hlavním architektem Národního domu?

í ..

4. Na které prostějovské stavbě najdeme secesní plastiku sokla? í í í í í í í í í .

5. Kdo a kdy byl prvním hostem Hotelu Garni? í í í í í í í í í í í í í í í í ..

6. Zkus se seznámit s dějinami prostějovského odvodnění pomocí myslu?

í í

7. Iniciály K. H. K. skrývají jméno architekta, který se proslavil vybudováním reprezentativního sídla v Prostějově ?

- jméno architekta: í í í í í í í í í í í í í í .

- stavba: í í í í í í í í í í í í í í í í í í í

144

145

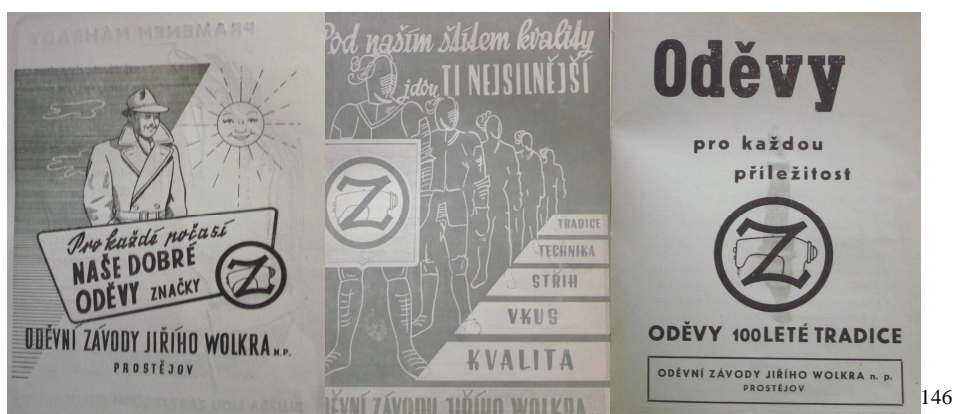
¹⁴⁴ SLEZÁKOVÁ, J. *Projekt památky města Prostějova a jeho okolí*. Obrazová publikace. Olomouc: Sprint, 2003. s. 14.

8. Doplňovačka

Prostějov je městem s bohatou architekturou, kterou ovlivnil rozsáhlý požár v roce 1878. Velkou zásluhu na rozvoji města má Jiří Wolkr, občan a oborový inženýr. Zásahem bylo také vybudování hradeb v roce 1878. Druhým nosným průmyslovým oborem v PV byl textilní průmysl, kam patří závody Jiřího Wolkra z roku 1878. Mezi významné stavby, které vznikly na konci 19. století, patří například budova textilní továrny. Na počátku 20. století ufl nastupují místní stavitelé, například J. J. J. Politická situace na přelomu 19. a 20. století byla dramatická, nakonec byl rozhodující rok 1918 a vítězství republiky. ve volbách. Znakem prvních poválečných let byla hospodářská krize. Jako průmyslové stavitelství ve 20. století jsou označovány například výstavba a zveřejnění staveb, jsou to:

1. Úprava ulice
2. Úprava ulice
3. Úprava ulice
4. Úprava ulice
5. Úprava ulice
6. Úprava ulice
7. Úprava ulice
8. Úprava ulice
9. Úprava ulice
10. Úprava ulice
11. Úprava ulice
12. Úprava ulice
13. Úprava ulice
14. Úprava ulice
15. Úprava ulice
16. Úprava ulice
17. Úprava ulice
18. Úprava ulice
19. Úprava ulice
20. Úprava ulice

9. Zkus navrhnout reklamní plakát od svého podniku v Prostějově? Příkladovou a inspirací ti mohou být tyto obrázky.

¹⁴⁵ WWW: <http://encyklopedie.brna.cz/home-mmb/?acc=profil_osobnosti&load=2146>, citováno dne [2013-03-25], aktualizace [2013-01-06].

¹⁴⁶ *Kulturní kalendář*, Prostějov v kultuře, sportu a cestovním ruchu. Prostějov: Dům kultury, červenec, říjen, 1957.

7. Slavné vily a architekti Prostějovska

1. Napiš nejznámější prostějovské vily?

í .

(svou odpověď porovnej s internetem: <http://www.slavnevily.cz/knihy/slavne-vily-olomouckeho-kraje>)

2. Utvoř správné dvojice:

1. Josef Vřelá	a) konstruktér spolumajitel továrny na zemědělské stroje
2. L. a K. Wichterlovi	b) textilní podnik
3. F. Kovářík	c) novinář a politik
4. Jan Nehera	d) strojírenský podnik na výrobu zemědělských strojů

3. Připiš jména architektů k obrázkům staveb:

Obr. . 1¹⁴⁷

Obr. . 2¹⁴⁸

Obr. . 3¹⁴⁹

Obr. . 4¹⁵⁰

E. Králík

J. Kotěra

B. Adamík

M. Putna

¹⁴⁷ WWW: <http://www.narodni-dum.info/fotogalerie-narodni-dum.php>, citováno dne [2013-03-20].

¹⁴⁸ KOLEKTIV AUTOR . *Prostějov. Dějiny města II.* Prostějov: Město Prostějov, 1999. s. 209.

¹⁴⁹ KOLEKTIV AUTOR . *Prostějov. Dějiny města II.* Prostějov: Město Prostějov, 1999. s. 214.

¹⁵⁰ WWW:< <http://foto.mapy.cz/190346-Mestsky-hrbitov-v-Prostejove-smutecni-sin>>, citováno dne [2013-03-30]

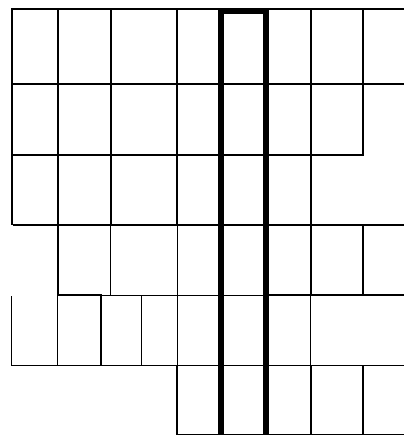

5. Vysvětli pojem Třetí ek? í

6. Křivka

Otázky:

1. Název řídovské modlitebny.
2. Nejast j-í muřské řídovské jméno.
3. P íjmení prost jovského rabína, který v roce 1848 poslal í-skému sn mu památný spis dořladující se emancipace řídovského obyvatelstva.
4. P íjmení prost jovského architekta, který vypracoval plány pro novou synagogu.
5. Kým byla uzav ena nová synagoga v roce 1942?
6. Která řívelná katastrofa m la zna ný vliv na řídovské m sto?

9. Jméno architekta spojeného s výstavbou nové radnice? í í í í í í í í í í í ...

10. Napiš, která stavba tě nejvíce oslovila a proč?

í ..

4.3.1 Pracovní listy - e-ení

Pracovní list . 1

1. Mstský znak představuje štít svisle dělený. V pravé zlaté polovině je červená mříž ze čtyř kosmých a pět úhelných pásů se zlatými hřebíky na křížení, a to v podobě esticípých hvězdek. V levé modré polovině je přelínánek nekorunovaný se zlatými drápy, zobákem a červeným jazykem, hledící doleva.¹⁵²

2. J. Mathon-léka (editel nemocnice, primář), předseda památkové komise, spisovatel publikací o uměleckých památkách v Prostějově.¹⁵³

3. Fortifikační systém-systém opevnění vybudovaný za účelem obrany

4. Správné dvojice: 1f, 2d, 3g, 4c, 5e, 6a, 7b

Pracovní list . 2

1.

<u>Datum</u>	<u>Proč je tento rok významný pro Prostějov?</u>
1141	první zmínka o vesnici Prostějovice
1213	listiny, které dokládají změnu názvu z Prostějovice na Prostějov
1359	přelínánek Prostějova patří bratřím ze Třebemberka
1365	Prostějov nazýván městem
1390	privilegium výrobního trhu, tedy povýšení na město

¹⁵²WWW:< http://www.mestopv.cz/cz/turista/o_meste/prapor_a_znak/>, citováno dne [2013-04-01].

¹⁵³ WWW:<[http://www.mestopv.cz/cz/turista/o_meste/oslavne-osobnosti/#Jaroslav Mathon](http://www.mestopv.cz/cz/turista/o_meste/oslavne-osobnosti/#Jaroslav_Mathon)>, citováno dne [2013-04-01].

1391	Petr z Krava zakládá klášter augustinián
1406	privilegium o spojení sídelních částí
1431	vypálení města
1466	rod pán z Krava vymírá po matce, nastupuje Johanka z Krava

2. Listina Petra z Krava : mluví se v ní o novém a starém městě, což znamená, že se v městě udělili právy městskými, ale v některých záležitostech používali právo olomoucké(magdeburské), další práva-právo odúmrti, právo rychtářské, právo vinné, pivní, celní, trhové a právo vybírání poplatků z trhových krám . Dále téma o tvorbě prvních cech .¹⁵⁴

3. gotický sloh o 1a 3vn jí oporný systém, 2 římsa, 4 flebová klenba, 5 okna zakoněná lomeným obloukem¹⁵⁵

Pracovní list . 3

1. Pernštejnové (1495-1599)×Lichtenštejnové (1599)

2. Zámek o konec 14. stol.-tvrz, 20. léta 16. stol.-první zmínky o budování rezidence, 1568 p estavba, 18. stol.-sýpka a řídkovské v zení, 1850 prodej ve ve ejné dražbě , 1893 zm na majitele, 1948 majetek MNV, dnes majitelem město Prostějov

3. 1697 velký poříkář města

4. **Renesance** (15., 16. století v Itálii), rysy - architrákový systém, sloupová, vzdušný prostor, kopule, sgrafito, omítka, řtuk, stavby - Chrám sv. Petra v Římě , Schwarzenberský palác, Belvédér

Baroko (2. pol. 16. stol.- pol. 18. stol), rysy o robustnost, cílem je ohromovat, složitě p dorisy, výzdoba freskami, řtuková výzdobaí ..., stavby - zámek Trója, Těrnberský palác v Prazeí .

¹⁵⁴ MATHON, J. *Prostějov a okolí ve světle svých historických a uměleckých památek*. Prostějov: Městská knihovna Prostějov, 2001. s. 29.

¹⁵⁵ WWW:< <http://dejepis-zsbrusperk.webnode.cz/architektura-a-umeni/>>, citováno dne [2013-04-01].

Klasicismus (17. Století), rysy ó inspiruje se starov kými vzory, pravidelnost, istota linií, mohutná sloupo adí, st ídmá výzdoba, stavby- ernínský palác v Praze, Stavovské divadlo¹⁵⁶

Pracovní list . 4

1. kníffe Josef Jan Adam z Lichten-tejna s manflelkou
2. lékárna u erného rola, 1742, Jan Navrátil
3. kostel sv. Petra a Pavla, kapucínský klá-ter s kostelem sv. Barbory, klá-terní komplex ádu Milosrdných brat í s kostelem sv. Jana Nepomuckého
4. Obr. . 1 - D m U sv. Rocha (obytný d m italského kupce z 18. století), obr. . 2 - D m se fludrem (pohostinství), obr. . 3 - D m U M sí ka (právo va it a nalévat pivo, -enkovat víno, pálit ko alku), obr. . 4 - D m U Zeleného stromu (starorefná, palírenská výroba)

Pracovní list . 5

1. ve volbách zví zila eská strana s Karlem Vojá kem, dále se podíleli - O. P ikryl, J. Wait, Hlasy z Hané otiskovaly agita ní materiál
2. Vincenc Kühn, Karl Biebrle, en k Venclík, Rudolf Kone ný a Josef Ned lník
3. 30. léta
4. Hlavní nádraffí, Lidová hv zdárna, Od vní podnik Prost jov, M stské lázn , Obchodní d m Prior, eskoslovenská obchodní banka

Pracovní list . 6

1. en k Venclík
2. M stský spolkový a divadelní d m
3. J. Kot ra
4. Sokolovna
5. 1912, E. Svojsík

---

¹⁵⁶ PROKOP, V. *Kapitoly z d jin výtvarného um ní*. 2. vyd. Sokolov: O. K. Soft, 2006. s. 19-31.

6. 1500 krej ovský cech, 1858 první konfekční továrna

7. Karel Hugo Kepka, Nová radnice

8. Prostějov je městem s bohatou architekturou, kterou ovlivnil rozsáhlý požár v roce 1697. Velkou zásluhu na rozvoji města má flidovská obec a obor textilního průmyslu. Zásahem bylo také bourání hradeb v roce 1848. Druhým nosným průmyslovým oborem v PV byl kovodělný průmysl, kam patří i závody F. Wichterleho z roku 1878. Mezi veřejné stavby, které vznikly na konci 19. století, řadíme poštovní a telegrafní úřad, sál Dlnického domu s jevištěm, městská nemocnice. Na počátku 20. století ufl nastupují místní stavitelé, například Venclík, R. Konečný, J. Nedlník. Politická situace na přelomu 19. a 20. století byla dramatická, nakonec byl rozhodující rok 1892 a vítězství české strany ve volbách. Znakem prvních poválečných let byla bytová krize. Jako zlatý věk stavitelství ve 20. století jsou označována 30. léta. Poslední etapou pokusu o ovlivnění stavitelské činnosti jsou 60. léta, rozvíjí se panelová výstavba a z veřejných staveb, jsou to kino Metro, Prior, obchodní símě městského hbitova nebo budova české státní pojišťovny.

Pracovní list . 7

1. Vrl v d m, vila Wichterlových, vily bratří Kovaříkových, vila Neherových

2. 1c, 2d, 3a, 4b

3. Obr. . 1-J. Kotra, obr. . 2-E. Králík, obr. . 3-M. Putna, obr. . 4-B. Adamík

Pracovní list . 8

1. E. Husserl

2. 1445

3. flidovská kola-1522, flidovská synagoga-1540, nová synagoga-1674, flidovský hbitov-1801

4. Plán separace osídlení Prostějova, A-farní kostel, B-hbitov, C-kaple, H-radnice, V-flidovské krámy¹⁵⁷

---

¹⁵⁷ KLENOVSKÝ, J. *flidovské město v Prostějov*. Prostějov: Muzeum Prostějovska v Prostějov, 1997. s. 17.

5. blok deseti dom v prostoru bývalé fildovské tvrti

6.

s	y	n	a	g	o	g	a
A	b	r	a	h	a	m	
F	a	s	s	e	l		
	G	a	r	t	n	e	r
n	a	c	i	s	t	y	
			p	o	fl	á	r

Pracovní list . 9

1. bourání hradeb, 2. Vladimír Pleský, 3. Otakar Pokorný, 4. 1904, 5. Vulkanie

Pracovní list . 10 ó exkurze

1. kostel Pový-ení sv. k ífle

2. 20. léta 16. století

3. Ka-par Kunn

4. rod Pern-tejn

5. D m U sv. Rocha

6. D m U Zeleného stromu

7. obchodník se sukmem

8. K. H. Kepka

9. kv li zasazení do historického centra a bourání fildovských i jiných staveb

Závěr

Dějiny Prostějova jsou zajímavým námětem pro historické práce. Poskytují je-t mnoho témat, která nejsou zpracována. I přesto, třeba Prostějov nepatří k velkým městům a svým počtem obyvatel se sádí spíše ke středním lokalitám, jeho minulost je velmi bohatá a zajímavá. Základním cílem této diplomové práce bylo popsat dějiny Prostějova ve spojení s uměleckými památkami. Více než na specifika jednotlivých uměleckých slohů se práce zaměřuje na vznik, majitele a dějinný rámec staveb. Hlavní cíle byly splněny, tedy vyzdvihnout mezníky v dějinách města, přiblížit stavby veřejné i soukromé, vytvořit seznam architektů a stavitelů. Stavitelská činnost v Prostějov je ve všech dobách unikátní. Velkou zásluhu na tom mají především místní obyvatelé a politici, kteří byli stavitelskému rozvoji velmi nakloněni.

V úvodní kapitole je charakterizováno město Prostějov po stránce rozvojové. Zejména je věnována pozornost dějinám prostějovských ulic v souvislosti s městskými hradbami. Další dvě následující kapitoly jsou věnovány již dějinám města začínající rokem 1141. Z tohoto roku pochází první zpráva o vesnici Prostějovice. Velkou roli v Prostějov hrály šlechtické rody. Kolem poloviny 14. století přešel Prostějov do šlechtických rukou. Prvními majiteli byli Těmberkové, dále pak páni z Krava, za jejich vlády se Prostějov stal městem. Velkou osobností byl Petr z Krava, který započal se stavitelskou aktivitou založením augustiniánského kláštera. Rod pánů z Krava vymírá po něm v roce 1466, dále pak vládne Prostějovu Johanka z Krava, ale ufl v roce 1495 jsou u moci páni z Pernštejna. V této době vzniká prostějovský zámek a Stará radnice. Posledním šlechtickým rodem v Prostějov byli Lichtenštejnové, kteří odkoupili panství v roce 1599. Ovšem celé 17. století bylo postihnuto soustavným ničím, a ufl vpády cizích vojsk za třicetileté války nebo ničivým požárem v roce 1697. Již na počátku 18. století byl vele město magistrát a započala obnova města, především výstavbou aristokratických sídel a bohatých církevních budov. Byla založena nemocnice, lékárna, hospic budova kapucínů a měšťanské domy byly v této době hojně opravovány. Přestože je tedy 18. století považováno za období stagnace, vznikla řada sakrálních staveb, například kostel sv. Jana Nepomuckého, konvent Milosrdných bratří, kostel sv. Petra a Pavla. Na konci 19. století byl Prostějov podle výsledků sčítání lidu téměř nejvíce městem na Moravě. Prostějov v 19. století je charakteristický spíše kulturním rozvojem a politickým zápasem o správu města v roce 1892. V oblasti průmyslu bylo preferované odvětvím vlnění a kovodělná výroba. Významným urbanistickým mezníkem bylo také bourání

hradeb, které započalo od 60. let 19. století. Již na počátku 20. století byl Prostějov kulturním centrem a architektura se stala prostředkem sebevyjádření. 30. léta máme označit jako zlatý věk prostějovského stavitelství zásluhou místních stavitelských firem. Postupně však nové projekty už nevznikají a typickým symbolem 2. poloviny 20. století jsou panelová sídla. Mezi významné stavby 20. století řadíme Národní dům, Sokolovnu, Novou radnici, Grandhotel, Hlavní nádraží, Lidovou hvězdárnu, Oděvní podnik Prostějov a Obchodní dům Prior. Na rozvoji města se podíleli i místní podnikatelé, kteří buďtovali svá sídla obvykle v blízkosti historického jádra a svou podnikatelskou aktivitou se podíleli na rozvoji. S významnými objekty jsou samozřejmě spojena i jména jejich tvůrců, kteří se tak zapsali do dějin města. Seznam jejich jmen je dlouhý, proto uvedeme jen ty nejvýznamnější, mezi nimi patří J. Kotěra, K. H. Kepka, J. Kumpořt, E. Fiáek, A. Navrátil, M. Putna, M. Fleischer, B. Adamík a další.

Nedílnou součástí této práce jsou i dějiny židů, kde bylo hlavním cílem vystihnout jejich stavitelskou činnost. První zmínka o židech pochází z roku 1445. Tito přicházeli obyvatelé nacházeli své domovy především v hradebách později i v domech severně od hlavního náměstí. Prostějovské židovské ghetto bylo nejvíce zničeno především pořířu v roce 1697. Přestože rakouská ústava přinesla zrovnoprávní židů v roce 1848, 20. století nebylo pro ně příznivé. V Prostějov byla v čina židovského obyvatelstva odveřena do koncentračních táborů a nakonec v roce 1966 došlo ke slouění s židovskou nábořenskou obcí v Brně. V rámci židovské stavitelské aktivity bylo třeba uvést, například synagogy, židovský hřbitov a blok domů označovaný jako Třelík.

Poslední kapitola samotného textu zpracovává téma do pedagogické praxe. Vznikl tak vzdělávací projekt, který určuje možnou strukturu výuky na gymnáziu s tématem regionální historie. Cílem bylo vytvořit metodické pokyny pro učitele, které by jim usnadnily práci a pracovní listy, které zapojují aktivní fáky do výuky. Cíl byl tedy naplněn. Součástí je i exkurze po historickém jádru Prostějova. Téma je rozloženo do 9 hodin běžné výuky a 1 den exkurze.

Celá práce je doplněna obrázky, fotkami a mapami, které jsou nezbytnou součástí. Téma umleckých památek Prostějova je velmi zajímavé a tato práce může sloužit jako základní materiál pro další studium.

Seznam literatury, regionálního tisku a elektronických zdrojů

Seznam literatury

- ADAMÍK, B. Moderní architektura v Prostějově. *Zpravodaj Muzea Prostějovska*, 1993, . 1, s. 56, 57
- ADAMÍK, B., FRÖML, F., JANOUŠEK, D., MAREK, P., PORT, J. Nová radnice v Prostějově. *Sborník o historii, architektuře a uměleckých hodnotách*. Prostějov: MNV, Muzeum Prostějovska, 1990. 44 s. ISBN 80-900-106-1-X.
- BARTOŠ, J., KOLÁŘ, V., MALINA, J., MAREK, P., PETERKA, M., SKOUPÁ, D., TRAPL, M., VÁLKA, M., ZATLOUKAL, P. *Prostějov. Dvě jiny města II*. Prostějov: Město Prostějov. 263 s. ISBN 80-238-4511-X.
- CYDLÍK, T. *Jaroslav Mathon lékař a milovník umění*. Prostějov: Zemský archiv v Opavě a Státní okresní archiv v Prostějově. 2003. 77 s. ISBN 80-86388-06-9.
- CYDLÍK, T., MACÍK, M., NEMCOVÁ, R., ROHÁČKOVÁ, D., VÁCLAVÍK, O. *Osobnosti Prostějovska*. Prostějov: Klub historický a státní památkový úřad v Prostějově. 2012. 221 s. ISBN 978-80-260-3058-4.
- FIALA, Z., HOSÁK, L., JAKUBEC, P., JANÁČEK, J., KOTEK, L. *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku II*. Praha: Svoboda, 1983. 357 s.
- GRZOVÁ, L., MAREK, P. *Prostějov v proměnách staletí*. Prostějov: Městský úřad, Muzeum Prostějovska, Státní okresní archiv, 1994. 161 s. ISBN 80-900106-4-4.
- GRZOVÁ, L., KOKOJANOVÁ, M., MALINA, J., MAREK, P., PETERKA, M., PRUDKÁ, A., ROHÁČKOVÁ, D., SMUTNÝ, B., SPURNÝ, F., ŠTĚPÁNKOVÁ, A., TRAPL, M. *Prostějov. Dvě jiny města I*. Prostějov: Město Prostějov, 2000. 279 s. ISBN 80-238-6241-3.
- CHYTIL, T. *Historie a současnost podnikání na Prostějovsku*. Prostějov: Městské knihy s.r.o., 2009. 255 s. ISBN 978-80-86699-56-1.
- CHYTIL, M. *Nová radnice Prostějov*. Prostějov. 2004. 22 s. ISBN 80-239-5556-X.

- CHYTIL, M., BELTÁK, O., CYDLÍK, T., NOVÁKOVÁ KVAPILOVÁ, M., ROHÁ KOVÁ, D., RUDOLF, V. *Slavné stavby Prost jova*. Praha: FOIBOS, 2009. 231 s. ISBN 978-80-87073-21-6.
- KÁRNÝ, L. *Drobné poznámky k d jinám Prost jova*. Prost jov: Státní okresní archiv, 1999. 63 s.
- KÁRNÝ, L. *Historie prost jovských ulic*. Prost jov: Státní okresní archiv, M stská knihovna Prost jov, 2007. 62 s.
- KLENOVSKÝ, J. *fidovské m sto v Prost jov* . Brno-Prost jov: Muzeum Prost jovska, 1997. 63 s. ISBN 80 6 900106 6 8 6 7.
- KOKOJANOVÁ, M. *Prost jov a jeho místo v d jinách Moravy. Sborník p ísp vk* . Prost jov: Muzeum Prost jovska, Státní okresní archiv, 1994. ISBN 80-900106-5-2.
- KOLÁ , V. A KOL. *Prost jov na starých pohlednicích*. Prost jov: M sto Prost jov, 2002. 245 s. ISBN 80 6 238 6 9359 6 9.
- KOLEKTIV AUTOR . *100 let M stského h bitova v Prost jov* . Prost jov: Technické služby m sta Prost jova. 2000. 103 s.
- KU EROVÁ, L. *D jiny fidovské obce v Prost jov a využití tohoto tématu v pedagogické praxi*. Bakalá ská práce. Olomouc. 2011. 43 s.
- KVAPIL, M. *Prost jov v informacích a datech*. Prost jov: Aquarel, 1996. 36 s. ISBN 80-900710-5-8.
- MAREK, P. *Bibliografie okresu Prost jov*. Prost jov: Muzeum Prost jovska, Okresní knihovna, Brno: Státní v decká knihovna, Muzejní a vlastiv dná spole nost, 1990. 357 s.
- MATHON, J. *Prost jov a okolí ve sv tle svých historických a um leckých památek*. Prost jov: M stská knihovna Prost jov, 2001. 162 s.
- OBST, O. *Didaktika sekundárního vzd lávání*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. 2006. 195 s. ISBN 80-244-1360-4.

- PRÁTNĚLOVÁ, M. *Tvorba vzdělávacího programu*. Praha: Triton, 2006. 191 s. ISBN 80-7254-712-7.
- PROKOP, V. *Kapitoly z dějin výtvarného umění*. 2. vyd. Sokolov: O. K. Soft, 2006. 70 s.
- SLEZÁKOVÁ, J. *Projekt památky města Prostějova a jeho okolí*. Obrazová publikace. Olomouc: Sprint, 2003. 32 s. ISBN 80-86276-14-7.
- SOMMER, K., GÍMEŠ, E. *Z dějin od vnitřní promyslu na Prostějovsku*. Prostějov: Národní podnik OP v Prostějov. 1970. 346 s.
- ZATLOUKAL, P., HORÁEK, M., MERTOVIČ, M., POTÁEK, J., SYCHRA, M. *Slavné vily Olomouckého kraje*. Praha: FOIBOS. 2007. 201 s. ISBN 978-80-87073-00-1.

Regionální tisk

- ADAMÍK, B. Architekti a stavitelé města Prostějova. *Prostějovský týden*, Prostějov, 5. 2. 1997, r. 7, . 6, s. 17.
- ADAMÍK, B. Moderní architektura v Prostějov. *Maifeta*, 1998, r. 29, s. 14.
- BORSKÝ, P., ERNOUŠKOVÁ, D., BLÁHA, J. Ke stavebnímu vývoji zámku v Prostějov. *Maifeta*, 2002, r. 33, . 1, s. 18.
- DOKOUPILOVÁ, M. Místa pohřbívání židů v Prostějov do poloviny 19. století. *Židé a Morava*, 1999, s. 74-78.
- DOKOUPILOVÁ, M. Za církevními památkami Prostějova. židovské synagogy. *Prostějovský týden*, 9. 8. 2000, r. 10, . 31, s. 7.
- CHYTIL, M. Obchodní dům Prior o činnosti historika architektury. *Prostějovský den*, 7. 2. 2006, . 32, s. 4.
- CHYTIL, M. Prostějovská architektura mezi dvěma válkami (4). *Prostějovský týden*, 14. 3. 2007, r. 17, . 14, s. 3.
- CHYTIL, M. Palác stavěn, bourán a opravován. *Prostějovský týden*, 9. 4. 1997, r. 7, . 15, s. 16.

- *Kulturní kalendář*. Prostějov v kultuře, osvětlení a sportu. Prostějov: Dům osvěty, března, duben, červenec, 1957.
- RUDOLF, V. Bývalá fiivnobanka byla vyhláena kulturní památkou. *Prostějovský veřník*, 13. 9. 2010, r. 14, . 36, s. 6.
- TĚVERDÍK, M. Knířecí d m bude památkou. *Mladá fronta*, 5. 8. 2009, r. 20, . 181, s. 3.

Elektronické zdroje

- D jepis [online]. Informace dostupné z WWW: < <http://dejepis-zsbrusperk.webnode.cz/architektura-a-umeni/>>, vyhledáváno dne [2013-03-29].
- D kanát Prostějov[online]. Informace dostupné z WWW:<http://www.dpv.cz/index.php?option=com_content&task=view&id=26034>, vyhledáváno dne [13-01-27].
- Encyklopedie Brna [online]. Informace dostupné z WWW: <http://encyklopedie.brna.cz/home-mmb/?acc=profil_osobnosti&load=2146>, vyhledáváno dne [2013-03-25].
- Foto mapy.cz [online]. Informace dostupné z WWW: < <http://foto.mapy.cz/190346-Mestsky-hrbitov-v-Prostejove-smutecni-sin>>, vyhledáváno dne [2013-03-30].
- Historický blog [online]. Informace dostupné z WWW:<<http://historicky.blog.cz/0809/lichtenstejnove>>, vyhledáváno dne [2013-03-29].
- Hrady.cz [online]. Informace dostupné z WWW: [www: http://www.hrady.cz/index.php?OID=4695](http://www.hrady.cz/index.php?OID=4695)>, citováno dne [2013-04-15].
- Hv zdnárna Prostějov [online]. Informace dostupné z WWW: <<http://www.hvezdarnapv.cz/z-historie-hvezdarny>>, vyhledáváno dne [2013-03-08].
- M sto Pa řil [online]. Informace dostupné z WWW: <<http://www.mestopariz.cz/mapa/?misto=la-madeleine>>, vyhledáváno dne [2013-03-29].

- M sto Prost jov [online]. Informace dostupné z WWW: <http://www.prostějov.eu/files/2011_ruzne/ori_aktualizace-sp_navrhova-cast3>, vyhledáváno dne [2012-05-20].
- M sto Prost jov [online]. Informace dostupné z WWW:<[http://www.mestopv.cz/cz/turista/o_meste/slavne-osobnosti/#Jaroslav Mathon](http://www.mestopv.cz/cz/turista/o_meste/slavne-osobnosti/#Jaroslav_Mathon)>, vyhledáváno dne [2013-01-30].
- M sto Prost jov [online]. Informace dostupné z WWW:<http://www.mestopv.cz/cz/turista/o_meste/historie/>, vyhledáváno dne [2013-01-25].
- M sto Prost jov [online]. Informace dostupné z WWW:<http://www.mestopv.cz/cz/turista/o_meste/historie/>, vyhledáváno dne [2013-01-25].
- M sto Prost jov [online]. Informace dostupné z WWW:<http://www.mestopv.cz/cz/turista/o_meste/historie/>, vyhledáváno dne [2. 3. 2013].
- M sto Prost jov [online]. Informace dostupné z WWW:<http://www.mestopv.cz/cz/turista/o_meste/prapor_a_znak/>, vyhledáváno dne [2013-03-29].
- Národní d m Prost jov [online]. Informace dostupné z WWW: <<http://www.narodni-dum.info/fotogalerie-narodni-dum.php>>, vyhledáváno dne [2013-03-20].
- Olomoucký kraj [online]. Informace dostupné z WWW:< <http://www.kr-olomoucky.cz/clanky/dokumenty/2431/vysledky-cen-olomouckeho-kraje-za-rok-2008.pdf>>, vyhledáváno dne [2013-03-30].
- Pern-tejnský rok [online]. Informace dostupné z WWW:<<http://www.pernstejnskyrok.cz/?heraldicka-povest,51>>,vyhledáváno dne [2013-03-29].

- Slavné stavby [online]. Informace dostupné z WWW:
<<http://www.slavnestavby.cz/slavne-stavby/stavby-prostejov&part=1>>, vyhledáváno dne [2013-03-29].
- Turistika.cz [online]. Informace dostupné z WWW:<<http://www.turistika.cz/fotogalerie/68064/mesto-prostejov-namesti-t-g-masaryka>>, vyhledáváno dne [2013-03-2].

Seznam příloh

1. Mapa prostějovského katastru z roku 1833, rozdělení města na jednotlivé části

2. Prostějovský zámek

a) fotografická pohlednice zámku, 1935

b) zámek, 2013

3. Stará radnice

a) za částek 20. století

b) Muzeum Prostějovska dnes

4. Měšťanské domy

a) Dům U sv. Rocha, autotypie, 1907

b) Dům se studem, 1907

c) Dům U Mlýnské, 20. léta 20. století

d) Dům U Zeleného stromu

5. Konvent Milosrdných bratří

a) svatostolp, 1901

b) konvent 2013

6. Kostel sv. Petra a Pavla

a) autotypie, 1925

b) kostel v roce 2013

7. Smuteční obřadní síň

8. Národní dům

a) fotografická pohlednice, 1908

b) Národní dům, 2013

9. Sokolovna

a) kolorovaný sv tlotisk, 1915

b) v roce 2013

10. Obecná a m – anská –kola

11. Nová radnice, 2013

12. Grandhotel- fotografická pohlednice, 1931

13. D m m stské spo itelny, 2013

14. Hlavní nádraží- budova po dokon ení, 1952

15. Obchodní d m Prior

a) obchodní d m po otev ení v roce 1973

b) rekonstrukce, 2013

16. fiidovská synagoga

a) nová synagoga krátce po dokon ení v roce 1904

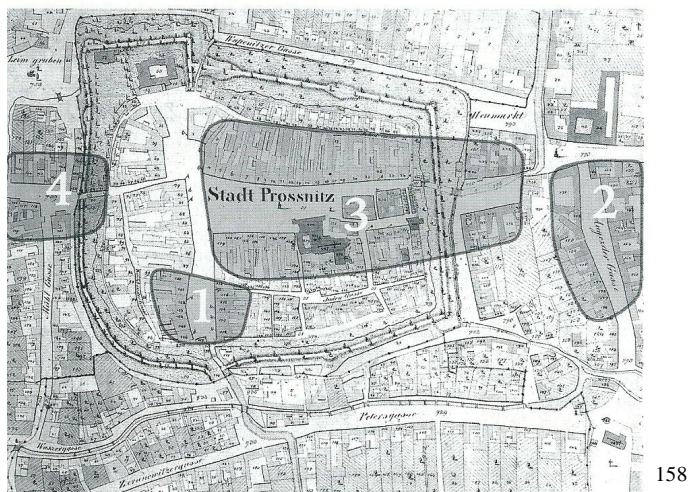
b) budova Nové synagogy po adaptaci na Hus v sbor dnes

17. Třalí ek-dnes

P ílohy

1.

158

2. a)

159

b)

160

3. a)

161

b)

162

¹⁵⁸ BARTOŠ J., KOLÁ V., MALINA, J., MAREK, P., PETERKA, M., SKOUPÁ, D., TRAPL, M., VÁLKA, M., ZATLOUKAL, P. *Prostějov. Dějiny města II. Prostějov: Město Prostějov*. s.188.

¹⁵⁹ KOLÁ V. A KOL.: *Prostějov na starých pohlednicích*. Prostějov: Město Prostějov, 2002. s. 37.

¹⁶⁰ Foto, archiv autora.

4. a)

163

b)

164

c)

165

¹⁶¹ SLEZÁ KOVÁ, J.: *Projekt památky m sta Prost jova a jeho okolí*. Obrazová publikace. Olomouc: Sprint, 2003. s. 16.

¹⁶² Foto, archiv autora.

¹⁶³ KOLÁ , V. A KOL.: *Prost jov na starých pohlednicích*. Prost jov: M sto Prost jov, 2002. s. 66

¹⁶⁴ Tamtéž, s. 148.

d)

166

5. a)

167

b)

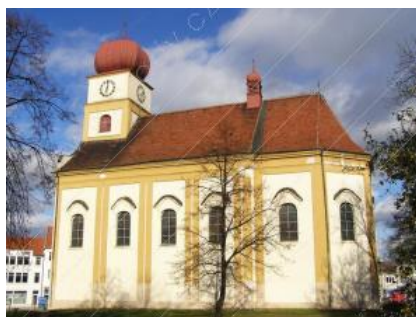
168

6. a)

169

b)

170

¹⁶⁵ SLEZÁ KOVÁ, J.: *Projekt památky m sta Prost jova a jeho okolí*. Obrazová publikace. Olomouc: Sprint, 2003. s. 7.

¹⁶⁶ SLEZÁ KOVÁ, J.: *Projekt památky m sta Prost jova a jeho okolí*. Obrazová publikace. Olomouc: Sprint, 2003. s. 18.

¹⁶⁷ KOLÁ , V. A KOL.: *Prost jov na starých pohlednicích*. Prost jov: M sto Prost jov, 2002., s. 78.

¹⁶⁸ WWW: <<http://www.milosrdni.cz/galerie/prostějov/>>, citováno dne [2013-04-15].

¹⁶⁹ KOLÁ , V. A KOL.: *Prost jov na starých pohlednicích*. Prost jov: M sto Prost jov, 2002. s. 80.

¹⁷⁰ WWW: <<http://www.hrady.cz/index.php?OID=4695>>, citováno dne [2013-04-15].

7.

171

8. a)

172

b)

173

9. a)

174

b)

175

¹⁷¹ WWW: <<http://www.iprostejov.cz/cz/p/smutecni-sin-bude-v-novem/>>, citováno dne [2013-04-09].

¹⁷² Tamtéž, s. 45.

¹⁷³ Foto, archiv autora

¹⁷⁴ KOLÁ , V. A KOL.: *Prostějov na starých pohlednicích*. Prostějov: Město Prostějov, 2002., s. 116.

¹⁷⁵ Foto, archiv autora

10.

176

11.

177

12.

178

---

¹⁷⁶ Foto, archiv autora.

¹⁷⁷ Foto, archiv autora.

13.

179

14.

180

15. a)

181

b)

182

¹⁷⁸ KOLÁ , V. A KOL.: *Prost jov na starých pohlednicích*. Prost jov: M sto Prost jov, 2002., s. 147.

¹⁷⁹ Foto, archiv autora.

¹⁸⁰ BARTOŠ J., KOLÁ , V., MALINA, J., MAREK, P., PETERKA, M., SKOUPÁ, D., TRAPL, M., VÁLKA, M., ZATLOUKAL, P. *Prost jov. D jiny m sta II*. Prost jov: M sto Prost jov. s. 161.

16. a)

183

b)

184

17.

185

¹⁸¹ BARTOŤ J., KOLÁ , V., MALINA, J., MAREK, P., PETERKA, M., SKOUPÁ, D., TRAPL, M., VÁLKA, M., ZATLOUKAL, P. *Prost jov. D jiny m sta II*. Prost jov: M sto Prost jov. s. 181.

¹⁸² Foto, archiv autora.

¹⁸³ KLENOVSKÝ, J.: *fidovské m sto v Prost jov* . Brno ó Prost jov: Muzeum Prost jovska, 1997. s. 41.

¹⁸⁴ Foto, archiv autora

¹⁸⁵ WWW: <<http://www.muzeumpy.cz/html/spalicek.html>>, citováno dne [2013-04-15].

Anotace

Jméno a příjmení:	Bc. et Bc. Lucie Kučerová
Katedra:	Katedra společenských věd
Vedoucí práce:	PhDr. Pavel Kopeček, Ph.D.
Rok obhajoby:	2013

Název práce:	Prostějovské historické stavby v kontextu dějin města
Název v angličtině :	Historic buildings of Prostějov in the context of history of the town
Anotace práce:	Tato diplomová práce se zabývá dějinami města Prostějova ve spojení se vznikem a rozvojem významných staveb. Chronologicky zachycuje slavné veřejné i soukromé prostějovské stavby v kontextu dějin města. Pozornost je věnována i vývoji židovské obce v Prostějově a židovským stavbám. Cílem práce není obsáhnout celou historii města, ale vybrat důležité okamžiky, osobnosti a stavby. Dalším cílem bylo začlenit téma regionální historie do výuky a poskytnout podklady pro možné využití v hodinách. Součástí práce je tedy i pedagogické zpracování tématu.
Clíčová slova:	Dějiny Prostějova, slavné prostějovské stavby, dějiny židovské obce v Prostějově
Anotace v angličtině :	This work deals with the history of the town in conjunction with the emergence and development of important buildings. It depicts chronologically famous public and private buildings in Prostějov in context of the history of the town. It also paid attention to the development of the Jewish community in Prostějov and Jewish buildings. The aim of the work was not to encompass the entire history of the town, but choose important moments, people and buildings. Another objective was to integrate the topic of regional history into teaching and provide a basis for possible use in lessons. The work also includes pedagogical treatment of the subject.

Klí ová slova v angli tin :	History of Prost jov, famous buildings in Prost jov, history of the Jewish community in Prost jov
P ílohy vázané v práci:	1. Mapa prost jovského katastru, 2. Prost jovský zámek, 3. Stará radnice, 4. M – anské domy, 5. Konvent Milosrdných brat í, 6. Kostel sv. Petra a Pavla, 7. Smute ní ob adní sí , 8. Národní d m, 9. Sokolovna, 10. Obecná a m – anská –kola, 11. Nová radnice, 12. Grandhotel, 13. D m m stské spo itelny, 14. Hlavní nádraží, 15. Obchodní d m prior, 16. fíidovská synagoga, 17. Třpalí ek
Rozsah práce:	96 s.
Jazyk práce:	eský